

VANDA STAD UTVÄRDERINGSBERÄTTELSE 2022

REVISIONSNÄMNDEN 3.5.2023

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	3
1 STADSSTRATEGI OCH LEDNING	7
1.1 UTFALLET AV DE OPERATIVA MÅLEN	7
1.1.1 Utfallet av de bindande målen 2022 i moderstaden.....	7
1.1.2 Utfallet av stadsfullmäktiges mål för koncernbolagen.....	18
1.2 STADENS EKONOMI OCH UTFALLET AV DE EKONOMISKA MÅLEN	20
1.2.1 Moderstadens ekonomi och bokslut.....	20
1.2.2 Hela stadskoncernens ekonomi.....	29
1.2.3 Investeringar	33
1.2.4 Jämförelse av de stora städerna.....	35
1.3 PERSONAL	38
2 SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD	44
2.1 BARNSKYDD, I SYNNERHET OMHÄNDERTAGANDE OCH PLACERINGAR UTOM HEMMET	44
2.2 MISSBRUKAR- OCH MENTALVÅRDSTJÄNSTER	51
3 STADSKULTUREN	60
3.1 IDROTTSERVICE OCH FRÄMJANDE AV VÄLFÄRDEN.....	60
3.2 UNDERSTÖD SOM STADSKULTURNÄMNDEN DELAR UT	66
4 FOSTRAN OCH LÄRANDE	72
4.1 SMÅBARNSPEDAGOGIK.....	72
4.2 DAGHEMMET KOIVUKYLÄN PÄIVÄKOTI SOM INVESTERINGSOBJEKT	81
4.3 FRÄMJANDE AV DE STUDERANDES VÄLBEFINNANDE VID GYMNASIESKOLORNA I VANDA	83
5 STADSMILJÖN	90
5.1 SERVICEOMRÅDET GATOR OCH PARKER	90
5.2 SERVICEOMRÅDET FASTIGHETER OCH LOKALER	98
5.3 MILJÖCENTRALEN	105
6 VANDA ENERGI AB	112
7 UPPFÖLJNING AV IAKTTAGELSENA I UTVÄRDERINGSBERÄTTELSEN 2021	120
8 REVISIONSNÄMNDENS UPPGIFTER OCH VERKSAMHET	125
BILAGA 1.....	130

VANDA STAD

05/2023

Revisionsnämnden/extern revision

Omslagsbild: Vanda Energi Ab

SAMMANFATTNING

1. Enligt bokslutsrapporteringen uppnåddes tolv av 2022 års bindande mål i sin helhet. Femton mål uppnåddes delvis och elva mål uppnåddes inte alls. Revisionsnämnden hade en annan åsikt om genomförandet av två mål och fäste dessutom uppmärksamhet vid hur genomförandet av vissa mål mättes. Tydliga mätare ger bra utgångspunkter för utvärderingen av målen och visar huruvida verksamheten har styrt saker och ting i den önskade riktningen.
2. Vanda stads ekonomiska resultat visar ett överskott 2022. Också lånestocken minskade. Även stadskoncernens resultat visar ett överskott, men koncernens lånestock ökade en aning. Stadens ekonomiska ställning har förbättrats de senaste åren och genom att upprätthålla en balanserad ekonomi kan man förbereda sig på förändringar i ekonomin.
3. Tillgången på yrkeskunnig personal har försämrats i både den offentliga och den privata sektorn de senaste åren. Vanda satsar på personaltillgänglighet med ett nytt tillgänglighetsprogram. Nyckelåtgärder är lön och premier, arbetsgivarstöd utbildning och investeringar i närledarskap. Dessutom utvecklas en rekryteringsmodell som utgår från sökanden. Övergången till det nya HR-systemet gick smidigt tack vare omfattande förhandstestning och förberedelser.
4. I tillgången på socialarbetare inom barnskyddet finns riksomfattande utmaningar. Personalbristen och det ökade servicebehovet har för egen del bidragit till att de lagstadgade tidsfristerna för bedömning av servicebehovet och kunddimensioneringen enligt barnskyddslagen har överskridits i Vanda. Regionförvaltningsverket i Södra Finland förelade ett betydande vite för att påskynda lösandet av situationen. Valfärdsområdet tar över uppföljningen och iordningställandet av situationen.

5. Antalet användare inom missbrukar- och mentalvårdstjänsterna har ökat till samma nivå som före coronarestriktionerna. Serviceenheten har fått ökade resurser, försökt förbättra kundhänvisningen och tagit fram nya serviceformer. Tillgången till tjänster har varit på en relativt god nivå. I fortsättningen rekommenderas att man fortsätter att söka efter metoder för effektivisering av missbrukar- och mentalvårdstjänsternas tillgänglighet.
6. I idrottsservicens utbud har man beaktat motionärer i olika åldrar. I skolorna och läroanstalten förebyggs utslagning genom stöd för att hitta hobbyer som man gillar. Det erbjuds också kostnadsfria hobbymöjligheter. Inom serviceproduktionen försöker man alltid när det är möjligt ta hänsyn till kundernas mångfald, exempelvis mångkulturalitets-, tillgänglighets- och könsperspektiven.
7. Stadskulturnämndens process för utdelning av understöd till organisationer och sammanslutningar styrs av de allmänna och de understödsspecifika principerna för beviljande av understöd som stadsstyrelsen och stadskulturnämnden har godkänt. Om understödsansökningar informeras i olika kanaler och för organisationer hålls också informationsmöten om understödsfrågor. Understöden är en viktig stödform för organisationer och en smidig understödsprocess stödjer för egen del organisationernas verksamhetsförutsättningar.
8. Småbarnspedagogiken lider under allvarlig personalbrist. Framför allt råder det brist på arbetstagare som uppfyller de skärpta behörighetsvillkoren. Den betydande ökningen av sjukfrånvaro och den dåliga tillgången på vikarier gör situationen än mer utmanande. Staden har bland annat stöttat personalens utbildning och kvalificering för uppgifterna. Man har också fäst uppmärksamhet vid tillgången på personal från andra kulturer.
9. Daghemmet Koivukylän päiväkoti representerar fin träarkitektur. Daghemmet var det första byggprojektet där kolavtrycket påverkade jämförelsegrunderna för anbud. Trots det svåra världsläget färdigställdes daghemmet så gott som inom tidsplanen och till en lägre totalkostnad än vad som beräknats.

10. Städerna i huvudstadsregionen samt Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt utvärderar tillsammans främjandet av barns och ungas välbefinnande. I Vanda fokuserade utvärderingen på gymnasieelever. Enligt utvärderingen har de studerandes välbefinnande främjats enligt de satta målen. Utmaningarna framför allt i tillgången på psykologer samt det ökade servicebehovet gör det svårare att få tjänster inom elevhälsan. Elevhälsan bär även upp vissa sådana studeranden, vars situation skulle kräva tjänster inom sjukvården.
11. Serviceområdet Gator och parker planerar, anlägger och underhåller stadsinfrastrukturen som är väl synlig för alla kommuninvånare. Det är samtidigt fråga om en betydande tillgångspost för staden. Serviceområdet har börjat utreda stadsinfrastrukturens växande reparationsskuld och i fortsättningen är det viktigt att baserat på utredningen få till stånd en plan för att få bukt på reparationsskulden.
12. Reparationsskulden och grundförbättringsbehovet för Vandas fastighetsegendom har minskat i flera år. Reparationsskulden har skötts med reparationsinvesteringar motsvarande slitaget och genom att sälja och riva byggnader i dåligt skick. Personalunderskottet inom serviceområdet Fastigheter och lokaler är cirka tio procent. Utmaningarna är bristen på utbildningsplatser och det låga antalet kvalificerade arbetstagare som söker lediga tjänster. I enskilda fall har man kunnat utnyttja lärande på jobbet i rekryteringen.
13. Miljöcentralen spelar en viktig roll för tryggheten av en trygg livsmiljö och verkställandet av det långsiktiga miljöprogrammet som ingår i Vandas strategi, färdplanen för resurskloket. Uppmärksamhet bör fästas vid tillräckliga resurser för verkställandet samt vid orsakerna till att åtgärder försenas och eventuella följder av förseeningarna.
14. Vanda Energi Ab var på grund av skäl relaterade till försörjningsberedskapen orsakade av kriget i Ukraina tvungen att fortsätta använda kol i energiproduktionen. Bolaget effektiviserar energiproduktionen och utökar sin verksamhet ytterligare med hjälp av nya investeringar. Samtidigt försöker bolaget uppnå målet att avstå från användningen av fossila bränslen till 2026 och göra energiproduktionen koldi-

oxidnegativ till 2030. Vanda Energi Ab:s verksamhet har varit förenligt med stadens intressen och bolagets mål stödjer i hög grad Vanda stads mål att uppnå koldioxidneutralitet till 2030.

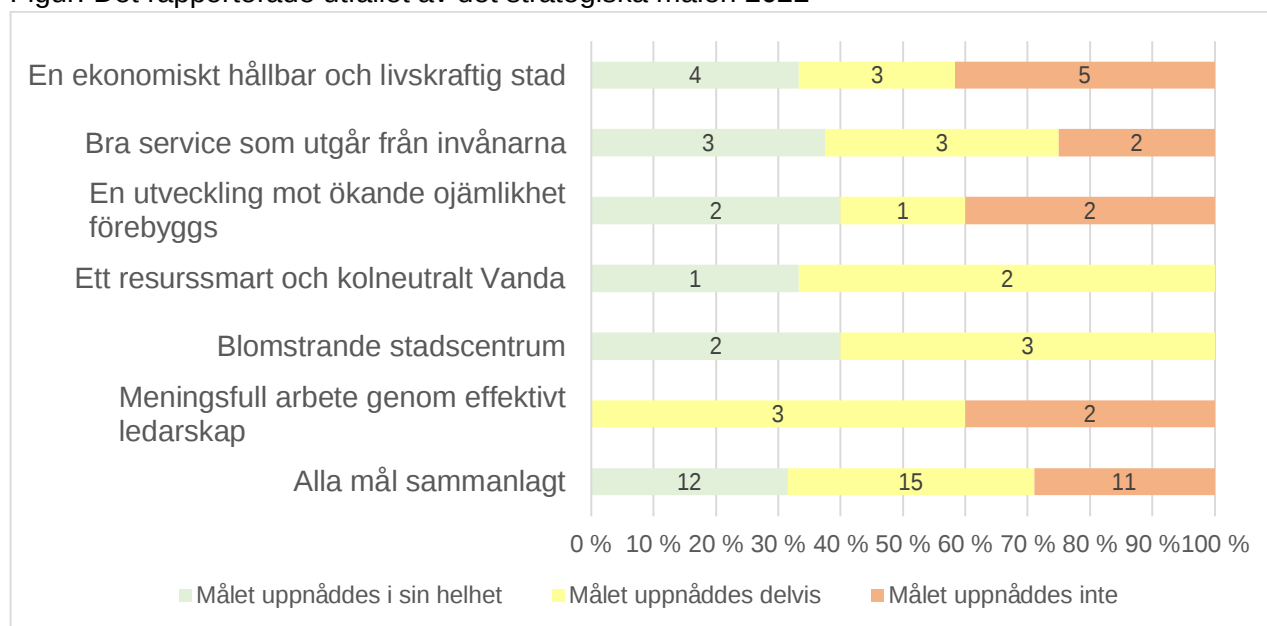
1 STADSSTRATEGI OCH LEDNING

1.1 Utfallet av de operativa målen

1.1.1 Utfallet av de bindande målen 2022 i moderstaden

För år 2022 hade man satt upp sammanlagt 38 mål. Figuren nedan presenterar kortfattat målutfallet enligt bokslutsrapporteringen. Figuren visar utfallet av målen enligt strategins prioriteringsområden och utfallet som helhet.

Figur: Det rapporterade utfallet av det strategiska målen 2022

Enligt rapporteringen uppnåddes 32 procent av målen i sin helhet, 39 procent av målen delvis och 29 procent av målen inte alls.

En ekonomiskt hållbar och livskraftig stad		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
1. En kontrollerad utveckling av driftsekonomin utgifter	Målet uppnåddes inte.	
2. Produktivitets- och tillväxtprogrammet genomförs enligt planerna	Målet uppnåddes i sin helhet.	
3. Staden får sammanlagt 45 miljoner euro i markförsäljningsvinster, markarrendeinkomster och avtalsersättningar.	Målet uppnåddes delvis.	

4. Vandas mark- och bostadspolitiska program uppdateras	Målet uppnåddes i sin helhet.	
5. Man ska se till att stadskoncernens helhet av innehav är ändamålsenlig och stöder stadens serviceproduktion	Målet uppnåddes i sin helhet.	
6. Arbetsmarknadsstödet kommunandel börjar minska i och med kommunförsöket	Målet uppnåddes inte.	
7. Kundernas arbetslöshetsperioder förkortas i kommunförsöket	Målet uppnåddes inte.	
8. Arbetslösheten minskar	Målet uppnåddes delvis.	Observera
9. Vanda är en företagsmiljö med dragningskraft	Målet uppnåddes inte.	
10. Yrkesutbildning som motsvarar kraven i arbetslivet i Vanda.	Målet uppnåddes i sin helhet.	
11. Plan för genomförandet av ett IB-kontinuum som en del av campuset för lärande	Målet uppnåddes delvis.	Målet uppnåddes inte.
12. Vandas anseende och dragningskraft förbättras	Målet uppnåddes inte.	

Mål med många mätare

Flera av de strategiska målen innehöll flera mätare. Om enbart en del av mätarna uppnås, skulle det underlätta utvärderingen att det tydligt framgår av rapporteringen vilka mätare som har uppnåtts och vilka inte. Nedan som exempel mål 8.

Under mätarnas utfall har man här efter varje mätare angett huruvida mätaren uppnåddes (U) eller inte uppnåddes (UI). På så sätt vet läsaren med en gång vilka mätare som har uppnåtts och vilka inte.

Bindande mål 8. Arbetslösheten minskar.

Mätare	Mätarnas målnivå	Mätarnas utfall	Målets utfall
Antalet långtidsarbetslösa	4 115	5 237 (UI)	Målet uppnåddes delvis.
Antalet arbetslösa under 30 år	3 600	2 852 (U)	
Antalet arbetslösa med ett annat modersmål än national-språken	6 000	5 885 (U)	

Bindande mål 11. Plan för genomförandet av ett IB-kontinuum som en del av campuset för lärande.

Utvärderingskriterium	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämndens utvärdering
Planen har utarbetats.	Målet uppnåddes delvis.	Målet uppnåddes inte.

Mätaren för det bindande målet är en entydig on/off-mätare, enligt vilken planen antingen har färdigställts eller inte färdigställts. Enligt rapporteringen har planen utarbetats för ett program som inte nämns i målet, men inte för den plan som uttryckligen har satts som mål. Utarbetandet av denna plan har bara inletts. Målet har därmed inte uppnåtts.

Bra service som utgår från invånarna		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
13. Besökstider till hälsostationsmottagningar ordnas snabbare	Målet uppnåddes inte.	
14. Andelen äldre som bor hemma hålls på den uppnådda nivån och nivån på välbefinnandet upprätthålls	Målet uppnåddes i sin helhet.	Observera
15. Klienten får service inom munhälsovården bättre och enligt behovet	Målet uppnåddes inte.	
16. Hobbyutbudet för barn och unga utökas och hobbyernas tillgänglighet förbättras	Målet uppnåddes delvis.	Observera

17. De kanaler som den utvidgade läroplikten erbjuder når fram till ungdomarna i Vanda	Målet uppnåddes delvis.	
18. Nivån på stadens beredskapsplanering förbättras	Målet uppnåddes i sin helhet.	
19. Lokalerna är i gott tekniskt skick och inomhusförhållandena samt tillgängligheten uppfyller kraven och inomhusluftsymtomen är under kontroll	Målet uppnåddes delvis.	Observera
20. Ett övergripande åtgärdsprogram för en digital övergång utarbetas	Målet uppnåddes i sin helhet.	

Bindande mål 14. Andelen äldre som bor hemma hålls på den uppnådda nivån och nivån på välbefinnandet upprätthålls.

För detta mål finns en mätare:

- Andelen personer fyllda 75 år som bor i sitt eget hem, utan behov av tjänster eller med hjälp av tjänster som stödjer boendet i hemmet.

Mätaren var numerisk och målvärdet uppnåddes. Dock är själva målet formulerat enligt följande "andelen äldre som bor hemma hålls på den uppnådda nivån och nivån på välbefinnandet upprätthålls", medan det saknas en kvalitativ mätare för mätning av nivån på välbefinnandet hos personer fyllda 75 år som bor hemma. Revisionsnämnden är tvungen att åter konstatera att det är viktigt att utveckla mätarna så att kvaliteten på hemmaboendet blir synligt.

Bindande mål 16. Hobbyutbudet för barn och unga utökas och hobbyernas tillgänglighet förbättras.

För detta mål finns två mätare:

- Andelen av deltagare som utövar någon fritidsaktivitet minst en gång i veckan, procent (enkäten Hälsa i skolans avsnitt för ett målområde).
- Antalet deltagare i projektet Hobbyernas Vanda för vilka detta är den enda hobbyn antal (enkät till deltagarnas familjer).

I rapporteringen om den första mätaren konstateras att resultaten från den inriktade enkäten från 2022 inte är jämförbara med de målvärden som fåtts från enkäten Hälsa

i skolan. Eftersom utfallsvärdena och målvärdena inte är jämförbara går det inte att utvärdera resultatet för målets första mätare.

I målets andra mätare granskades andelen deltagare för vilka detta var den enda ledda fritidsaktiviteten. Utgångsnivån var 32 procent och målet var en ökning av andelen. Utfallet var 34 procent, vilket innebär att målets andra mätare uppnåddes. Målet kan anses ha uppnåtts delvis.

Bindande mål 19. Lokalerna är i gott tekniskt skick och inomhusförhållandena samt tillgängligheten uppfyller kraven och inomhusluftsytomen är under kontroll.

För detta mål finns två mätare:

- Lokalernas tekniska skick och inomhusluftens kvalitet fastställs regelbundet genom kontroller. Åtgärder genomförs baserat på underhålls- och reparationsprogram med en prioritetsordning.
- Symtomen på grund av dålig inomhusluft minskar efter reparationer.

För den första mätaren rapporteras att åtgärder gjordes planmässigt och alla begäranden om att undersöka inomhusluften besvarades. Att lokalernas tekniska skick och inomhusluften fastställs regelbundet genom kontroller, vilket anges i målet, förblev något oklart. Menade man med detta att skicket på alla lokaler observeras regelbundet? Nu nämns i rapporteringen att man i en del fastigheter har en digital uppföljning av förhållandena, man uppenbarligen förverkligas ännu inte den regelbundna uppföljningen av lokalernas tekniska skick och inomhusluften i alla lokaler.

För den andra mätaren rapporteras att man före reparationer för att få ordning på inomhusluften har gjort en enkät för symptomkartläggning bland personalen i lokalen som ska repareras. Enligt rapporteringen har man på grund av välfärdsområdesreformen inte kunnat genomföra en enkät efter reparationerna. Utfallet av målnivån för målets andra mätare, att symtomen av inomhusluften minskar efter reparationer, kan inte utvärderas. Som helhet torde det kunna uppskattas att målet har uppnåtts delvis.

En utveckling mot ökande ojämlikhet förebyggs		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
21. Vandaborna känner delaktighet och gemenskap, andelen personer som känner sig ensamma minskar	Målet uppnåddes inte.	Observera
22. Den psykiska hälsan hos ungdomar stöds genom snabbare tillgång till service och utveckling av servicen	Målet uppnåddes inte.	Observera
23. Barn och barnfamiljer stöds genom en grundlig bedömning av deras servicebehov och tjänster för tidigt stöd för att minska barnskyddsbehovet	Målet uppnåddes i sin helhet.	Observera
24. Regionala ojämlikheter förebyggs genom att utvidga programmet för positiv särbehandling	Målet uppnåddes i sin helhet.	
25. Att minska utslagning och antalet avhoppare från skolan	Målet uppnåddes delvis.	Observera

Bindande mål 21. Vandaborna känner delaktighet och gemenskap, andelen personer som känner sig ensamma minskar.

För detta mål finns två mätare:

- Känner sig ofta ensam % (enkäten Hälsa i skolans avsnitt för ett målområde).
- Indikator för delaktighet (enkät om delaktighet).

Målgruppen för den första mätaren är mycket begränsad (eleverna i åk 4 och 5 och eleverna i åk 8 och 9 i målskolorna). Revisionsnämnden oroar sig för antalet invånare som känner sig ensamma. Enligt enkäten om delaktighet, som ingår i den andra mätaren, har upplevelsen av delaktighet minskat från början av 2022 till slutet av 2022. Revisionsnämnden oroar sig för att upplevelsen av delaktighet minskar och anser att det är viktigt att resultaten analyseras.

Bindande mål 22. Den psykiska hälsan hos ungdomar stöds genom snabbare tillgång till service och utveckling av servicen.

För detta mål finns tre mätare:

- Väntetiden till tjänsterna hos elevhälsans kuratorer och psykologer samt vid Ungdomscentralen Nuppi.

- Ungdomarnas respons på tjänsten (till exempel NPS).
- Besättningsgraden av skolpsykologvakanserna.

Målets utfall mäts med tre omfattande mätare. Revisionsnämnden fäster uppmärksamhet vid det stora antalet mätare för ett mål och mätarnas omfattning.

Bindande mål 23. Barn och barnfamiljer stöds genom en grundlig bedömning av deras servicebehov och tjänster för tidigt stöd för att minska barnskyddsbehovet.

Målnivån för mätaren, som var antalet kunder inom barnskyddets öppenvård, uppnåddes. Detta innebär att målet uppnåddes i sin helhet. Såsom det konstaterades i anslutning till utvärderingen av barnskyddet (punkt 2.1) har serviceområdet haft svårigheter att genomföra bedömningarna av servicebehovet inom den lagstadgade tidsfristen. Revisionsnämnden funderar på om detta har inverkat på uppnåendet av målet.

Bindande mål 25. Att minska utslagning och antalet avhoppare från skolan.

För detta mål fanns fyra mätare, varav två mätte två olika faktorer. Målnivån uppnåddes delvis för tre av mätarna. För mätaren gällande minskning av mobbningen fanns inga målvärden och därmed gick det inte att utvärdera huruvida mobbningen hade minskat.

Revisionsnämnden oroar sig för att klart över hälften av eleverna som läser finska som andraspråk (F2) presterar i den lägsta femtedelen vad gäller läskunskaperna. Mätaren gäller elever i årskurs 2, men satsningar i F2-elevers språkinläring är viktigt på alla utbildningsstadier.

Mätare	Mätarnas målnivå	Mätarnas utfall	Målets utfall
Varias avbrottsprocent, alla	Avbrottsprocent högst 10 %	11,3 % (UI)	Målet uppnåddes delvis.
Varias avbrottsprocent, under 20-åringar	Avbrottsprocent högst 8 %	8,8 % (UI)	
Bedömningsverktyget Lukuseula, alla klasser i årskurs 2 standardiserade enligt F2-eleverna (finska som modersmål och finska som andraspråk)	Antalet elever bland alla elever i årskurs 2 vars prestationer ligger i den lägsta femtedelen minskar	Finska som modersmål elever (UI) Finska som andraspråk (U)	
Data om elevernas välbefinnande som genererats av applikationen Schoolday	Upplevelsen av mobbning minskar under år 2022 (åk 4 och 7)	Schoolday-mätningarnas utgångsdata har fått	

Ett resurssmart och kolneutralt Vanda		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
26. Åtgärderna för att minska utsläppen främjas i syfte att uppnå kolneutralitet senast 2030 (Ett kolneutralt Vanda 2030)	Målet uppnåddes delvis.	Observera
27. Andelen hållbara färdstätt ökar	Målet uppnåddes delvis.	Observera
28. Den cirkulära ekonomin främjas	Målet uppnåddes i sin helhet.	Observera

Bindande mål 26. Åtgärderna för att minska utsläppen främjas i syfte att uppnå kolneutralitet senast 2030 (Ett kolneutralt Vanda 2030).

För detta mål finns fyra mätare:

- Växthusgaserna minskar. I beräkningen beaktas utsläppen från värme, el, trafik, industri och arbetsmaskiner, avfallshantering och jordbruk.
- Klimatsamarbetet mellan näringslivet och staden har inletts (klimatpartnerskap).
- Den biologiska mångfalden läggs till som en ny väg i färdplanen för resurskloket. I den ingår den långsiktiga strategin med tillhörande mätare för att trygga den lokala naturen och den biologiska mångfalden.
- Införandet av klimatbudgetering utreds.

Enligt rapporteringen av den första mätaren för det bindande målet fås utsläppsdata för 2022 under våren 2023. Utfallet för 2022 är ännu inte känt vid tidpunkten för rapporteringen. Enligt rapporteringsdata för 2021 har de totala utsläppen inte minskat enligt målen.

Av rapporteringen av den andra mätaren för det bindande målet kan man dra slutsatsen att klimatarbetet gentemot företag har utvecklats. Däremot framgår det inte av rapporteringen hur klimatsamarbetet har genomförts.

Den tredje och fjärde mätaren (biologisk mångfald som en ny väg i färdplanen för resurskloket och utredning av införandet av klimatbudgetering) genomfördes och målet kan anses ha uppnåtts delvis.

Bindande mål 27. Andelen hållbara färd sätt ökar.

Målets mätare, passagerarmålet för kollektivtrafiken 130 000 resenärer per vardagsdygn (utfall 126 126) och målet för cyklingsindexet 1 136 (utfall 964), uppnåddes inte. Mätaren anger inte direkt vilken ändring som har skett i andelen hållbara färd sätt.

Bindande mål 28. Den cirkulära ekonomin främjas.

För detta mål finns en mätare:

- Den cirkulära ekonomin har inkluderats i styrningen av markanvändningen och byggandet samt i upphandlingskriterierna.

Målnivån är att man har skapat en modell för beaktande av den cirkulära ekonomin och att denna modell styr stadens egen verksamhet. Enligt rapporteringen har staden

deltagit i projekt men modellen har endast skapats för Aviapolis del. Målet kan anses ha uppnåtts. Revisionsnämnden fick inte klarhet över hur främjandet av den cirkulära ekonomin förverkligas i stadens verksamhet i en större omfattning.

Blomstrande stadscentrum		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
29. Stadscentrum och gamla förorter utvecklas	Målet uppnåddes delvis.	Observera
30. MBT-målsättningarna förverkligas	Målet uppnåddes delvis.	
31. Antalet färdigställda småhus ökar till 450 bostäder	Målet uppnåddes i sin helhet.	
32. Planeringen av Vandaspåran framskrider på ett heltäckande sätt i enlighet med de ramvillkor som stadsfullmäktige godkänt	Målet uppnåddes delvis.	
33. Antalet evenemang i Vanda ökar	Målet uppnåddes i sin helhet.	

Bindande mål 29. Stadscentrum och gamla förorter utvecklas.

För detta mål finns tre mätare:

- Framstegen i beredningen och genomförandet av de tväradministrativa utvecklingsprogrammen för centrumen.
- Beräkning av centrumens livskraft.
- Genomförande av Vandas förortsprogram.

En av mätarna (utarbetande av utvecklingsprogram) genomfördes inte, för en mätare (beräkning av centrumens livskraft) saknades data för 2022 och en mätare (genomförandet av projekten i förortsprogrammet) genomfördes. Målet kan anses ha uppnåtts delvis.

Det vore bra att även använda invånarenkäter i mätningen av hur väl utvecklingen av stadscentrum och gamla förorter har lyckats.

Meningsfullt arbete genom effektivt ledarskap		
Bindande mål 2022	Rapportering i bokslutet	Revisionsnämnden
34. Dickursby lokalprojekt framskrider enligt tidtabellen	Målet uppnåddes inte.	
35. Personalens arbetshälsa och återhämtning från belastningen under arbetsdagen förbättras	Målet uppnåddes delvis.	Målet uppnåddes inte.
36. Kvaliteten på chefernas coachande ledarskap förbättras	Målet uppnåddes inte.	
37. Arbetsgemenskaperna har en förmåga att attrahera och hålla kvar personal	Målet uppnåddes delvis.	
38. En kontrollerad övergång till välfärdsområdet	Målet uppnåddes delvis.	

Bindande mål 35. Personalens arbetshälsa och återhämtning från belastningen under arbetsdagen förbättras.

För detta mål finns tre mätare:

- God återhämtning från belastningen under arbetsdagen (Kommun10).
- Arbetsgemenskaperna har målsättningar (Kommun10).
- Sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa minskar (sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa i procent).

Av målets tre mätare uppnåddes två inte alls och i en mätare uppnåddes målvärdena endast delvis. Därmed uppnåddes målet inte.

Slutsatser:

Revisionsnämnden hade en annan åsikt om utfallet av två mål. Dessutom anmärkte nämnden på mätaren för åtta mål. Anmärkningarna gäller den totala avsaknaden av målvärden eller utfallsvärden i mätarna, avsaknaden av aktuella utfallsvärden som beskriver situationen under 2022, omfattande mätare och att en mätare inte helt motsvarar målet. I fråga om ett mål påpekade nämnden dessutom svårigheterna i tillgången till tjänsten, som möjligtvis kan ha bidragit till att antalet kunder i tjänsten har hållit sig på den målsatta nivån. Som ett allmänt önskemål framförde nämnden att

man i anslutning till mål som har flera mätare tydligt anger vilka mätare som har uppnåtts och vilka inte.

Uppgifterna som fått från rapporteringen av målen väcker också oro hos revisionsnämnden för antalet invånare som känner sig ensamma och för försämringen av upplevelsen av delaktighet under 2022. Nämnden oroar sig också för att klart över hälften av finska som andraspråk-eleverna (F2) presterar i den lägsta femtedelen vad gäller läskunskaperna. Mätaren för detta mål gäller eleverna i årskurs 2. Satsningar på språkundervisningen i alla utbildningsstadier är viktigt för att kunna förebygga utslagning effektivt.

1.1.2 Utfallet av stadsfullmäktiges mål för koncernbolagen

Stadsfullmäktige godkände 31.12.2021 i samband med budgeten de bindande ekonomiska och operativa målen för dottersamfunden. Målen förnyades i sin helhet 2021 och för budgetperioden 2022 vidareutvecklades målsättningen ytterligare. Målen har förenhetligats och förenklats för att förbättra tydligheten och förutsägbarheten i ägarstyrningen av och rapporteringen om koncernbolagen. För målen har man skapat målkategorier och målen för varje koncernbolag fastställs utifrån dessa.

Stora dotterbolag

Målen för de stora dotterbolagen har delats in i ekonomiska och operativa mål, kvalitetsmål, personalmål och ansvarsmål.

För **Vanda Energi Ab** hade man satt fyra mål, varav de ekonomiska målen, målet för arbetssäkerheten och målet för personalnöjdheten uppnåddes helt. Målet för begränsning av klimatförändringen uppnåddes delvis. Vanda Energis mål, mätarna för målen och bolagets situation beskrivs närmare i utvärderingsberättelsens avsnitt 6.

För **VAV Yhtymä Oy** hade man satt åtta mål. Av de ekonomiska målen uppnåddes målet för det skattemässiga resultatet och kostnaderna för underhållet. Målet för bostadsproduktionen uppnåddes inte. På detta inverkade bland annat det svåra marknadsläget, ARA-produktionens jämförelsevis höga kostnadsnivå, det låga antalet tomter och VAV:s personalbrist inom byggherreverksamheten. Av verksamhets- och kvalitetsmålen uppnåddes målet för bevarande av bostadsbeståndets värde och hyrbarhet. Målet för kundnöjdheten uppnåddes inte, vilket berodde på att hyresgästerna

var missnöjda med fastighetsskötselns verksamhet. Fastighetsskötselns omorganisering slutfördes i slutet av 2022. De två personalmålen uppnåddes. Ansvarsmålet, som handlade om stöd till stadens kolneutralitetsmål, uppnåddes delvis.

För **VTK Kiinteistöt Oy** hade man satt tre mål. Det ekonomiska målet uppnåddes i sin helhet. Verksamhets- och kvalitetsmålet, som handlade om hälsosamma, trygga och trivsamma lokaler (inklusive förbättringar av inomhusluften) uppnåddes delvis. Stödet för stadens kolneutralitetsmål uppnåddes i sin helhet. Målnivån för målets mätare för energibesparing överskreds med god marginal tack vare utnyttjandet av kondensvärmen i Myrbacka idrottspark.

För **Vantaan tilapalvelut Vantti Oy** hade man satt fem mål. Det ekonomiska målet uppnåddes i sin helhet. Man lyckades inte höja kundnöjdheten. Målet för personalens frånvaro uppnåddes i sin helhet, men sjukfrånvaro låg något över målnivån. Frånvaro ökade mot slutet av året. Stödet för stadens kolneutralitetsmål uppnåddes inte alls. Den sammanlagda mängden bioavfall per måltidsgäst minskade något jämfört med det föregående året, men målnivån uppnåddes inte. Målet för minskningen av måltidsservicens kolavtryck var att införa en kalkylator för kolavtrycket. Detta uppnåddes ännu inte.

För **Mercuria kauppaoppilaitos Oy** hade man satt åtta mål, som alla uppnåddes i sin helhet. Nettoresultatet överskred målnivån och åtgärderna enligt byggnadens långsiktsplan för underhållet genomfördes. De övriga målen rörde målinriktade studerandeår, respons från studeranden och arbetslivet, personalens stämning på jobbet, stödet för kolneutralitetsmålet samt genomförandet av ansvarskampanjer.

Fastighetsbolagens mål

Fastighetsbolagen hade som mål att tygla fastigheternas underhållskostnader så att den relativa ökningen av underhållskostnaderna är mindre än ändringen av jämförelseindexet Kostnadsindex för fastighetsunderhåll som publiceras av Statistikcentralen. Vid tidpunkten för rapporteringen hade man inte tillgång till indexdata för hela året, och man har i stället använt de senast publicerade uppgifterna. Enligt dessa uppnåddes målet i sin helhet i åtta bolag och inte alls i sex bolag. Som en förklarande

faktor nämns den allmänna kostnadsökningen och de höga energikostnaderna. För två bolag hade det ifrågavarande målet inte satts.

Det andra målet var att de årliga åtgärderna enligt långsiktsplanen skulle genomföras på ett kolneutralt och resurssmart sätt samt att byggnadernas livslängd skulle beaktas i planen. Målet uppnåddes i sin helhet vid tolv bolag. Vid tre bolag uppnåddes målet delvis och i ett bolag inte alls.

Det tredje målet var att använda förnybar energi så att all el som förbrukas produceras till 100 procent med förnybar energi. Samtliga bolag hade ett elavtal om förnybar energi. Fyra bolag hade inte exakt kännedom om avtalets innehåll.

1.2 Stadens ekonomi och utfallet av de ekonomiska målen

1.2.1 Moderstadens ekonomi och bokslut

I den vidstående tabellen finns siffror från budgeten, ändringsbudgeten och bokslutet för 2022 och siffror från bokslutet för 2021 för jämförelse.

Tabell: Driftsekonomi, budget och bokslut, i 1 000 euro

	Ursprunglig budget 2022	Ändringsbudget 2022	Bokslut 2022	Bokslut 2021
Inkomster sammanlagt	474 539	478 579	511 279	555 858
Utgifter sammanlagt	-1 852 185	-1 924 308	-1 905 308	-1 801 983
Verksamhetsbidrag	-1 377 647	-1 445 729	-1 394 029	-1 246 125
Skatteinkomster	1 161 000	1 202 000	1 203 661	1 131 636
Statsandelar	282 000	282 000	287 597	255 322
Finansiella intäkter och kostnader	23 219	23 430	26 353	25 764
Årsbidrag	88 573	61 701	123 581	166 597
Avskrivningar och nedskrivningar	-111 519	-111 519	-110 630	-105 247
Extraordinära inkomster och kostnader	0	0	50	0

Räkenskapsperiodens resultat	-22 947	-49 746	13 001	61 350
Ändring av reserver och fonder	2 371	2 371	-907	56
Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-20 575	-47 355	12 093	61 406

Tabell: Skattefinansiering 2022, budget och bokslut, i 1 000 euro

	Ursprunglig budget 2022	Ändringsbudget 2022	Bokslut 2022	Bokslut 2021
Kommunal inkomstskatt	974 000	957 000	957 370	907 442
Fastighetsskatt	102 000	107 000	108 450	100 162
Andel av samfundsskatteinkomsterna	85 000	138 000	137 840	124 032
Skatteinkomster sammanlagt	1 161 000	1 202 000	1 203 661	1 131 636
Statsandelar	282 000	282 000	287 597	255 322
Skattefinansiering sammanlagt	1 443 000	1 484 000	1 491 258	1 386 958

Tabell: Investeringar, budget och bokslut 2022, i 1 000 euro

	Ursprunglig budget 2022	Ändringsbudget 2022	Bokslut 2022	Bokslut 2021
Bruttoinvesteringar	156 900	156 900	140 000	120 600
Nettoinvesteringar	150 100	150 100	115 500	96 700

Bruttoinvesteringsutgifterna är de sammanlagda investeringsutgifterna och nettoinvesteringsutgifterna är investeringsutgifterna efter avdrag av investeringarnas finansieringsandelar och försäljningsinkomsterna av anläggningstillgångar.

Axplock av utfallet för anslagsmålen (i förhållande till ändringsbudgeten) och av lånestocken 2022:

- Utfallet för verksamhetsintäkterna låg på ungefär 107 procent, intäkterna blev omkring 33 miljoner euro större än beräknat.
- Utfallet för verksamhetskostnaderna låg på ungefär 99 procent, kostnaderna underskreds med omkring 19 miljoner euro.
- Utfallet för skatteinkomsterna låg på ungefär 100 procent, inkomsterna blev omkring 1,7 miljoner euro större än beräknat.
- Utfallet för statsandelarna var ungefär 102 procent, dessa blev omkring 5,6 miljoner euro större än beräknat.
- Nettoutfallet för finansiella intäkter och kostnader var ungefär 3,2 miljoner euro större än beräknat (de finansiella intäkterna blev större än beräknat).
- Avskrivningarna och nedskrivningarna underskreds med ungefär 0,9 miljoner euro.
- Räkenskapsperiodens resultat var ungefär 13 miljoner euro, alltså närmare 63 miljoner euro bättre än prognosen.
- Stadsfullmäktiges ändringar i budgeten 2022: Driftsinkomsterna höjdes med ungefär 4 miljoner euro, driftsutgifterna sammanlagt med ungefär 72 miljoner euro. Dessutom höjdes de uppskattade beloppen för skatteinkomsterna med sammanlagt 41 miljoner euro.
- I budgeten 2022 förberedde man sig på en nettoupplåning på 63,3 miljoner euro. Som helhet minskade stadens externa lånestock (utan koncernkontot) med nästan 72 miljoner euro och den totala lånestocken med 83 miljoner euro.
- Bruttoinvesteringsutgifterna underskreds med ungefär 17 miljoner euro och nettoinvesteringarna underskreds med ungefär 34,6 miljoner euro.

Verksamhetsintäkterna överskreds i huvudsak på grund av coronaersättningarna till social- och hälsovården (23,5 miljoner euro) samt försäljningsvinsten för Vantaan Työterveys Oy (14,3 miljoner euro). Anmärkningsvärt i skatteinkomsterna var de stora samfundsskatteinkomsterna som förklaras av att utfallet av samfundsskatten var större än prognostiserat och av de förskott som företagen betalat.

Verksamhetsutgifterna underskreds främst på grund av att personalkostnaderna och anslaget som reserverats för kommunsektorns löneavgörande var mindre än prognostiserat. Det bör beaktas att verksamhetsutgifterna ändå ökade tydligt från uppskattningen den ursprungliga budgeten för 2022.

Anslagsökningarna till driftsutgifterna som beviljades i ändringsbudgeten allokerades till stor del till verksamhetsutgifterna inom social- och hälsovårdens verksamhetsområde (en ökning om cirka 57 miljoner euro). Verksamhetsområdet hade fortfarande extra utgifter på grund av Covid-19-pandemin och dessutom överskred verksamhetsområdets inköp av tjänster den ursprungliga uppskattningen. Den snörika vintern ökade kostnaderna för gatuunderhållet avsevärt och verksamhetsutgifterna för bruttoenheter under stadsmiljöns verksamhetsområde ökades med 5,5 miljoner euro.

Investeringsanslagen underskreds i synnerhet för att tidpunkterna för genomförande av byggprojekt flyttades och för att projekt genomfördes till en lägre kostnad än vad som prognostiserats.

Utvecklingen av stadens ekonomiska situation

Nedan granskas stadens ekonomiska situation och uppkomsten av det kumulativa över-/underskottet samt nettokassaflödet från den egentliga verksamheten och investeringarna åren 2016–2022. Granskningen baserar sig på kalkyler från boksluten för de aktuella åren. Den interna finansieringens tillräcklighet genomgår en särskild granskning.

Uppkomsten av det kumulativa överskottet, i miljoner euro

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verksamhetsbidrag	-990,0	- 1 008,7	-1 072,5	-1 176,9	-1 226,3	-1 246,1	-1 394,0
Årsbidrag	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8	166,6	123,6
Avskrivningar	-116,1	-123,6	-108,7	-115,2	-111,8	-105,2	-110,6
Resultaträkningens resultat + extraordinära inkomster	64,5	40,4	3,9	-62,7	55,1	61,3	13,0

Bokslutsdispositioner	0,3	1,2	1,2	0,2	-0,4	0,1	-0,9
Under-/överskott	64,8	41,7	5,2	-62,6	54,6	61,4	12,1
Kumulativt under-/överskott från tidigare räkenskapsperioder och den innevarande räkenskapsperioden ¹	425,0 (425,5)	467,2 (462,1)	467,3	404,7 (404,6)	459,3 (460,2)	521,6 (540,5)	552,6

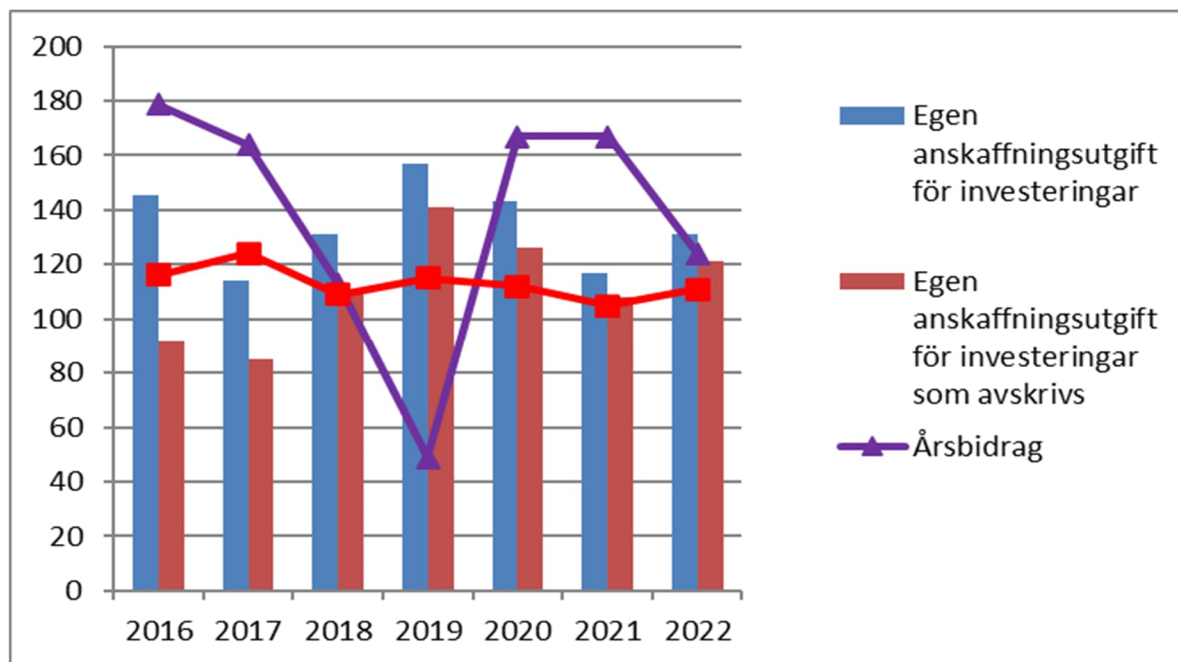
Verksamhetens och investeringarnas kassaflöde

År	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Årsbidrag	178,8	164,0	112,6	49,1	166,8	166,6	123,6
Extraordinära poster	1,8	0,0	0,0	3,3	0,1	0,0	0,0
Korrektivposter till internt tillförda medel	-48,9	-40,5	-40,9	-16,8	-31,4	-57,4	-46,4
Investeringar							
Investeringar i anläggningstillgångar	-146,7	-111,3	-134,8	-157,6	-144,9	-120,6	-140,0
Finansieringsandelar för investeringar	1,3	0,7	3,9	0,9	2,1	4,0	8,7
Överlåtelseinkomster från tillgångar som hör till bestående aktiva	68,8	50,6	66,7	26,9	40,0	75,9	62,2
Verksamhetens och investeringarnas kassaflöde	55,2	63,4	7,6	-94,2	32,6	68,6	8,2

Det kumulativa överskottet uppgick till cirka 553 miljoner euro i slutet av 2022. Verksamhetsbidraget (skillnaden mellan verksamhetsintäkterna och verksamhetskostnaderna) minskade med 148 miljoner euro jämfört med 2021. Verksamhetens och investeringarnas kassaflöde var positivt. Årsbidraget var 123 miljoner euro år 2022.

¹ I parentes anges det kumulativa överskottet från den föregående räkenskapsperioden, efter det att de rättelser som gjorts i överskottet efter bokslutet har tagits i beaktande.

I följande tabell granskas stadens ekonomi åren 2016–2022 med hjälp av investeringarna, årsbidraget och avskrivningarna. Investeringarna anges som egna anskaffningsutgifter, vilket innebär att investeringarnas finansieringsandelar dragits av från investeringarna. Med investeringar som avskrivs avses de årliga investeringsutgifterna efter avdrag av finansieringsandelarna och dessutom investeringsutgifter som inte avskrivs, med andra ord investeringsutgifterna för markområden och aktier.

Produktivitets- och tillväxtprogrammet och ändringar i ekonomin

För Vanda stad har det utarbetats ett produktivitets- och tillväxtprogram 2021–2025 med vilket man svarar mot de långsiktiga strukturella ekonomiska utmaningarna. Åtgärder enligt produktivitets- och tillväxtprogrammet för 2022 var bland annat sloandet av Vandatillägget, försäljning av egendom inklusive fastigheter och kontorsfastigheter som hör till social- och hälsovårdens verksamhetsområde samt försäljning av aktier i bolag. Det uppskattades att dessa åtgärder skulle balansera ekonomin med ungefär 10,5 miljoner euro. Alla åtgärder genomfördes inte, men målet i euro uppnåddes.

I och med social- och hälsovårdsreformen som trädde i kraft i början av 2023 uteblev verksamhetsområdet med den största budgeten från stadens budget. Samtidigt minskade stadens skattesats från 19 procent till 6,36 procent. Andra osäkerhetsfaktorer som också kommer att påverka stadens ekonomi i fortsättningen är exempelvis

varaktigheten för och effekterna av kriget i Ukraina, utvecklingen av sysselsättningen, utvecklingen av räntenivån, befolkningstillväxten och flyttrörelsen. Med tanke på en balanserad ekonomi är skatteinkomsternas och statsandelarnas framtida utveckling i förhållande till utgiftsökningen viktig. Om man lyckas hålla årsbidraget nära den nuvarande nivån, hålls ekonomin i balans och investeringar kan finansieras i huvudsak med internt tillförda medel.

Slutsatser:

Vanda stad gjorde ett bra ekonomiskt resultat för 2022. Resultatet förbättrades dels tack vare engångsposten från försäljning av egendom (aktierna i Vantaan Työterveys Oy), coronaersättningarna och den tydliga ökningen av samfundsskatteinkomsterna. Vanda stads överskott i balansräkningen växte ytterligare, investeringar kunde finansieras med internt tillförda medel och även lånestocken minskade. Stadens ekonomiska ställning har stärkts de senaste åren. Genom att upprätthålla en balanserad ekonomi kan staden förbereda sig på olika slags förändringar i ekonomin.

Affärsverken²

Mellersta Nylands räddningsverk

Ekonomins utfall 2022 (i 1 000 euro)

Mellersta Nylands räddningsverk	Budget 2022	Bokslut 2022
Omsättning och övriga rörelseintäkter	41 893	42 195
Rörelsekostnader	-40 520	-41 059
Avskrivningar och nedskrivningar	-1 705	-1 633
Rörelseöverskott/(-underskott)	-333	-497
Finansiella intäkter och kostnader	0	1
Överskott (underskott) före reserver	-333	-496

² Tabellerna för jämförelse av affärsverkens ekonomi har komprimerats på så sätt att resultaträkningens poster för den ordinarie verksamhetens intäkter och kostnader har sammanslagits till en post.

Ökning (-) eller minskning (+) i avskrivningsdifferensen	0	303
Ökning (-) eller minskning (+) av frivilliga reserver	0	0
Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-333	-193

I budgeten hade det reserverats 2,5 miljoner euro för investeringar, utfallet i bokslutet var 547 000 euro.

De bindande anslagsposterna i budgeten för Mellersta Nylands räddningsverk utgörs av rörelseöverskottet/-underskottet och bruttoinvesteringarna. I budgeten som räddningsverkets direktion godkände för 2022 var de bindande anslagen ett rörelseunderskott på -333 000 euro och bruttoinvesteringar på 2,5 miljoner euro. I bokslutet var räddningsverkets rörelseunderskott -497 000 euro. Utfallet av bruttoinvesteringarna var lägre än budgeterat. Stadsfullmäktige godkände avvikelsen från den bindande nivån i räddningsverkets underskott på sitt sammanträde 27.3.2023. Orsaker till att underskottet var större än prognostiserat var bland annat den höga inflationen och överskridandet av kostnader inom IT-tjänsterna på grund av förberedelserna inför välfärdsområdesreformen.

Affärsverket för mun- och tandhälsa

Ekonomins utfall 2022 (i 1 000 euro)

Affärsverket för mun- och tandhälsa	Budget 2022	Bokslut 2022
Omsättning och övriga rörelseintäkter	25 593	25 904
Rörelsekostnader	-25 298	-25 432
Avskrivningar och nedskrivningar	0	0
Rörelseöverskott/underskott	295	472
Finansiella intäkter och kostnader	-210	-201

Överskott (underskott) före reserver	84	271
Ökning (-) eller minskning (+) av frivilliga reserver	0	0
Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	84	271

Investeringarna bokfördes 2021 enligt leasingprincipen, vilket innebär att det inte finns några bruttoinvesteringar att bokföra i balansräkningen.

De bindande posterna i budgeten för affärsverket för mun- och tandhälsa i Vanda var utbetalning av 7 procents ränta på lånet till Vanda stad och 7 procents ersättning för grundkapitalet samt rörelseöverskott och bruttoinvesteringar. I euro uppgick posterna som skulle betalas till staden 2022 sammanlagt till ungefär 227 000 euro, vilket affärsverket betalade till staden. Affärsverket gjorde inga investeringar.

Inverkan på stadens ekonomi

Affärsverkens ekonomiska inverkan på hela Vandas överskott var 2022 ungefär 78 000 euro positiv.

Slutsatser:

De bindande anslagsposterna för affärsverket för mun- och tandhälsa i Vanda genomfördes. Räddningsverkets bindande anslagspost, investeringar, underskred planen men rörelseunderskottet som var den andra bindande anslagsposten blev större än beräknat. Stadsfullmäktige godkände avvikelserna i räddningsverkets underskott i mars 2023. Organiseringsansvaret för båda affärsverken övergick 1.1.2023 till Vanda och Kervo välfärdsområde och affärsverken avvecklades 31.12.2022 genom beslut som Vanda stadsfullmäktige fattade 19.12.2022.

1.2.2 Hela stadskoncernens ekonomi

I följande tabeller jämförs moderstadens och hela koncernens bokslutsuppgifter från 2022 och viktiga bokslutsnyckeltal med varandra.

Hur stadens och hela koncernens resultat bildats:

Miljoner euro	Staden	Koncernen
Verksamhetsintäkter	285,8	1 195,6
Verksamhetskostnader	-1 679,8	-2 389,7
Andel i intressebolags vinst och förlust	-	9,5
Verksamhetsbidrag	-1 394,0	-1 184,5
Skattefinansiering (inkluderar statsandelar)	1 491,3	1 494,2
Finansiella intäkter och kostnader	26,3	-51,1
Årsbidrag	123,6	258,6
Avskrivningar och nedskrivningar (inkl. planenliga avskrivningar, differenser vid eliminering och nedskrivningar)	-110,6	-220,9
Extraordinära poster	-	-
Ökning av reserver	-	-
Ökning av fonder	-	-1,2
Bokslutsdispositioner	-0,9	-8,7
Skatter under räkenskapsperioden	-	-3,7
Kalkylmässig skatt	-	-0,2
Minoritetsandelar	-	-
Räkenskapsperiodens över-/underskott	12,1	23,9

Jämförelse av stadens och hela koncernens viktiga nyckeltal (siffran för 2021 i parentes):

	Staden	Koncernen
Årsbidrag, % av avskrivningarna	111,7 (158,3)	117,0 (147,5)
Internt tillförda medel för investeringar, %	94,1 (142,9)	61,4 (79,0)
Ackumulerat överskott, euro per invånare	2 275 (2 180,7)	3 587,0 (3 462,1)
Lånestock, euro per invånare ³	3 323,0 (3 721,3)	8 596,7 (8 259,4)
Låneskötselbidrag	1,7 (2,1)	1,5 (2,2)
Relativ skuldsättning %	57,9 (62,4)	101,9 (100,8)
Lån och hyresansvar (milj. euro)	1 456,9 (1 547,2)	2 514,1 (2 413,9)

Den interna finansieringen täckte åter moderstadens avskrivningar och investeringar. I koncernen täckte den interna finansieringen avskrivningarna och 61 procent av investeringarna. Nyckeltalet för låneskötselbidraget var 1,7 för staden och 1,5 för koncernen. Nyckeltalet visar att stadens och koncernens interna finansiering skulle ha räckt till för att betala räntorna på och amorteringarna av det främmande kapitalet år 2022 i sin helhet. Den relativa skuldsättningen anger storleken på hela skuldbördan, och 2021 förbättrades detta nyckeltal en aning för moderstadens del och försämrades för koncernens del. Moderstaden och koncernen har fortfarande en stor skuldbörda, men man har kunnat minska skulderna de senaste åren. Moderstadens skulder fortsatte att minska under 2022, medan koncernens skulder ökade en aning. För att kunna återbetala skulden skulle koncernen behöva intern finansiering för lite mer än ett år, och för moderstadens del skulle 57,9 procent av den interna finansieringen gå åt till att återbetala hela skulden.

³ De invånarspecifika siffrorna har beräknats med hjälp av Statistikcentralens slutgiltiga befolkningsstatistik om Vandas invånarantal per den 31.12.2022 (242 917 invånare).

Kriskommunskriterierna

Enligt 118 § i kommunallagen (410/2015) ska kommunen och staten tillsammans utreda kommunens möjligheter att garantera sina invånare de tjänster som lagstiftningen kräver och vidta åtgärder för att trygga förutsättningarna för tjänsterna, om de i lagen fastställda förutsättningarna för utvärderingsförfarande i en kommun som har en speciellt svår ekonomisk ställning (kriskommunsförfarande) uppfylls. Kriterierna som utgör förutsättningen för att inleda utvärderingsförfarandet (kriskommunskriterierna) förnyades år 2019 och de tillämpas för första gången år 2022 baserat på nyckeltalen från boksluten för åren 2020 och 2021.

Enligt 118 § i kommunallagen kan ett utvärderingsförfarande inledas om åtminstone det ena av följande kriterier för underskottet uppfylls:

Kriterier	Situationen i Vanda	Uppfylls kriteriet
Ett utvärderingsförfarande kan inledas om kommunen inte har täckt underskottet i kommunens balansräkning inom den tidsfrist som anges i 110 § 3 mom. (fyra år).	År 2020 var överskottet i Vandas balansräkning ungefär 460 miljoner euro. År 2021 var överskottet ungefär 540 miljoner euro.	Kriteriet uppfylls inte
Ett utvärderingsförfarande kan dessutom inledas om underskottet i kommunkoncernens senaste bokslut är minst 1 000 euro per invånare och i det föregående bokslutet minst 500 euro per invånare.	År 2020 var överskottet i Vandas koncernbokslut 3 163 euro per invånare. År 2021 var överskottet 3 462 euro per invånare.	Kriteriet uppfylls inte

Ett utvärderingsförfarande kan också inledas om de ekonomiska nyckeltal för kommunens och kommunkoncernens ekonomi som beskriver tillräckligheten eller soliditeten i kommunens finansiering två år i följd har uppfyllt gränsvärdena enligt tabellen.

Kriterier	Situationen i Vanda	Uppfylls kriteriet
Förhållandet mellan årsbidraget och avskrivningarna i kommunens koncernresultaträkning är under 80 procent.	År 2020 var förhållandet mellan årsbidraget och avskrivningarna 163,9 procent. År 2021 var det 147,5 procent.	Kriteriet uppfylls inte
Kommunens inkomstskattesats är minst 2,0 procentenheter högre än den vägda genomsnittliga inkomstskattesatsen för alla kommuner. Kommunernas genomsnittliga inkomstskattesats var 19,96 år 2020 och 20,02 år 2021 ⁴ .	Vandas inkomstskattesats år 2020 och 2021 var 19.	Kriteriet uppfylls inte
Beloppet av lån och hyresansvar per invånare i kommunens koncernbokslut överskrider det genomsnittliga beloppet av lån och hyresansvar i alla kommuners koncernbokslut med minst 50 procent. Genomsnittet var 8 795 euro år 2020 och 9 083 euro år 2021. Gränsvärdet år 2020 var därmed 13 193 euro och 13 625 euro år 2021. ⁵	I Vanda var beloppet av lån och hyresansvar per invånare i kommunens koncernbokslut 9 960,4 euro år 2020. I Vanda var beloppet av lån och hyresansvar per invånare i kommunens koncernbokslut 10 091,4 euro år 2021.	Kriteriet uppfylls inte
Det kalkylmässiga låneskötselbidraget i koncernbokslutet är under 0,8.	Det kalkylmässiga låneskötselbidraget i Vanda koncernbokslut 2020 var 1,4. År 2021 var det kalkylmässiga låneskötselbidraget i Vanda koncernbokslut 1,3.	Kriteriet uppfylls inte

⁴ Källa: [Kuntien veroprocentit 2021 \(kuntaliitto.fi\)](https://kuntien.veroprocentit.2021.kuntaliitto.fi), läst 14.4.2022

⁵ [Kommuner som befinner sig i en särskilt svårt ekonomisk ställning – finansministeriet \(ym.fi\)](#), Länk från sidan: Ekonomiska nyckeltal per kommunkoncern enligt boksluten för åren 2020 och 2021, tabell med gränsvärden, läst 21.4.2023

Slutsatser:

Stadens ekonomiska situation utvecklades positivt 2022. Stadens resultat visade ett överskott och lånestocken fortsatte att minska. Utgifterna ökade från den ursprungliga budgeten men ökningen av den interna finansieringen höll ekonomin i balans. Även stadskoncernens resultat var positivt och koncernens överskott växte. Koncernens lånestock ökade något från det föregående året och nyckeltalen för koncernens skuldsättning var något sämre än år 2021.

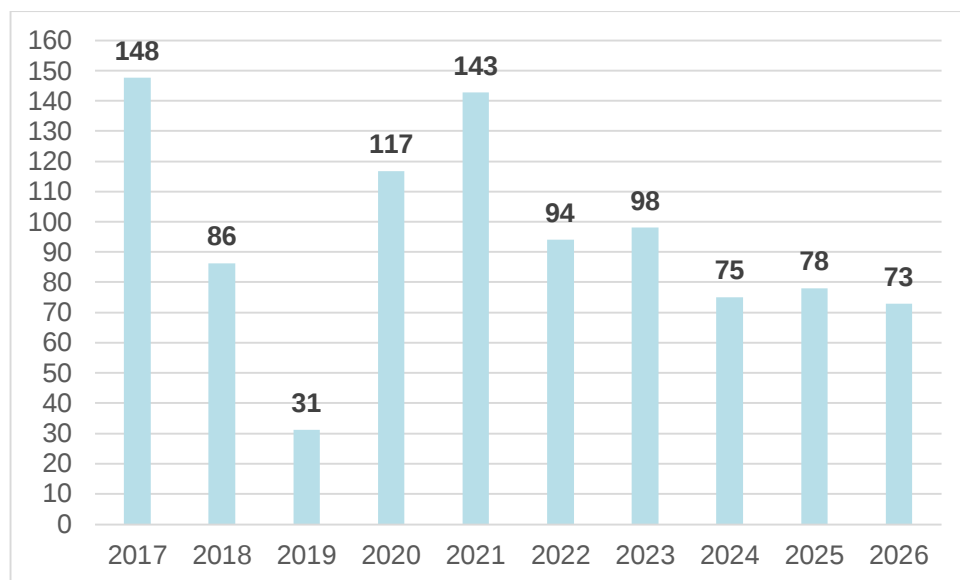
1.2.3 Investeringar

Jämförelse av investeringar⁶

Procentsats för investeringar genom intern finansiering

Det vidstående diagrammet visar Vanda stads procentsats för investeringar genom intern finansiering åren 2017–2026. År 2022 låg procentsatsen för den interna finansieringen fortfarande på en god nivå och investeringarna kunde täckas med intern finansiering. Siffrorna från och med år 2023 baserar sig på prognoser.

Diagram: Procentsats för stadens investeringar genom intern finansiering 2017–2026

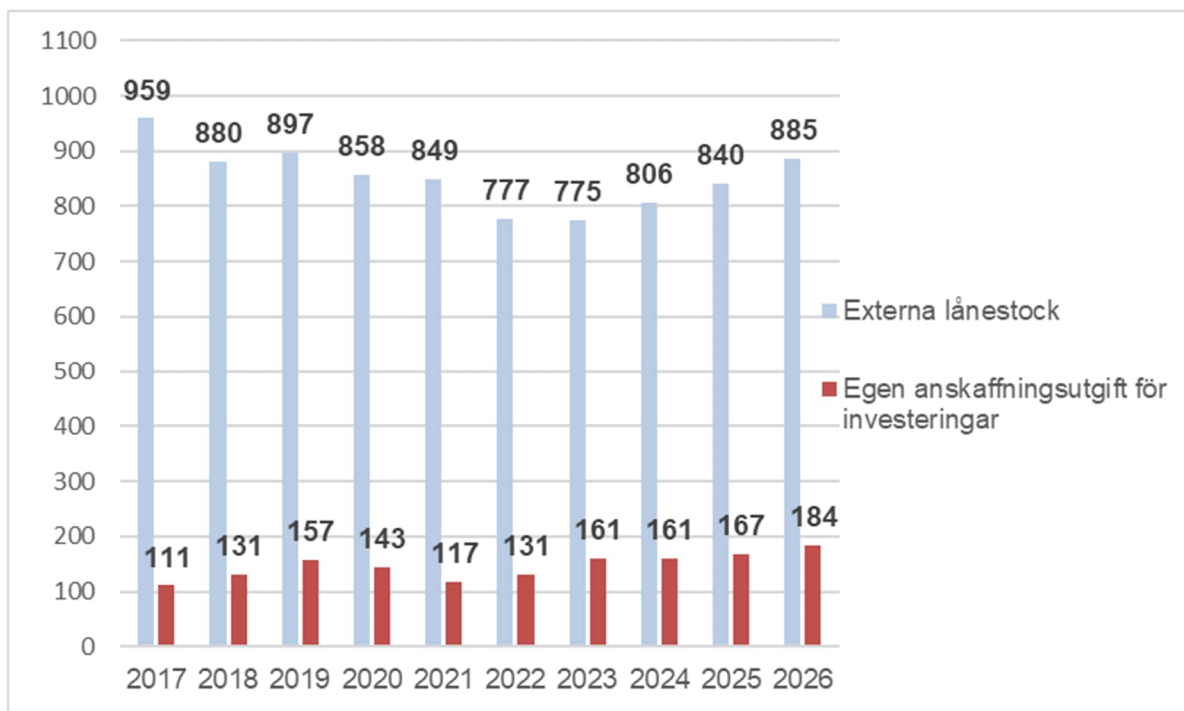

⁶ Siffrorna har sammanställts från bokslutet för 2022 och stadens budget för 2023

Lånebelopp och investeringar⁷

I det följande beskrivs utvecklingen av den externa lånestocken och de egna anskaffningsutgifterna för investeringar sedan 2017 (siffrorna är i miljoner euro). Från 2024 utgör talen prognoser i ekonomiplanen för 2023–2026.

Diagram: Utvecklingen av lånestocken och de egna anskaffningsutgifterna för investeringar 2017–2026

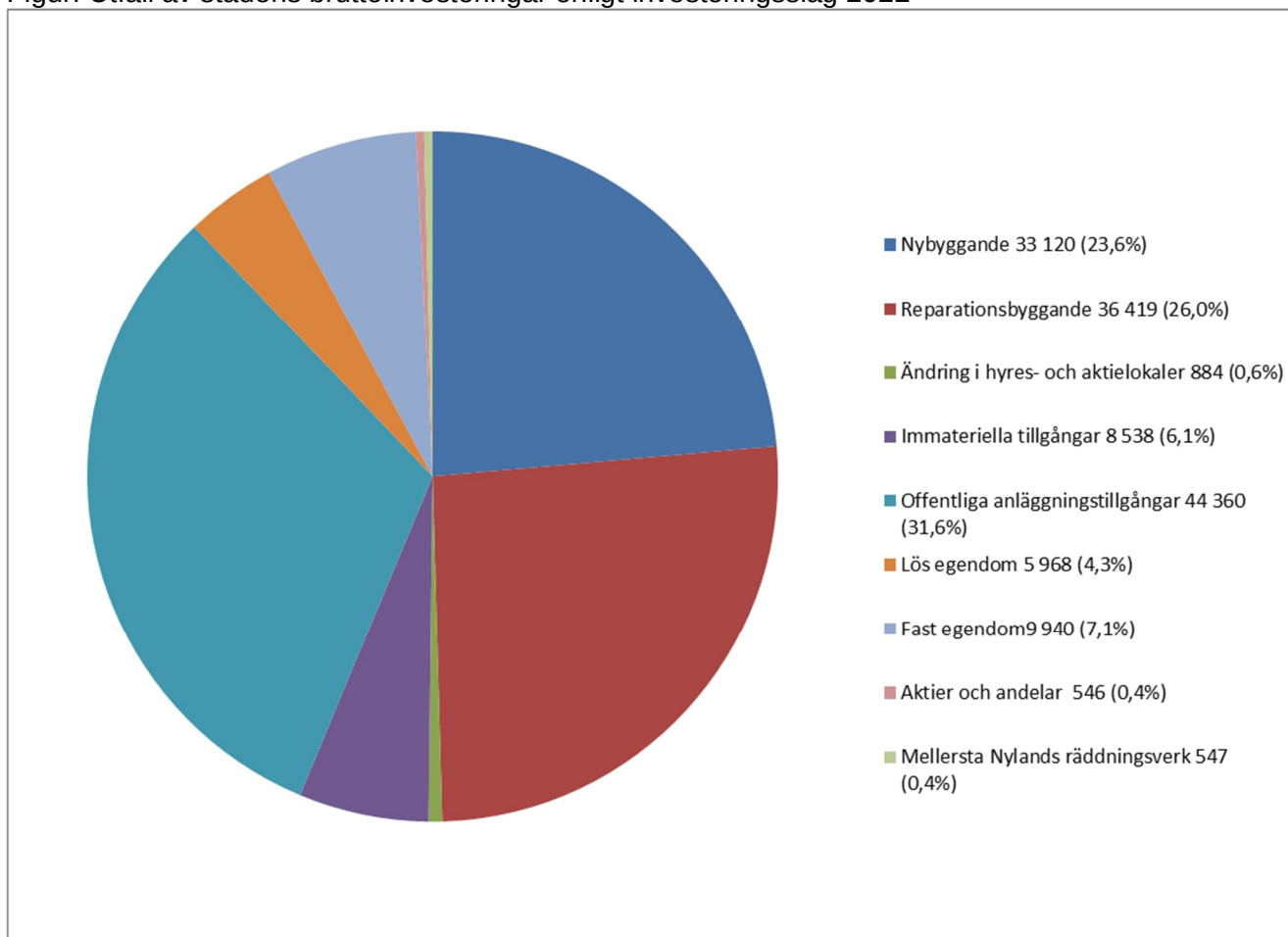

Fördelning av investeringar 2022

Intill beskrivs utfallstrukturen av stadens bruttoinvesteringar under 2022, siffrorna är i 1 000 euro. Investeringarna i byggandet (nybyggande och reparationsbyggande) och investeringarna i anslutning till de offentliga anläggningstillgångarna (till exempel byggande av trafik-, idrotts- och rekreationsområden) var de största investeringsslagen.

⁷ Siffrorna har sammanställts från följande källor: stadens bokslut 2017–2022, stadens budget 2023 och ekonomiplan 2023–2026

Figur: Utfall av stadens bruttoinvesteringar enligt investeringsslag 2022

Slutsatser:

Staden interna finansiering täckte investeringarna under 2022 och procentsatsen för investeringar genom intern finansiering var 94 procent. Den egna anskaffningsutgiften för investeringar uppskattas under 2023–2026 variera mellan 161 och 184 miljoner euro. Enligt prognoserna kommer stadens externa lånestock att öka med ungefär 105 miljoner euro åren 2023–2026.

1.2.4 Jämförelse av de stora städerna

Nedan jämförs de viktigaste ekonomiska nyckeltalen för de sex största kommunerna från åren 2021 och 2022. Nyckeltalen har hämtats från städernas bokslut för 2022 som stadsstyrelserna har behandlat. För varje stad anges sju nyckeltal, sammanlagt visas alltså 42 nyckeltal. Klassificeringen av nyckeltalen baserar sig på Kommunförbundets definition. Under nyckeltalet för 2022 visas värdet för samma nyckeltal för 2021 i parentes.

Tabell: Klassificeringen av nyckeltalen som beskriver den interna finansieringens tillräcklighet

Nyckeltalen som beskriver den interna finansieringens tillräcklighet			
	Årsbidrag % av avskrivningar	Procentsats för den interna finan- sieringen	Ackumulerat över-/underskott/invå- nare, euro
God	>130	>80	>300
Nöjaktig	70–130	55–80	0–300
Svag	<70	<55	<0

Tabell: Nyckeltal för den interna finansieringen i de sex största städerna 2021–2022

	Esbo	Helsing- fors	Uleå- borg	Tam- merfors	Åbo	Vanda
Årsbidrag % av av- skrivningarna	174	189	280	114	126	112
	(201)	(185)	(130)	(170)	(164)	(158)
Internt tillförda me- del för investeringar %	142	72	212	61	66	94
	(135)	(88)	(129)	(80)	(68)	(143)
Ackumulerat över- skott, euro per invå- nare	3 402	10 850	4 705	2 434	1 196	2 275
	(2 756)	10 425)	(3 971)	(2 400)	(1 120)	(2 181)

Tabell: Klassificeringen av nyckeltalen som beskriver skuldsättningen

Nyckeltalen som beskriver skuldsättningen				
	Lånestock euro/invånare	Låneskötselbidrag	Relativ skuldsättning procent	Koncernens lånestock euro/invånare
God	<1 600	>2	<33	<4000
Nöjaktig	1600–3000	1–2	33–60	4000–8000
Svag	>3 000	<1	>60	>8 000

Tabell: Nyckeltal för skuldsättningen i de sex största städerna 2021–2022

	Esbo	Helsingfors	Uleåborg	Tammerfors	Åbo	Vanda
Lånestock, euro per invånare	4 215	1 431	2 759	3 718	3 620	3 323
	(4 686)	(1 387)	(3 221)	(3 648)	(4 078)	(3 721)
Låneskötselbidrag	2,3	8,1	3,2	3,8	1,0	1,7
	(4,8)	(8,2)	(1,4)	(5,2)	(1,0)	(2,1)
Relativ skuldsättning %	65	45	49	62	61	58
	(70)	(40)	(60)	(60)	(66)	(62)
Koncernens (inkl. staden) lånestock euro/invånare	14 406	9 800	5 999	9 133	7 707	8 597
	(15 212)	(8 946)	(6 120)	(9 343)	(7 782)	(8 259)

De stora städernas nyckeltal för 2022 försämrades något jämfört med 2021. Av nyckeltalen var 31 stycken oförändrade från år 2021, fyra nyckeltal utvecklades positivt och sju negativt. Av nyckeltalen låg 17 stycken på nivån god (21 år 2021), 14 stycken

på nivån nöjaktig (9 år 2021) och 11 nyckeltal på nivån svag (12 år 2021). I Uleåborg utvecklades tre nyckeltal positivt, i Vanda utvecklades ett nyckeltal positivt nyckel och två nyckeltal negativt, i Tammerfors utvecklades tre nyckeltal negativt, i Helsingfors och Åbo utvecklades ett nyckeltal negativt och i Esbo förblev nyckeltalen oförändrade. Esbo, Uleåborg och Helsingfors hade flest nyckeltal på nivån god (fyra st.).

Av nyckeltalen som beskriver den interna finansieringens tillräcklighet försämrades värdet från god till nöjaktig i fem städer, men i samtliga städer var värdet på detta nyckeltal ändå god eller nöjaktig.

Av nyckeltalen som beskriver skuldsättningen utvecklades i Uleåborg ett nyckeltal positivt. I Vanda utvecklades ett nyckeltal negativt och ett positivt och i Tammerfors utvecklades ett nyckeltal negativt. I de övriga städerna var nyckeltalen som beskriver skuldsättningen oförändrade från år 2021. Alla nyckeltal på nivån svag är nyckeltal som beskriver skuldsättningen.

1.3 Personal

Bindande personalmål

De bindande personalmålen (tabell nedan) gällde arbetshälsan och återhämtningen från belastningen under arbetsdagen, kvaliteten på chefernas coachande ledarskap, arbetsplatsernas förmåga att attrahera och hålla kvar personal samt en kontrollerad övergång till välfärdsområdet. Förverkligandet av målen utvärderas huvudsakligen utifrån resultaten från Kommun10-undersökningen. Enligt bokslutsrapporteringen uppnåddes målen delvis. Undantaget var förbättring av kvaliteten på det coachande ledarskapet, där det inte skedde några skedde förändringar i förhållande till utgångsläget, vilket innebär att målet att förbättra verksamhetens kvalitet inte uppnåddes. Revisionsnämndens utvärdering av målutfallet avviker i fråga om ett mål (bindande mål 35). Mätarna beskrivs närmare i utvärderingsberättelsens avsnitt 1.1.1.

Tabell: Bindande personalmål

Bindande mål	Rapportering i bokslutet
35. Personalens arbetshälsa och återhämtningen från belastningen under arbetsdagen förbättras.	Målet uppnåddes delvis. Inget verksamhetsområde uppnådde målet avseende återhämtningen från belastningen under arbetsdagen. Mätaren för arbetsplatsernas målsättning uppnåddes i hälften av verksamhetsområdena. Sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa minskade inte enligt målet.
36. Kvaliteten på chefernas coachande ledarskap förbättras.	Målet uppnåddes inte. Kvaliteten har inte förändrats och det uppsatta målet uppnåddes inte.
37. Arbetsplatserna har förmåga att attrahera och hålla kvar personal.	Målet uppnåddes delvis. I hälften av verksamhetsområdena uppnåddes målet för Kommun 10-helhetsplaceringen.
38. En kontrollerad övergång till välfärdsområdet.	Målet uppnåddes delvis. Enligt Kommun10-resultaten upplevdes inom social- och hälsovården att övergången var smidig, men inte inom räddningsväsendet.

Resultaten från Kommun10-undersökningen

Personalens arbetshälsa följs upp med Kommun10-undersökningen som genomförs vartannat år. Undersökningen kartlägger vilka förändringar som sker i arbetet och vilka effekter dessa har på personalens hälsa och välbefinnande. Enligt resultaten för 2022 har verksamhetsområdenas helhetsplaceringar i huvudsak förbättrats jämfört med resultaten för två år sedan.

Programmet för personaltillgänglighet 2022–2024

Tillgången på yrkeskunnig personal har försämrats i både den offentliga och den privata sektorn de senaste åren. Vanda stad har satsat på att förbättra tillgången, i synnerhet inom områden med arbetskraftsbrist. Stadsstyrelsen godkände i oktober 2022 ett program för personaltillgänglighet för åren 2022–2024. Programmet är omfattande och gäller samtliga yrkesgrupper vid staden per den 1.1.2023.

I programmet granskas löner, premier och personalförmåner. Påverkansåtgärder används för att öka antalet startplatser inom utbildningar. Håll- och attraktionskraften stöds genom kunskapsbaserad ledning och närledarskap samt genom att säkerställa arbetsplatsernas förmåga att attrahera och hålla kvar personal. Flexibelt arbete möjliggörs och ansträngningar görs för att säkerställa att medarbetarna stannar kvar. Arbetsgivaren stödjer behörighetsutbildning. Man samarbetar med läroanstalter och gör det möjligt att genomföra den sista praktiken med lön. Man utökar användningen av processen för snabb rekrytering. Man kartlägger intresset för att arbeta som extra resurs hos anställda som ska gå i pension. Arbetsgivarimagen och rekryteringsmarknadsföringen utvecklas. Tillräckliga personalresurser spelar en stor roll för uppnåendet av de mål som stadsfullmäktige satt upp. Programmets effekt kan i detta skede ännu inte bedömas. Revisionsnämnden följer upp programmets framåtskridande och åtgärdernas effekt.

Löner, premier och personalförmåner

För att säkerställa tillgången på arbetskraft lanserar Vanda ett löneutvecklingsprogram för åren 2023–2024. Lönenivån bestäms enligt nationella kollektivavtal och tjänstekollektivavtal för kommunsektorn. Alla framtida kommunala kollektivavtal och tjänstekollektivavtal kommer att ha ett prövningsbaserat personligt tillägg som ett av löneelementen som kan användas för att premiera goda arbetsresultat under en längre tid. Dessutom har Vanda avsatt ett eget anslag på en miljon euro för utvecklingen av lönerna. Utöver monetära belöningar används förmåner som i princip riktar sig till hela personalen. Vanda stad erbjuder rekreationsmöjligheter på fritiden och rabatter på många ställen för hela personalen. Dessutom används lunchförmån, arbetsreseförmån samt idrotts- och kulturförmån. Beloppet för kultur-, motions- och rekreationsförmånen höjdes till 200 euro för 2023. En del av förmågan att attrahera och hålla kvar personal är omfattande företagshälsovård av hög kvalitet.

Tillgång till tjänster inom företagshälsovården

Terveystalo har producerat stadens företagshälsovård sedan juni 2022. Förändringen föregicks av försäljningen av aktierna i Vantaan Työterveys Oy, som staden ägde i sin helhet, till Terveystalo. Företagshälsovården var hårt belastad under 2022.

För att minska belastningen inom läkartjänsterna infördes i slutet av 2022 en sjukskötartjänst som har fungerat som önskat. Tillgången till tjänster har återgått till den normala nivån i början av 2023. Företagshälsovården för stadsmiljön och den finskspråkiga småbarnspedagogiken överfördes till Lääkärikeskus Aava 1.1.2023. Tillgången till tjänster är god.

Utvidgande av processen för snabb rekrytering

Snabbhet och flexibilitet är tillgångar vid rekrytering av kunnig arbetskraft. I Vanda har man testat en ny slags rekryteringsmodell som utgår från sökanden. I försöket publicerades kombinerade rekryteringsannonser om lediga platser för hälsovårare, sjukskötare och läkare. Målet var att den sökande inte ska behöva söka flera enskilda platser utan kan lämna in en gemensam ansökan. När ansökan har mottagits tar rekryteringsteamet omedelbart kontakt med den sökande, genomför en preliminär intervju per telefon och inleder ett samtal om den sökandes önskemål gällande platsen. Försöket har fått ett bra mottagande bland sökande. Under de kommande åren kommer vi särskilt att fokusera på rekrytering av personer till sakkunnig- och chefsbefattningar inom småbarnspedagogiken och stadsmiljön, som båda lider av brist på arbetskraft.

Införande av HR-systemet Hertta

HR-systemet Hertta togs i bruk i oktober 2022 i alla verksamhetsområdena förutom social- och hälsovården och räddningsväsendet. Ibrukttagandet föregicks av omfattande testning för att säkerställa en så smidig övergång som möjligt. Kontrollen av arbetsavtal och tjänsteförordnanden innan de sparas i systemet har haft den önskade effekten med tanke på att minimera antalet fel.

Löneutbetalningen har gått bra med tanke på förändringens omfattning. I oktober–december hanterades sammanlagt 36 838 lönespecifikationer och 15 433 kontakter, varav 3 361 gällde löneärenden. Antalet kontakter har inte förändrats jämfört med tidigare. 173 snabblöner betalades ut. Utmaningen är till exempel att hanteringen av vikarier i systemet. Staden samarbetar med Helsingfors och Esbo i systemutvecklingen.

Coronaviruspandemins effekter på personalen

Våren 2020 förändrades arbetslivet i grunden till följd av coronapandemin. Arbetet gjordes på nya sätt, vilket krävde nya rutiner, anvisningar och riktlinjer. År 2021 fortsatte den exceptionella pandemivardagen och situationerna växlade fort. Emellanåt återgick man på arbetsplatserna till en mer normal vardag med gemensamma möten. När situationen försämrades flyttade man många arbetsuppgifter till hemmakontoren eller gjorde specialarrangemang på arbetsplatserna. Stadens HR-tjänster reagerade på de föränderliga situationerna genom att stötta chefsarbetet och arbetsplatsernas vardag. Och ledningen av distansarbetet har lyfts fram kraftigt. Pandemiåren minskade sjukfrånvaro på stadsnivå i viss mån; totalt låg dessa på ungefär 4,4 procent. Med luftvägsinfektionerna som ökade hösten 2022 ökade också sjukfrånvaro. På hela stadens nivå låg sjukfrånvaro på 5,02 procent. Sjukfrånvaro för 2022 är på grund av systemförändringar en uppskattning.

Bild: Juhani Rätty

Övergången av personalen till välfärdsområdet

Förberedningen av välfärdsområdet fortsatte 2022. I fråga om personalöverföringarna kartlades uppgifterna inom social- och hälsovården samt räddningsväsendet

som skulle flyttas. Dessutom gällde övergången till välfärdsområdet de arbetstagare som utförde mer än hälften av sina arbetsuppgifter inom stödtjänsterna för dessa. Arbetstagarna övergick som så kallade gamla arbetstagare och i samband med överföringen genomfördes vederbörliga samarbetsförfaranden. Syftet med samarbetsförfarandena är att trygga personalens möjlighet att påverka i frågor som gäller arbetet och arbetsplatsen. Enligt resultaten från 2022 års Kommun10-undersökning upplevde personalen inom social- och hälsovården att övergången gick kontrollerat. Enligt resultaten upplevde inte personalen inom räddningsväsendet att övergången var lika smidig. Lönebetalningen och personalförvaltningen för personalen som överfördes till välfärdsområdet övergick till HUS-Asvia i april 2022. Enligt räddningsverkets bokslut hade man på grund av förändringen inte tillgång till uppgifter om frånvaro.

Slutsatser:

Tillgången på yrkeskunnig personal har försämrats i både den offentliga och den privata sektorn de senaste åren. I Vanda reagerade man på situationen genom att utarbeta ett program för personaltillgänglighet. Centrala delområden i programmet är bland annat lönesättningen, närledarskapet och utveckling av arbetsgivarimagen. Tillräckliga personalresurser spelar en stor roll för uppnåendet av de mål som stadsfullmäktige satt upp.

I rekryteringen spelar snabbhet och smidighet nyckelrollen. I Vanda har man testat en verksamhetsmodell som utgör från sökanden och där man kombinerade platsannonserna för flera yrkesbeteckningar. På så sätt kan den sökande söka flera platser med en och samma ansökan. Sökanden kontaktas snabbt och man gör en preliminär intervju per telefon.

Vanda införde ett nytt HR-system, Hertta, i oktober 2022. Övergången i sin helhet gick smidigt tack vare omfattande förhandstestning och förberedelser. Med tanke på förändringens omfattning har lönebetalningen gått bra.

År 2022 förbereddes övergången av personalen inom social- och hälsovården samt räddningsväsendet till välfärdsområdet. Målet var en kontrollerad övergång, vilket realiserades för personalen inom social- och hälsovården. Personalen inom räddningsväsendet upplevde inte att övergången var lika smidig.

Rekommendationer:

Revisionsnämnden konstaterar att personalsituationen är utmanande inom flera tjänster som staden producerar. Detta påverkar till viss del också uppnåendet av de mål som stadsfullmäktige satt upp. Programmet för personaltillgänglighet och dess åtgärder ger bra verktyg för att ingripa i situationen. Ur regionalt perspektiv vore det viktigt att skapa rättvisa incitament. Enligt revisionsnämndens syn borde även antalet utbildningsplatser utökas, men nämnden konstaterar att staden knappast har möjlighet att påverka detta genom sina egna åtgärder.

2 SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD

Ansvar för att ordna social- och hälsovårdens tjänster och räddningsväsendet övergick 1.1.2023 till Vanda och Kervo välfärdsområde. På grund av detta får man inte längre svar på utvärderingarna av dessa från verksamhetsområdena. Revisionsnämnden ansåg ändå att det var viktigt att ännu inkludera följande utvärderingar i utvärderingsprogrammet för 2022.

2.1 Barnskydd, i synnerhet omhändertagande och placeringar utom hemmet

Syftet med barnskyddet är att trygga barnets rätt till en trygg uppväxtmiljö, en harmonisk och mångsidig utveckling samt till särskilt skydd. Barnets föräldrar och andra vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets välfärd. Myndigheter som arbetar med barn och familjer ska stödja föräldrar och vårdnadshavare i deras uppgift som fostrare samt sträva efter att erbjuda familjen nödvändig hjälp tillräckligt tidigt samt vid behov hänvisa barnet och familjen till barnskyddet. Barnskyddets uppgift är att stödja i fostran av och omsorg om barnet genom att ordna behövliga tjänster och stödåtgärder. Under de förutsättningar som anges i barnskyddslagen kan ett barn placeras utom hemmet eller andra åtgärder vidtas för att vården och omsorgen om barnet ska kunna ordnas. Placering utom hemmet är alltid den åtgärd som väljs i sista hand.

Processer

Ett barnskyddsärende inleds på ansökan eller när en socialarbetare eller någon annan anställd inom barnskyddet på något annat sätt fått kännedom om ett barn som eventuellt är i behov av barnskydd. En klientrelation inom barnskyddet börjar alltid genom att det finns ett behov, vilket socialarbetare bedömer i samband med en bedömning av servicebehovet. En klientrelation inom barnskyddet börjar när en socialarbetare utifrån en bedömning av servicebehovet konstaterar att 1) barnets uppväxtförhållanden äventyrar eller inte tryggar barnets hälsa eller utveckling, eller 2) barnet genom sitt beteende äventyrar sin hälsa och utveckling, och 3) barnet behöver tjänster och stödåtgärder enligt barnskyddslagen. En klientrelation inom barnskyddet börjar också då när brådskande åtgärder vidtas för att trygga barnets hälsa och utveckling till följd av att ett barnskyddsärende inletts.

Ibland konstateras i bedömningen av servicebehovet att lättare stödtjänster enligt socialvårdslagen är tillräckliga för familjens situation och att det inte finns egentliga barnskyddsbehov. Då uppstår inte heller en klientrelation inom barnskyddet. Stödtjänster enligt socialvårdslagen kan vara exempelvis rådgivning, ekonomiskt stöd, hemservice, terapi och ordnande av en stödperson. I stödtjänsterna som erbjuds och deras omfattning finns stora variationer mellan olika städer. I Vanda finns ett stort utbud av stödtjänster.

Ett omhändertagande är en lång process som regleras noga i lagen. Under processen görs ett omfattande samarbete mellan socialarbetarna, barnet och föräldrarna/vårdnadshavarna/andra personer som svarar för barnets vård och fostran. Det viktigaste är barnets bästa. Före omhändertagandet har familjen vanligtvis varit klient hos barnskyddet redan under en längre tid. En av förutsättningarna för omhändertagandet är också att åtgärderna inom öppenvården har visat sig vara otillräckliga eller att de är olämpliga eller inte möjliga med tanke på barnets bästa. De flesta omhändertagandena baserar sig på ett samtycke från barnets ena eller båda vårdnadshavare och samtycket från ett barn som fyllt tolv år. Om inget samtycke fås för omhändertagandet fattas beslut av förvaltningsdomstolen. Omhändertagande gäller tills vidare och det påverkar inte vårdnaden om barnet. Vid omhändertagande överförs beslutanderätten om barnets bostadsort, dagliga vård och fostran samt hälsovård till socialnämnden (numera till välfärdsområdet).

Personal

I tillgången på socialarbetare inom barnskyddet finns riksomfattande utmaningar. Speciellt stor är bristen på erfarna socialarbetare som har arbetat länge inom branschen. Enligt Kuusikkoraportti (2021) har vissa av landets sex största kommuner tagit i bruk rekryteringstillägg för att trygga tillgången på arbetstagare och personalstabiliteten, medan vissa städer har höjt socialarbetarnas löner. Mellan städerna råder en mycket hård konkurrens om arbetskraft i synnerhet i huvudstadsregionen.

Lönerna för socialarbetare inom barnskyddet i Vanda ligger på samma nivå som i de övriga städerna i huvudstadsregionen. Klientmängderna är dock större i Vanda än till exempel i Helsingfors och Esbo, vilket ökar belastningen i arbetet. I Vanda har man infört en tidsbegränsad incitamentsbonus i syfte att hålla kvar de nuvarande arbetstagarna inom barnskyddet. Utbetalningsgrunden för bonusen är den extra belastning som de lediga vakanserna orsakar. Belöningen av personalen har ökats och utvecklats även annars under åren 2021–2022. Bland annat används tackblomman, belöning av månadens arbetstagare och specialbelöningar. Anslagen till belöningar har ökats kraftigt 2022.

I Vanda har man reflekterat över orsakerna till svårigheterna att rekrytera personal till barnskyddet. Tillgången kan försämrats till exempel på grund av arbetets dåliga image och för att arbetet upplevs vara belastande. De många skyldigheterna som föreskrivs i barnskyddslagen medför omfattande tjänsteansvar och kompetenskrav. Eftersom det är fråga om en service som erbjuds i sista hand, är situationerna i familjerna ofta svåra. I krävande kundsituationer får arbetstagarna stöd genom både individuell arbetsledning och arbetsledning i grupp. Också cheferna stöttar varandra. Arbetstagarnas höga yrkeskunnighet är en tillgång i svåra kundsituationer. Tacket från barnen, föräldrarna och familjerna bidrar också till att man orkar i arbetet.

Bild: Sakari Manninen

Genomförandet av lagstadgade tidsfrister

Enligt barnskyddslagen ska bedömningen av servicebehovet påbörjas senast den sjunde vardagen efter det att ärendet har inletts, och den ska bli klar senast tre månader från inledningen. De lagstadgade fristerna har överskridits i Vanda redan flera år i rad. Enligt barnskyddslagen är det ett bindande krav från och med 1.1.2022 att det högsta antalet klienter per socialarbetare är 35 barn. Vid tidpunkten för utvärderingen överskred det genomsnittliga antalet barn dimensioneringen. Det genomsnittliga antalet klienter för en socialarbetare har under åren 2019–2022 varierat mellan 37 och 47. Olika socialarbetare kan ha mycket olika antal klienter. Situationen är särskilt utmanande inom barnskyddets öppenvård.

Enligt social- och hälsovårdsnämndens senaste utredning (4.10.2022 § 7) har coronapandemin och det ökade servicebehovet som den orsakade samt den serviceskuld som samtidigt ackumulerats inom basservicen speglats på antalet barnskyddsanmälningar och klienter inom familjesocialarbetet och barnskyddet. Familjernas situationer har blivit svårare och mer komplicerade. Allt fler familjer har många samtidiga utmaningar, såsom psykisk ohälsa, svårigheter med skolgången och osäker ekonomi. Också personalbristen och personalomsättningen, i synnerhet vad gäller socialarbetare, har bidragit till att tidsfristen för bedömningen av servicebehovet har överskridits. Regionförvaltningsverket beordrade med hot om ett vite på 800 000 euro Vanda stad att bland annat få ordning på antalet klienter per socialarbetare samt tillgången

till tjänster senast 23.12.2022. Dessutom skulle staden före utgången av 2022 tillställa regionförvaltningsverket en utredning om situationen och de åtgärder som vidtagits.

Kundrespons

I kundnöjdhetssenkäten på verksamhetsområdesnivå som genomfördes våren 2022 fick socialarbetet för barnfamiljer och barnskyddet snittbetyget 8,33 (8,65 år 2019). Högsta betyg gavs för sakligt bemötande, tillräcklig rådgivning och sakkunnig betjäning. Enligt de sämsta betygen har servicen som fått inte förbättrat klientens livssituation, inte getts tillräckligt snabbt och inte motsvarat klientens behov. Skillnaderna i resultaten är dock inte särskilt stora. Antalet svarspersoner har minskat kraftigt, år 2012 fick man in 287 svar och år 2022 bara 89 stycken. Trenden har varit densamma i alla tjänster inom social- och hälsovården. Enheterna använder också sina egna kundnöjdhetssenkäter.

Inom barnskyddet har antalet anmärkningar och klagomål varit drygt tjugo årligen. Anmärkningarna har bland annat handlat på förfarandet, beslutsfattandet och bemötandet av klienter. I vissa fall har klienten velat byta socialarbetare. Inom vården utom hemmet har anmärkningen ofta handlat om missnöjet för att det egna barnet blivit omhändertaget. I svaromålen har man i regel inte konstaterat några felaktiga förfaranden.

Den egna serviceproduktionen och köpta tjänster

De köpta tjänsterna utgör över hälften av barnskyddets hela serviceutbud. Andelen köpta tjänster varierar i de olika tjänsterna. Med tanke på dämpning av kostnadsökningen, servicens kvalitet, likvärdighet och en smidig serviceproduktion är andelen köpta tjänster inte på en optimal nivå. Köpta tjänster har i betydande grad använts för att täcka service- och resursbrister.

Tjänster inom barnskyddets vård utom hemmet ordnas både som egen serviceproduktion och som köpta tjänster. Tjänster köps i alla servicekategorier. Inom den egna serviceproduktionen är utbudet smalare, men enligt plan ska den utvidgas i välfärdsområdet under 2023. Inom de köpta tjänsterna finns det alltid flera serviceproducenter. Inom vården utom hemmet finns det baserat på Nylands konkurrensutsättning

ungefär 300 serviceproducenter. När utvärderingen gjordes pågick en ny konkurrensutsättning.

Ur kostnadsperspektiv är familjevård det förmånligaste sättet att ordna vård utom hemmet och utifrån en övergripande granskning är också effekten bättre i familjevården. Anstaltsvård är i genomsnitt ett dyrt alternativ. Ju högre krav anstaltsvården uppfyller, desto högre blir även kostnaden. Anstaltsvård på krävande nivå ordnas inte alls som stadens egen service och över lag finns det få platser inom anstaltsvård på krävande nivå i landet. I Vanda har redan i flera år över hälften av vårddygnet ordnats som familjevård. Möjligheten att placera barnet i en familj som ingår i den närmaste kretsen utreds som ett alternativ, framför allt för de yngsta barnen.

Kvalitetsövervakning av tjänsterna

Inom barnskyddet genomförs övervakning separat för varje barn, vilket innebär att socialarbetaren övervakar att barnet får en god vård i sin plats för vård utom hemmet. I praktiken genomförs övervakningen genom att intervjua barnet och samtala med hen utan att andra personer är närvarande. Barnen kontaktar också själv aktivt socialarbetarna och berättar om hur de har det. Som stöd för stadens egna anstalter för vård utom hemmet och stadens kvalitetsarbete används en kvalitetsexpert.

De köpta tjänsterna inom vård utom hemmet övervakas i samarbete med kommunerna i Nyland. Övervakningen görs av arbetspar. I ramavtalet har antalet övervakningsansvarsbesök anpassats till befolkningsmängden i området. I Vanda görs årligen 40 övervakningsbesök. Fram till september 2022 hade 31 övervakningsbesök gjorts.

Vad gäller kvaliteten är framför allt personaldimensionering, behörighetskrav, begränsning av barnen och fostringsmetoder samt förutsättningar för läkemedelsbehandling på tapeten. I kvalitetsavvikelser och missförhållanden som upptäcks i övervakningen ingrips alltid genom styrning och övervakning. För att korrigera kvalitetsavvikelser och missförhållanden fastställs mål och genomförandet av åtgärder följs upp. Vid behov ingriper man med sanktioner på avtalsnivå. Betydande kvalitetsavvikelser kan leda till att samarbetet avslutas.

Slutsatser:

I tillgången på socialarbetare inom barnskyddet finns riksomfattande utmaningar. Speciellt råder det brist på erfarna socialarbetare som har arbetat länge inom branschen. Mellan städerna råder en hård konkurrens om arbetskraft i synnerhet i huvudstadsregionen.

Att hålla de lagstadgade tidsfristerna medför utmaningar. På många ställen har framför allt tidsfristen för färdigställande av bedömningen av servicebehovet, tre månader, överskridits. Coronapandemin och det ökade servicebehovet som den orsakade samt den serviceskuld som ackumulerats inom basservicen speglas på barnskyddet. Också personalbristen och personalomsättningen försvårar situationen. Enligt barnskyddslagen är det från början av 2022 ett bindande krav att det högsta antalet klienter per socialarbetare är 35 barn. Vid tidpunkten för utvärderingen överskred det genomsnittliga antalet barn dimensioneringen. För att åtgärda detta har man i Vanda genomfört flera omorganiseringar och omfattande utveckling av verksamheten under åren. Utvecklingsåtgärderna har dock inte förbättrat situationen på önskat sätt. Regionförvaltningsverket i Södra Finland förelade Vanda stad ett vite om 800 000 euro, som verket sedermera drog tillbaka i mars 2023. Valfärdsområdet tar över uppföljningen och iordningställandet av situationen.

De köpta tjänsterna utgör över hälften av barnskyddets hela serviceutbud. Köpta tjänster har använts för att täcka service- och resursbrister. Ur perspektivet för dämpning av kostnadsökningen, servicens kvalitet, likvärdighet och en smidig serviceproduktion vore det önskvärt att stärka den egna serviceproduktionen. Den egna serviceproduktionen planeras att stärkas i valfärdsområdet under 2023.

Inom barnskyddet genomförs övervakning separat för varje barn och syftet är att säkerställa att barnet får god vård på platsen för vård utom hemmet. Övervakning av de köpta tjänsterna inom vård utom hemmet görs i ett samarbete mellan kommunerna i Nyland. Man ingriper alltid i kvalitetsavvikelser och missförhållanden som upptäcks genom att ange mål och korrigerande åtgärder som följs upp. Vid betydande kvalitetsavvikelser kan samarbetet avslutas.

Rekommendationer:

Efter att barnskyddet har överförts till välfärdsområdet har revisionsnämnden begränsade möjligheter att framföra rekommendationer. För att de lagstadgade tidsfristerna i framtiden ska kunna hållas påminner revisionsnämnden om målen för utveckling av tjänsterna som avtalades i samband med välfärdsområdesreformen. Det är också bra att fästa uppmärksamhet vid personaltillgången för att den lagstadgade personaldimensioneringen ska förverkligas bättre i välfärdsområdet än i stadens tidigare verksamhet. Enligt revisionsnämnden är det viktigt att intensifiera samarbetet i de förebyggande tjänsterna och stödtjänsterna för familjer. I bemötandet av familjerna framhävs medvetenheten om seder och kulturer samt kompetensen om dessa mer än tidigare.

2.2 Missbrukar- och mentalvårdstjänster

Missbrukar- och mentalvårdstjänsternas organisation och tjänsterna som tillhandahålls

Serviceenheten för missbrukar- och mentalvårdstjänster tillhörde 2022 serviceområdet för hälso- och sjukvård som ingår i social- och hälsovårdens verksamhetsområde. Inom missbrukartjänsterna genomförs poliklinisk, omfattande och systematisk bedömning, behandling och rehabilitering. De egna tjänsterna omfattar avgiftningsvård på anstalt samt avgiftnings- och rehabiliteringsservice som ges i hemmet. Baserat på bedömningen av servicebehovet kan man dessutom erbjuda behovsbaserad öppen- eller slutenvård som en köpt tjänst. Inom mentalvårdstjänsterna ordnas behandlingen av lindrig och medelsvår psykisk ohälsa i Vanda på hälsostationerna i resultatområdet för hälso- och sjukvård. Om vården som ges inom primärvården inte är tillräcklig, fortsätter vården i den specialiserade sjukvården. Den specialiserade psykiatriska sjukvården produceras av HUS.

Operativa och ekonomiska mål samt åtgärder för att uppnå målen

Nedan listas serviceenhetens operativa mål samt utfallet för dem och åtgärder som vidtagits under 2022.

Tjänsternas produktivitet förbättras

För att förbättra tjänsternas produktivitet försökte man flytta över 10–15 patienter inom substitutionsbehandling till hälsostationerna för fortsatt vård. I början av året gjordes tre förflyttningar och i slutet av året planerades fyra förflyttningar. Problemet var att det inte fanns tillräckligt många patienter i ett sådant tillstånd att de kunde förflyttas.

Volymen av gruppbehandlingar utökas och Silta-tjänsten⁸ etableras

Gruppverksamheten som minskat på grund av coronarestriktionerna ökade tydligt under 2022. I Silta-tjänsten deltog 56 kunder under 2022 och kundresponsen på tjänsten var god.

Utveckling av de digitala tjänsterna

Nya digitala servicelösningar som togs i bruk 2022 var telefontjänsten ACE⁹ och terapinavigatorn. Terapinavigatorn är ett gemensamt utvecklingsprojekt för aktörer inom Första linjens terapier och HUCS¹⁰ specialansvarsområde. I projektet främjas snabb tillgång till ändamålsenlig vård för personer med lindrig eller medelsvår psykisk ohälsa och utökas utbudet av behandlingar inom den offentliga primärvården. I navigatorn svarar kunden på ett anonymt frågeformulär på internet, som hen kan dela till en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Baserat på svaren kan patienten snabbt hänvisas till vård på rätt nivå. Personalen utbildas i standardiserade behandlingsformer och behandlingsformerna tas i bruk. Den enhetliga vårdhänvisningsmodellen stärker både patienternas jämlikhet och tilldelning av behandlingar individorienterat.

Förverkligandet av kundperspektivet i tjänsterna och utvecklingen av tjänsterna

Kundresponsenkäter lyfter fram kundernas perspektiv på tjänsterna. Kunderna deltar också i utvecklingen av nya tjänster och dessutom utnyttjas erfarenhetsexperter i servicedesignen.

⁸ Tjänsten erbjuder intensivt, mångprofessionellt stöd för kunder som återvänder från anstaltsvård eller en fängelseperiod, tjänsten ges nära kunderna. Tjänsten utgör en del av kundens vårdkontinuitet som planeras under anstaltsperioden. Tjänsten inleddes i juni 2021.

⁹ Ace är en kundservicelösning som använder flera kanaler och som skaffats för staden genom ett avtal mellan Vanda stad och Telia

¹⁰ Helsingfors universitetscentralsjukhus

Förbättring av missbrukarvårdens effekt

Inom boendetjänsterna gjordes testning för hepatit C och HIV.

De flesta medarbetarna inom missbrukartjänsterna har deltagit i metodutbildningen om ACT (Acceptance and commitment therapy).

Enheten för förebyggande rusmedelsarbete ordnade under det innevarande året 25 utbildningar för Vanda stads personal. Dessutom erbjöds presentationer till läroanstalter och samarbetspartner.

Ekonomi

Den bindande ekonomiska målet gentemot stadsfullmäktige gäller hela verksamhetsområdet. Serviceenhetens utgifter uppgick år 2022 till ungefär 10,6 miljoner euro (9,7 miljoner euro 2021). Utgifterna överskred budgeten med ungefär 400 000 euro.

Utgifterna för köp av tjänster överskred prognosen. Man var framför allt tvungen att köpa läkartjänster mer än prognostiserat, eftersom man inte lyckades tillsätta de lediga läkarvakanserna. Utgifterna har också ökat på grund av det ökade antalet patienter samt för att läkemedlen och behandlingarna inom substitutionsbehandlingen har blivit dyrare.

Verksamhetsvolym

Under 2020 hade missbrukar- och mentalvårdstjänsterna 6 587 kunder, år 2021 var antalet 6 683¹¹. Enligt uppskattning kommer kundmängden att öka ytterligare under 2022. Användningen av vissa tjänster (gruppbesök och vissa tjänster som ges i hemmet) minskade i och med coronarestriktionerna 2020 och 2021, men även i dessa tjänster har användningen börjat öka igen under 2022. Antalet jourbesök inom missbrukartjänsterna samt narkotikabrukares besök inom social- och hälsorådgivningen är nästan oförändrade, men undantag för minskningen under coronaåret 2020. Vårdgarantin för kunderna i substitutionsbehandling (läkemedelsbehandling ska inledas inom tre månader efter beslutet) uppfylls.

¹¹ På grund av införandet av patientdatasystemet Apotti 2019 och organisationsförändringen som gjordes samma år kan kundantalet inte direkt jämföras med åren före 2020.

Personal

Tabell: Vakanser, besättningsgrad, avgångsomsättning och sjukfrånvaro inom missbrukar- och mentalvårdstjänsterna

	2019	2020	2021	31.3.2022
Vakanser	91	95	100	108
Lediga vakanser	21	11	11	11
Besättningsgrad	75 %	88 %	89 %	90 %
Extern avgångsomsättning (procent av alla fastanställda)	8,51 %	9,38 %	12,5 %	4,5 %
Sjukfrånvaro i procent	4,1	3,5	2,7	2,7

Personalresursen har kunnat ökas 2020–2022. I synnerhet har antalet psykiatriska sjukskötare ökats. Man har också lyckats höja besättningsgraden, som har förbättrats ytterligare från situationen i mars 2022. Utmaningarna är som störst i rekryteringen av hälsocentralsläkare och av två av tre vakanser är lediga vid tidpunkten för utvärderingen. Sjukfrånvaroprocenten har varit låg under utvärderingsperioden och hela tiden lägre än stadens genomsnittliga sjukfrånvaroprocent.

Enheten för missbrukar- och mentalvårdsarbete fick ganska bra resultaten i Kommun10-undersökningen 2020. Ur resultaten steg behovet av fortbildning fram som ett utvecklingsbehov.

Inom social- och hälsovårdens verksamhetsområde genomförs en gång i månaden en pulsenkät där man utreder stämningar bland personalen kring bland annat arbetshälsan och tillgången till stöd. I dessa enkäter varierade personalens uppskattning av tillgången till stöd inom missbrukar- och mentalvårdstjänsterna från 2,13 till 2,76 mellan januari och maj 2022. Utvecklingen går alltså åt rätt håll (skala 1–4, där 1 = dålig tillgång till stöd och 4 = berömlig tillgång till stöd). Vid enheten var uppskattningen av det egna orkandet i maj 2022 god 3,01, medan medelvärdet för verksamhetsområdet var 2,52 (skala 1–4, där 1 sämst och 4 bäst).

Alla resultat gällande arbetstillfredsställelse och från pulsenkäter behandlas vid enheten på team- och enhetsmöten med personalen. Verksamheten utvecklas baserat på de utvecklingsbehov som lyfts fram. Utbildningsbehovet har tillgodosetts genom att öka fortbildningen.

Köpta tjänster

Av missbrukar- och mentalvårdstjänsternas budget allokeras 27 procent (cirka 2,7 miljoner euro) till köpta tjänster. Antalet kunder som fått köpta tjänster har legat på 300–350 kunder de senaste åren. Man har försökt minska mängden köpta tjänster genom att öka Vanda stads egna tjänster inom narkotikavården. Mängden köpta tjänster inom avgiftningsvården har minskat, men mängden köpta tjänster inom opio-idsubstitutionsbehandlingen har ökat i flera år.

Kvaliteten hos de köpta tjänsterna övervakas genom inspektionsbesök. År 2022 gjordes sju inspektionsbesök. Dessutom håller man samarbetsmöten med serviceproducenterna och personalen samarbetar dagligen i kundärenden (telefonsamtal, rapporter om vårdperioder och vårdssamtal). I kvalitetsavvikelser ingrips utan dröjsmål. Erfarenheterna av och responsen på de köpta tjänsterna delas också med andra kommuner som köper missbrukar- och mentalvårdstjänster.

Uppsökande av vård, tjänsternas tillgänglighet

I den vidstående tabellen har man sammanställt information om uppsökande av olika missbrukar- och mentalvårdstjänster och om tjänsternas tillgänglighet.

Tabell: Uppsökande av olika missbrukar- och mentalvårdstjänster samt tjänstens tillgänglighet

	UPPSÖKANDE AV TJÄNSTEN	TJÄNSTENS TILLGÄNGLIGHET
MENTALVÅRDS-TJÄNSTER	Kontakt på eget initiativ till servicenumret, bedömning av vårdbehovet, hänvisning till rätt tjänst. Användning av Terapinavigatören rekommenderas. Till fortsatt vård med remiss.	Bedömning av vårdbehovet hos psykiatriska sjukskötare vid hälsostationer fås samma dag. I september var kötiden till icke-brådskande vård 0–14 dygn för 29 procent av kunderna och 15–30 dygn för 63 procent av kunderna. 8 procent av kunderna hade väntat på en tid över en månad. I oktober 2022 stod tio kunder i vårdgarantikön, samtliga inom vårdgarantins tidsfrist.

MISSBRUKARVÅRDENS REHABILITERANDE ÖPPENVÅRDSTJÄNSTER	Missbrukarpolikliniker- nas jourmottagningar och öppna grupper är tillgängliga utan tids- bokning. Andra tjänster fås med tidsbokning.	Missbrukarpoliklinikernas jourmottag- ningar tar emot varje dag, de öppna grupperna under samma vecka. En ny kund får en tid på medarbetarens tids- bokningsmottagning eller i de slutna grupperna inom två veckor eller snabb- bare.
NARKOTIKAVÅRDEN	Bedömning för och vård inom opioidsubsti- tutionsbehandling fås med remiss. Tjänsterna vid Vinkkari ¹² uppsöks direkt och anonymt.	Opioidsstitutionsbehandling fås inom vårdgarantin, i praktiken snabbare. Vink- karis tjänster är tillgängliga alla varda- gar.
TJÄNSTER INOM AVGIFTNINGSVÅRDEN, AVGIFTNING PÅ ANSTALT	Via öppenvårdens be- dömning av vårdbeho- vet (missbrukarpoliklini- ker, hälsostationer, bo- endetjänster, andra en- heter inom hälsovår- den) och med remiss. Vårdens brådskande- grad bedöms i ett sam- arbete mellan den re- mitterade och den mot- tagande enheten (1–3 dygn eller 3 veckor), som kommer överens om att reservera en plats för avgiftning på anstalt.	Den målsatta tiden för brådskande av- giftning på anstalt är tre dygn, och detta genomförs i genomsnitt i 95 procent av fallen. Den målsatta tiden för icke-bråds- kande avgiftning på anstalt är tre veckor. I regel kan en vårdplats för avgiftning ordnas inom 2–3 veckor. Avdelnings- vård för inledande av substitutionsbe- handling fås inom vårdgarantin, i prakti- ken snabbare. Plats på avdelningen re- serveras redan i samband med samtalet om platsreservering.
TJÄNSTER INOM AVGIFTNINGSVÅRDEN, TJÄNSTER	Patienten kan söka sig till tjänsten genom att	Avgiftningsvård i hemmet erbjuds på vardagar och behandlingen inleds så

¹² Tjänsterna vid Vinkkari är avsedda för personer som injicerar droger. Vid Vinkkari får man information om narkoti-
kabrukets hälsorisker, sjukdomar som överförs via blodsmitta och sexuellt överförda infektioner. I Vinkkari kan man
byta använda sprutor mot nya, ta vaccinationer mot hepatit A och B samt testa sig för hepatit och HIV. På Vink-
karimottagningarna får besökaren rådgivning för att minska eller sluta med riskbeteendet samt information om be-
handlingsalternativ och socialtjänster. Källa: [Vinkkari i Dickursby | Vanda](#)

SOM GES I HEM-MET	ringa eller genom hänvisning från öppenvårdens serviceenhet.	snart som möjligt efter kontakten, inom 1–3 dygn.
--------------------------	--	---

Inom missbrukar- och mentalvårdstjänsterna har situationen för tjänsternas tillgänglighet varit relativt god under 2022. En god tillgång till tjänster främjas också av den tidigare nämnda resursökningen, liksom av de åtgärder som gjorts för att effektivisera hänvisningen till vård (till exempel införandet av Terapinavigatören). Råd och stöd erbjuds också till kundernas anhöriga och närstående, för vilka det finns bland annat familjeträffar och kamratstödsverksamhet i grupper.

Bild: Joel Haapamäki

Samarbetsinstanser

Enheten för missbrukar- och mentalvårdstjänster har ett omfattande samarbete med de andra enheterna inom stadens verksamhetsområde för social- och hälsovården. Centrala samarbetspartner vid staden är vuxensocialarbetet, barnskyddet, boendeservicen för rehabiliteringskunder inom missbrukar- och mentalvårdstjänsterna, tjänsterna för unga, studerandehälsovården och hälsostationstjänsterna. Enheten har dessutom ett omfattande samarbetsnätverk med organisationer i branschen. Samarbetet omfattar till exempel olika utbildningar i förebyggande rusmedelsarbete som hjälper enheterna inom social- och hälsovården att bättre än tidigare identifiera dessa problem och ordna ändamålsenlig service för kunden.

Aktuellt, coronapandemin, välfärdsområdesreformen

Till följd av coronapandemin och de därmed sammanhängande restriktionerna och indragningarna av tjänster har vissa kunders tillstånd försämrats, eftersom de inte fick vård i ett tidigt skede. Under coronapandemin pausades bland annat gruppbehandlingarna och väntetiden till olika tjänster blev längre. Situationen har nu börjat normaliseras och tjänster erbjudas som vanligt.

I beredningen av välfärdsområdesreformen finns vid enheten för missbrukar- och mentalvårdstjänster en beredningsgrupp. Kundgruppernas ökade storlek och förenhetligandet av verksamhetsmodellerna torde orsaka utmaningar i tjänsternas tillgänglighet och tillräcklighet i det nya välfärdsområdet.

När välfärdsområdet inleder verksamheten uppstår ett samarbetsgränssnitt mellan rusmedelsarbetet som ordnas av staden och enheten för förebyggande rusmedelsarbete som övergår till välfärdsområdet. Enheten har ett kontinuerligt samarbete med stadens andra verksamhetsområden och organisationer i branschen. Enheten ordnar olika informations-, konsultations- och utbildningstjänster i anslutning till det förebyggande rusmedelsarbetet och detta samarbete kommer att fortgå efter att välfärdsområdesreformen har trätt i kraft. Likaså kommer samarbetet i anslutning till främjandet av hälsa och välfärd (till exempel att reagera på narkotikaproblem på gatorna och trygghetsarbete på stadens nivå) med staden att fortsätta, och för detta finns starka samarbetsstrukturer.

Slutsatser:

Målen för enheten för missbrukar- och mentalvårdstjänster för 2022 rörde till stor del utveckling av tjänsterna. Som åtgärder i anslutning till utvecklingen av tjänsterna lanserades nya tjänster och effektiviserades kundhänvisningen. Också effektivisering av kundperspektivet, förtydligande av informationen om tjänsterna och förbättring av tjänsternas effekt var åtgärder som främjade utvecklingen av tjänsterna under 2022. I ekonomin överskreds enhetens utgifter. De egna läkarvakanserna har inte kunnat tilläggas och man har därmed varit tvungen att använda mer köpta tjänster än vad som beräknades. Dessutom har utgifterna ökat på grund av prishöjningarna för läkemedel för substitutionsbehandling och köpta tjänster.

Besöksvolymerna inom vissa tjänster vid enheten för missbrukar- och mentalvårdstjänster har under 2020 och 2021 minskat jämfört med tidigare år på grund av restriktionerna under coronapandemin. I synnerhet gruppesök och besöksvolymerna inom tjänster som ges i hemmet minskade. År 2022 har situationen normaliserats och besöksvolymerna håller på att återgå till det normala, i vissa tjänster till och med överskrida nivån före coronapandemin.

Positivt med tanke på resultatet och personalens välbefinnande var den låga sjukfrånvaroprocenten. Också efterlevnaden av vårdgarantin ger positiva signaler om tjänsternas smidighet.

Missbrukar- och mentalvårdstjänsternas resurser stärktes 2022 och tjänsternas tillgänglighet är på en relativt god nivå. Enheten har förberett övergången till välfärdsområdet som sker i början av 2023. Åtminstone för det förebyggande rusmedelsarbetet kommer det att finnas ett gränssnitt mot stadens tjänster även efter övergången.

Revisionsnämnden konstaterar att tillgången till missbrukar- och mentalvårdstjänster har varit relativt god under 2022, vilket innebär att de ökade resurserna och de olika åtgärderna som stärkt vårdhänvisningen har haft positiva effekter. För dem som behöver missbrukar- och mentalvårdstjänster kan tröskeln att uppsöka tjänster vara hög. Då är det viktigt att effektivisera kundhänvisningen och underlätta uppsökandet av tjänster.

Rekommendationer:

Revisionsnämnden påminner om målen för utveckling av tjänsterna som avtalades i samband med välfärdsområdesreformen. Tjänsternas tillgänglighet bör förbättras även i fortsättningen. Att öka samarbetet med organisationer som representerar olika stödgrupper skulle kunna vara ett sätt att förbättra informationsförmedlingen om enhetens tjänster till olika kundgrupper.

3 STADSKULTUREN

3.1 Idrottsservicen och främjande av välfärden

Idrottsservicens serviceområde ansvarar för ordnandet av stadens idrottstjänster, underhållet och utvecklingen av idrottsanläggningarna samt stödet för idrottsorganisationernas och -klubbarnas verksamhet. Lokalreserveringsenheten administrerar vid sidan av serviceområdets egna lokaler även fritidsanvändningen av lokaler i daghem, skolor och läroanstalter. Idrottsservicens serviceområde verkar också som aktiv samarbetspartner tillsammans med olika organisationer som ordnar motions- och idrotts-evenemang

Verksamhetens mål

I serviceområdets resultatkort ställs flera mål för år 2022. Nätverket av näridrottsplatser som omfattar hela Vanda utvecklas och stärks. I byggandet av idrottsplatser och serviceutbudet utnyttjas också extern finansiering. Digitala tjänster, till exempel virtuell gympa, kompletterar det konventionella serviceutbudet. Arbetsplatsernas förmåga att attrahera och hålla kvar personal främjas genom kontrollen över arbetet och påverkansmöjligheter.

Ekonomiska mål

Det bindande ekonomiska målet gentemot stadsfullmäktige gäller hela verksamhetsområdet. Inkomsterna under 2022 var 5,0 miljoner euro (70 000 euro över ändringsbudgeten) och utgifterna 26,6 miljoner euro (0,4 miljoner euro under ändringsbudgeten). Utfallet för 2022 påverkades av coronan, rekryteringsutmaningarna och minskningen av antalet besökare i simhallarna och på gymmen i början av året.

Personal

År 2022 var personalantalet 142 och besättningsgraden för vakanser 94 procent. De mest kritiska yrkesgrupperna vad gäller tillgången är badstrandsvakter, idrottsanläggningsskötare, simhallspersonal, idrottsinstruktörer (i synnerhet ledare till virtuella gympapass) samt specialister på välbefinnandecoachning. Lediga jobb söks ofta av nyutexaminerade unga. Det är svårare att locka arbetstagare med längre erfarenhet. Personalstabiliteten är på en god nivå.

Personalens arbetshälsa följs upp med Kommun10-undersökningen som genomförs vartannat år. Granskningen av helhetsnivån visar att resultaten har förbättrats sedan den föregående mätningen. Arbetsbelastningen och den upplevda stressen har ökat. Också arbetets etiska belastning har ökat. Enligt resultaten har ledarskapet utvecklats i en positiv riktning.

Kundrespons

Invånarna kan lämna respons på idrottsplatserna och -tjänsterna via responskanalen. Vid alla idrottsplatser finns visuellt enhetliga tavlor med uppmaning om att anmäla underhållsbehov på platsen eller inom tjänsten (idrottsplatsens skick, trasiga redskap, belysning) eller lämna utvecklingsförslag (nya idrottsplatser, ledd verksamhet). Responsen förmedlas automatiskt till rätt instans och svarstiden kortas ned. Missförhållanden åtgärdas så snabbt som möjligt. Önskemål beaktas när tjänsterna planeras och utvecklas.

De idrottspolitiska riktlinjerna 2030

Fritidsnämnden godkände Vanda stads idrottspolitiska riktlinjer i januari 2021. Riktlinjerna styr målen för och åtgärderna inom idrottsservicens serviceområde under de kommande åren för att främja Vandabornas fysiska aktivitet och välbefinnande. När riktlinjerna utarbetades hörde man invånare och föreningar i Vanda med hjälp av en enkät till kommunborna.

Viktiga delar i servicenätet för idrotten är utvecklingen av utegymmen, näridrottsplatserna och idrottshallarna i anslutning till skolorna samt totalrenoveringarna av simhallarna. Servicenätet kompletteras med de nya projekten för Elmo simhall och idrottspark, utveckling av idrottsparken i Dickursby samt planeringen av idrottsparken i Kivistö. Privata projekt och partnerskapsprojekt kompletterar servicenätet. Servicekedjan bildas av tjänster på olika nivåer. Tjänsterna har indelats i närservice, områdesservice, service på stadsnivå och regional service baserat på idrottsplatstjänsternas tillgänglighet, influensområdets omfattning, serviceutrustningen och de strukturella egenskaperna.

Främjande av barns och ungas motion

Under Rörliga daghemmets första projektperiod utvecklades samarbetet mellan idrottsservicen och småbarnspedagogiken och möjliggjordes en aktivare vardag för barnen. Inom ramen för projektet inleddes också simundervisningen inom förskoleundervisningen. I Rörliga daghemmets fortsättningsprojekt som pågår just nu har man kartlagt lekplatserna i Dickursby och Björkby. Med hjälp av kartläggningen har daghemmen bättre möjligheter att utnyttja näromgivningen i sin verksamhet.

Sportkompisverksamheten har som mål att förebygga marginalisering bland grundskoleeleverna och skapa dem möjligheter att hitta en hobby som de gillar. Skolans kontaktpersoner (kuratorn, psykologen, hälsovårdaren, läraren) kan hänvisa till tjänsten elever som de bedömer kan ha nytta av sportkompisverksamheten. Verksamhetsmodellen för aktiva studier som används vid läroanstalterna på andra stadiet avses permanentas. I verksamhetsmodellen ingår individuell välbefinnandecoachning där de studerande vägleds mot hälsosamma levnadsvanor.

Enligt idrottslokalernas förnyade avgiftsgrunder kan lokaler beviljas kostnadsfritt till organisationer som kvalificerat sig för understöd för hobbyverksamhet med låg tröskel för barn, unga och familjer. Dessa organisationer får även använda basidrottsplatserna kostnadsfritt i sin verksamhet för barn och unga.

Främjande av motionen bland invånare i arbetsför ålder

Olika slags näridrottsplatser, såsom utegym, spel- och lekplatser, friluftsleder, skidspår och motionstrappor är kostnadsfritt tillgängliga för kunder i alla åldrar. Webbplatsen [Hobihobi.fi](https://hobihobi.fi) samlar hobbyfunktionerna för Vandabor i alla åldrar på ett och samma ställe. Kvartersligan Vantaan Kortteliliiga (vantaankortteliliiga.fi) erbjuder kostnadsfria bollspelserier för ungdomar från 15 år och uppåt.

Bild: Pertti Raami

Främjande av motionen bland äldre invånare

Sportkort 70+ ger fri tillgång till Vandas simhallar och gym på vardagar före klockan 16. Simhallen i Korso och gymmet vid äldrecentret i Björkby kan användas kostnadsfritt alla tider på dygnet. Alla Vandabor över 70 år kan få Sportkort 70+.

Kamratledarna, som är pensionärer som har fyllt 60 år, skapar varje säsong möjligheter att röra på sig exempelvis i gym-, badminton-, boccia- och promenadgrupper för nästan 1 000 äldre. Alla pensionärer som har fyllt 60 år kan vara kamratledare i volontärverksamheten. Den självstyrda verksamheten får använda stadens lokaler för motionsaktiviteter.

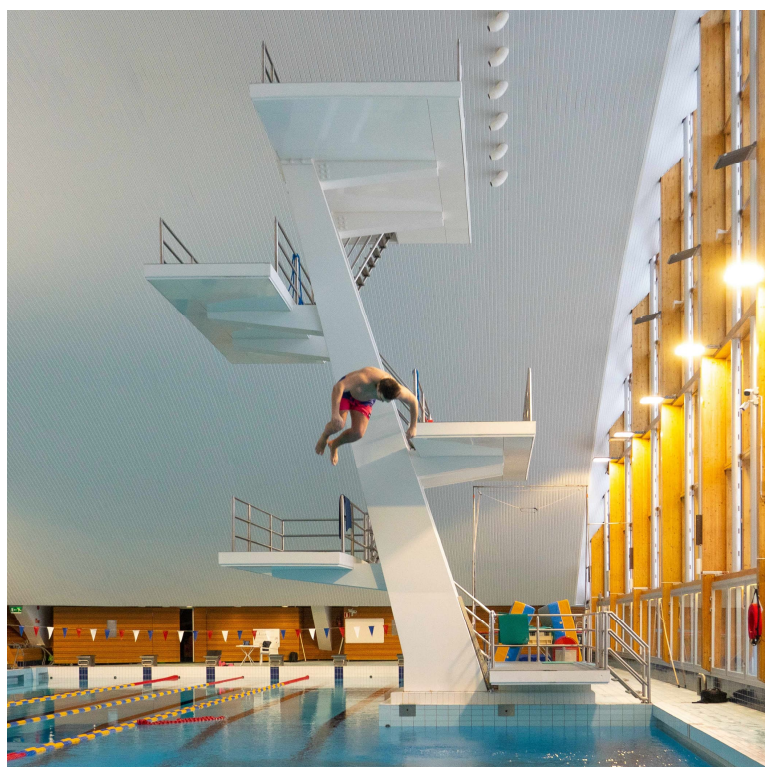
Inom projektet Ikiliikkuja genomfördes en enkät för att kartlägga hinder för att delta i ledd motion. Baserat på resultaten är de största hindren att man känner att kravnivån är för hög, att idrottsplatserna ligger på långt avstånd från hemmet eller att man saknar ledsagare/transport. Sju procent av svarspersonerna upplevde att motionsgrupperna var för dyra.

Mångkulturalitet och främjande av motion bland kvinnor

Av motionsunderstöden är handledarstödet för hobbyidrott ett bra stöd för den mångkulturella befolkningens motionsutövning. Stödet möjliggör idrottshobbyer för hundratal barn och unga från olika kulturer. Understöden som beviljas av stadskulturen behandlas närmare i utvärderingsberättelsens avsnitt 3.2. Man samarbetar med mångkulturella idrottsföreningar för att inrätta nya hobbyidrottsgrupper. Samarbete görs även med hjälp av olika slags projekt. Målet är att främja idkandet av motion även bland kvinnor och flickor som kommer från olika kulturer.

Efterfrågan på simundervisning för kvinnor är stor och undervisningsgrupperna har så gott som alltid varit fulla. Man samarbetar med simklubbar i Vanda för att utveckla simningen och vattenmotionen för kvinnor. Kvinnosim kan endast ordnas i simhallarna i Korso och Mårtensdal där det går att avgränsa yta i bassänghallen. I dagsläget når informationen om simtiderna som bara är avsedda för kvinnor inte målgruppen på ett omfattande sätt. Det är särskilt utmanande att nå ut till den mångkulturella befolkningen. Riktlinjen om baddräkt har förenhetligats med de övriga simhallarna i huvudstadsregionen. I simhallarna i Vanda har man sedan början av år 2023 fått använda en heltäckande baddräkt eller en burkini, förutsatt att plagget inte äventyrar användarens säkerhet.

Bild: Jari Huhtala

Effekter av coronapandemin

Åren 2020 och 2021 var exceptionella på grund av den globala coronapandemin. Utövandet av motion minskade på grund av coronarestriktionerna. Nedstängningen av simhallstjänsterna försvårade eller förhindrade helt motionsverksamheten för specialgrupper. Antalet deltagare i idrottssällskapens verksamhet minskade. För de privata aktörerna inom motionsbranschen orsakade restriktionsåtgärderna ekonomiska utmaningar. Pandemisituationen har lättat i Finland under 2022 och restriktionerna har kunnat slopas så småningom. Besöksmängderna har ännu inte återgått till samma nivå som före pandemin, även om kundmängderna på simhallarna och gymmen och inom ledd motion har ökat under hösten 2022.

Välfärdsområdesreformen och utvecklingsåtgärderna under 2023

Vanda har aktivt genomfört olika projekt och program som uppmuntrar motion och fysisk aktivitet. De nuvarande verksamhetsmodellerna har dock visat sig vara otillräckliga i bemötandet av utmaningen med en orörlig livsstil. För att rätta till situationen har man i Vanda utarbetat ett rörlighetsprogram där man har samlat de mest centrala åtgärderna för att öka motionerandet under de kommande åren. Programmet främjar samarbete över verksamhetsområdesgränserna och med välfärdsområdet.

Främjandet av hälsa och välfärd är en av de centrala uppgifterna som kommunerna och välfärdsområdena delar på. Främjandet av hälsa och välfärd samordnas i Vanda inom verksamhetsområdet för stadskultur och välfärd. Samarbetet kring barn och unga, som inletts tidigare med verksamhetsområdet för fostran och lärande samt social- och hälsovårdstjänsterna, avses fortsättas och intensifieras. Vanda ser för egen del till att hälsostationernas motionsrådgivning som gett goda resultat erbjuds även i fortsättningen. Samarbetet mellan staden och välfärdsområdet förvaltas genom planer för och avtal om kontaktytor.

Slutsatser:

Målen enligt resultatkortet har främjats. Det ekonomiska utfallet för 2022 påverkades av coronan, rekryteringsutmaningarna och minskningen av antalet besökare i simhallarna och på gymmen i början av året.

År 2022 var besättningsgraden för vakanserna 94 procent. De mest kritiska yrkesgrupperna vad gäller personaltillgången är badstrandsvakter, idrottsanläggningsskötare, simhallspersonal, idrottsinstruktörer samt specialister på välbefinnandecoaching. Lediga jobb söks ofta av nyutexaminerade unga. Det är svårare att locka arbetstagare med längre erfarenhet. Personalstabiliteten är på en god nivå. Resultaten från Kommun10-undersökningen har utvecklats positivt sedan den föregående mätningen, när de granskas som helhet. Belastningen på jobbet, den upplevda stressen och arbetets etiska belastning har ökat. Närledarskapet utvecklats i en positiv riktning.

Idrottsservicen har en viktig roll i förebyggandet av segregation och marginalisering. Serviceutbudet är mångsidigt och beaktar alla åldersgrupper. Privata tjänster och tjänster som produceras av organisationsfältet kompletterar stadens eget utbud. Också kostnadsfria tjänster erbjuds på olika håll i staden. Pandemin orsakade utmaningar för produktionen av idrottsservicen under 2020 och 2021. Under 2022 har man så småningom kunnat återgå mot en mer normal verksamhet, även om kundmängderna ännu inte har återgått till samma nivå som före pandemin.

Rekommendationer:

Revisionsnämnden konstaterar att segregation och marginalisering kan förebyggas genom idrottsservicen. Hälsa och välfärd främjas genom att erbjuda mångsidiga och delvis även kostnadsfria möjligheter till fysisk aktivitet och motion till Vandabor i alla åldrar. Revisionsnämnden anser att det är viktigt att hinder för fysisk aktivitet och motion bekämpas effektivt. I serviceproduktionen ska man alltid när det är möjligt ta hänsyn till kundernas mångfald, exempelvis mångkulturalitets- och könsperspektiven, samt tjänsternas tillgänglighet.

3.2 Understöd som stadskulturnämnden delar ut

Vanda stad delar ut understöd för att stötta evenemang och verksamhetsformer som främjar verksamhet som är i enlighet med Vanda stads värdegrund och uppnåendet av stadens strategiska mål och som stödjer stadens egen serviceverksamhet. Verksamheten som stöds ska basera sig på principerna för hållbar utveckling och för främjande av jämställdhet och likabehandling.

Bestämmelser och principer för beviljande av understöd

Enligt Vanda stads förvaltningsstadga beslutar stadsstyrelsen om beviljandet av understöd, om inget annat har bestämts. Stadskulturnämnden¹³ beslutar inom sitt uppgiftsområde om principerna för beviljandet av understöd och stipendier. Den fattar också beslut om beviljandet av de nämnda understöden och övervakningen av användningen av de beviljade understöden i enlighet med bestämmelserna om verkställighet i budgeten samt om att föreslå avsevärda stipendier och utmärkelser till stadsstyrelsen.

Vanda stads allmänna principer för beviljande av understöd och stipendier

Vanda stadsstyrelse godkände på sitt sammanträde 13.12.2021 de allmänna principerna för beviljande av understöd och stipendier som trädde i kraft 1.1.2022. De allmänna principerna för beviljandet tillämpas i första hand på de understödsspecifika principerna som stadskulturnämnden har fattat beslut om.

Enligt de allmänna målen ska verksamheten som stöds bland annat vara i enlighet med Vanda stads värdegrund. Verksamheten som stöds ska basera sig på principerna för hållbar utveckling och för främjande av jämställdhet och likabehandling.

Enligt de allmänna principerna kan understöd sökas av föreningar och sammanslutningar med säte i Vanda och av sammanslutningar med säte på andra orter, om verksamheten riktas till Vandaborna. Understöd beviljas inte för verksamhet för vilken sammanslutningen har fått eller ska få understöd från någon annan myndighet inom staden eller någon annan understödsform från staden. De allmänna principerna omfattar även bestämmelser om ansökan om understöd, övervakning av användningen av understöden och återkrav av understöd.

De serviceområdesspecifika principerna för beviljande av understöd

¹³ I början av år 2023 genomfördes inom stadskulturens verksamhetsområde en omorganisering och nämnden heter från och med 1.1.2023 nämnden för stadskultur och välfärd.

Vanda stads stadskulturnämnd godkände för sina serviceområden nya, mer specifika principer för de olika understödsformerna på sitt sammanträde 8.12.2021 och principerna trädde i kraft 1.1.2022. De serviceområdesspecifika principerna för beviljande av understöd gäller idrotts-, ungdoms- och kulturunderstöd samt understöd för främjande av hälsa och välfärd och för lokala samhällsaktiviteter.

De serviceområdesspecifika principerna för beviljandet kompletterar de allmänna principerna för beviljandet av understöd och stipendier. I de serviceområdesspecifika principerna för beviljande av understöd har man förtydligat formuleringar och tagit bort överlappningar med de allmänna principerna för beviljandet. Serviceområdena har dessutom olika slags regler för understödsformerna och kvalificeringen för understöd, som har inkluderats i deras principer för beviljandet av understöd. De allmänna principerna för beviljande av understöd och principerna som gäller specifika understödsformer finns på webbplatsen vanda.fi.

Understödsformer, information och handlägningsprocessen för understöd

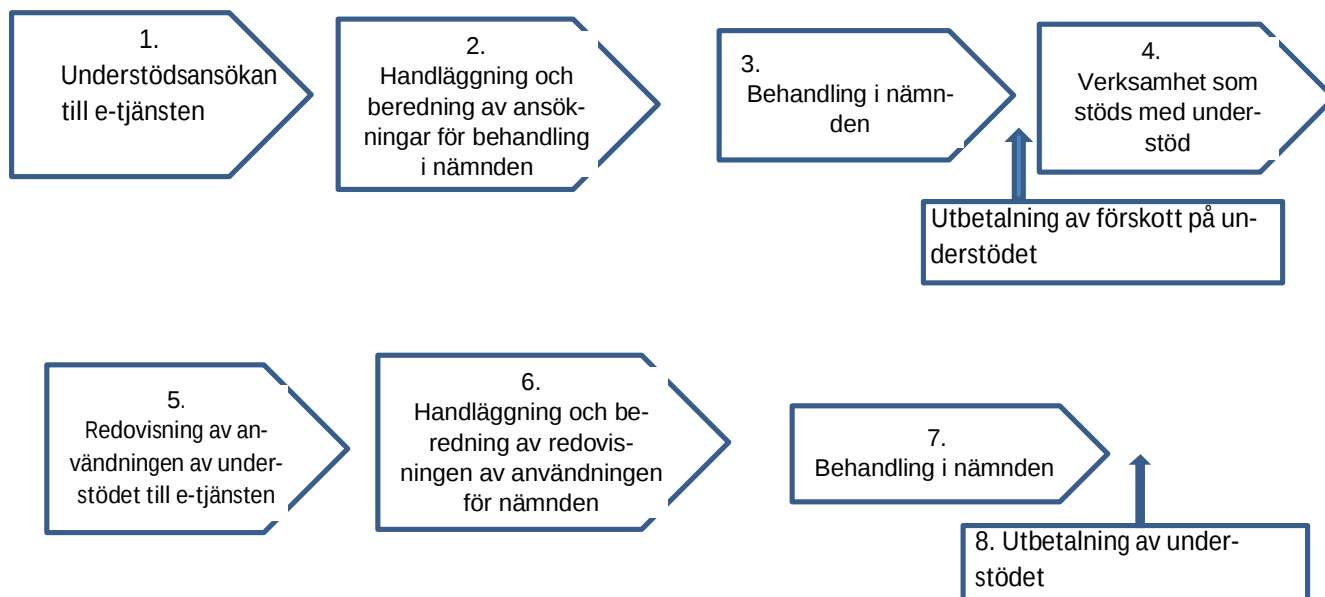
Som understöd beviljas verksamhetsunderstöd och projektunderstöd. Därutöver finns andra inriktade understöd: Vanda stads marknadsföringsstöd, hyresstödet för idrott och understöd som beviljas privatpersoner (stipendier).

Verksamhetsunderstöd beviljas för grundläggande verksamhet enligt föreningens regler. Projektunderstöd beviljas i första hand för evenemang, projekt, produktioner, utställningar, kurser, läger och utflykter.

Information om understöden och om möjligheterna att ansöka om understöd sprids via flera kanaler: utlysning av understöd, stadens kommunikationskanaler och informationsmöten för organisationer (senast i januari 2023 distansmöte på Teams med information om understöden för 2023).

Handlägningsprocessen för understöd

Bild: Handlägningsprocessen för understöd som beviljas av stadskulturnämnden

Understödsansökningarna görs i första hand via stadens e-tjänst (Oma Vantaa). Nämnden får cirka 600 ansökningar per år. Understödsansökan kan även göras på en pappersblankett och lämnas till Vandainfos verksamhetsställen. Årligen inkommer fortfarande 5–15 ansökningar denna väg. För de flesta verksamhetsunderstöden inom de olika serviceområdena är ansökningstiden februari. För projektunderstöd gäller fortlöpande ansökan där ansökan ska lämnas in (vanligtvis minst 21 dygn) innan verksamheten inleds/eventemanget ordnas. Understödshandläggarna förbereder ansökningarna för behandling i nämnden. Vid behandling i nämnden fattar stadskulturnämnden beslut om beviljandet av understöd utifrån förslaget. Också ansökningar som föreslås avslås lämnas till nämnden för behandling, om inte den sökande tar tillbaka sina ansökan före sammanträdet. När nämndens beslut har vunnit laga kraft kan ett förskott på understödet betalas till den sökande.

Mottagaren av understödet ska lämna in en redovisning av användningen av understödet inom den tid som fastställs i principerna om beviljande (vanligtvis på våren nästa år). Redovisningen lämnas in via e-tjänsten. Understödshandläggarna förbereder redovisningarna för behandling i nämnden och när nämnden har godkänt redovisningen betalas understödet ut till den sökande.

Avslag, återkrav och övervakning

En understödsansökan kan avslås om ansökan har inkommit för sent eller om begärda kompletteringar inte har lämnats in inom tidsfristen. Avslag kan meddelas även om kriterierna för understödsformen inte uppfylls, om verksamheten får något annat understöd för staden eller om understödsanslagen redan har använts.

När nämnden behandlar redovisningen av användningen av understödet kan det också beslutas att understödet inte betalas ut eller att det ska återkrävas. Detta kan ske om redovisningen har lämnats in för sent och begärda kompletteringar inte har lämnats in inom tidsfristen, om mottagaren av verksamhetsunderstöd inte har använt det beviljande understödet eller om mottagaren av projektunderstöd har fått mer pengar i förskott än vad det slutliga beloppet enligt redovisningen är. Årligen avslås och återkrävs några understöd.

I de allmänna principerna för beviljande av understöd finns bestämmelser om stadens rätt att kontrollera stötagarens verksamhet, förvaltning och bokföring i den omfattning som den anser nödvändig för att försäkra sig om att understödet används enligt villkoren. Den interna revisionen har utfört kontroller av understöd årligen.

Understödsanslag 2022

Serviceområde	Understödsformer	Budget 2022	Kum. utfall 2022
Kommunivårdarservicen	Verksamhetsunderstöd	-1 063 478	-1 073 394
	Projektunderstöd	-161 600	-100 769
	UNDERSTÖD	-1 225 078	-1 174 163
Kulturservicen	Verksamhetsunderstöd	-694 850	-664 000
	Projektunderstöd	-115 145	-90 779
	Teater- och orkesterunderstöd	-537 000	-547 000
	UNDERSTÖD	-1 346 995	-1 301 779
Idrott	Verksamhetsunderstöd		-438 101
	Projektunderstöd	-1 404 552	-940 385
	UNDERSTÖD	-1 404 552	-1 378 486
Ungdom	Verksamhetsunderstöd	-328 100	-328 100
	Projektunderstöd	-164 372	-155 880
	UNDERSTÖD	-492 472	-483 980

För alla serviceområden har en liten del av understödsanslaget inte använts. Detta förklaras av att vissa organisationer inte har kunnat använda hela understödsbeloppet som beviljats till dem.

Aktuellt

I början av år 2023 genomfördes inom stadskulturens verksamhetsområde en omorganisering. Stadskulturnämnden heter från början av år 2023 nämnden för stadskultur och välfärd och verksamhetsområdet heter på motsvarande sätt verksamhetsområdet för stadskultur och välfärd. Förändringarna påverkar inte principerna för beviljande av understöd. Också systemet för ansökning av understöd ska förnyas, eftersom systemleverantören har lagt ner underhållstjänsterna för det nuvarande systemet. Det nya ansökningssystemet torde börja användas i juni 2023.

Välfärdsområdesreformen trädde i kraft i början av år 2023 och i och med detta övergick understödsverksamheten för organisationer som producerar tjänster inom social- och hälsovården till Vanda och Kervo välfärdsområde. Stadens och välfärdsområdets personal med ansvar för organisations- och delaktighetsarbetet samarbetade kring ärendet och förde en dialog om vilket som är det mest ändamålsenliga sättet att ordna understöden för organisationerna i fortsättningen. Som resultat av utredningsarbetet flyttades vissa organisationer som tidigare fått understöd från staden till välfärdsområdets understödsverksamhet. Organisationerna har fått information om ändringen och anvisningar om var de ska söka understöd i fortsättningen. Stadens understödshandläggare kommer att samarbeta med välfärdsområdets handläggare även framöver.

Slutsatser:

Med understöden som beviljas av stadskulturnämnden stöds sådan verksamhet vid organisationer, föreningar och andra sammanslutningar som främjar uppnåendet av Vanda stads strategiska mål. Verksamheten som stöds kompletterar också stadens egen serviceverksamhet.

Allmänna bestämmelser om stadens understöd finns i Vanda stads förvaltningsstadga, som ger stadskulturnämnden rätt att inom sitt eget serviceområde besluta om beviljande av understöd och stipendier samt att godkänna principerna för beviljande av de ifrågakvarande understöden och stipendierna. Stadsstyrelsen har godkänt

de allmänna principerna för beviljande av understöd och stipendier och stadskulturnämnden har godkänt de understödsspecifika principerna för beviljande av understödsformerna i sitt serviceområde, som kompletterar de allmänna principerna. I principerna för beviljandet anvisas hela understödsprocessen från ansökan till redovisning av användningen. I principerna för beviljandet definieras till exempel vilken slags verksamhet som stöds, vad som krävs för att få olika understöd och hur användningen av understöden övervakas. Information om understöden som stadskulturnämnden beviljar och om kriterierna för beviljandet av dem samt om ansökan finns i flera kanaler.

Organisationernas verksamhet kompletterar delvis stadens egen serviceverksamhet och därför är det viktigt att samarbeta med organisationerna och stödja dem. För många organisationer kan stadens understöd vara den viktigaste finansieringen och en förutsättning för att ordna verksamhet.

Rekommendationer:

Det är viktigt att säkerställa att understödsprocessen är smidig och att informationen om understöden och ansökan om dem är lätt tillgänglig.

4 FOSTRAN OCH LÄRANDE

4.1 Småbarnspedagogik

Tjänsterna inom småbarnspedagogiken består av småbarnspedagogik som ordnas eller köps av kommunen samt av småbarnspedagogik och förskoleundervisning som ordnas med servicesedel och stöds med stödet för privat vård av barn. Systemet för småbarnspedagogik omfattar dessutom stödet för vård av barn i hemmet och tjänsterna inom den öppna småbarnspedagogiken, såsom klubb- och lekparkverksamhet samt öppen daghemsverksamhet. Kommunen har till uppgift att se till att det finns en plats inom småbarnspedagogiken för alla barn i kommunen. Småbarnspedagogikens serviceområde ansvarar för ordnandet av finskspråkig småbarnspedagogik, förskoleundervisning och förberedande undervisning för barn i småbarnspedagogiksåldern

som bor i Vanda. Småbarnspedagogikens tjänster ordnas enligt principen för närservice.

Verksamhetens mål

- Personalen utnyttjar ett sektorsövergripande samarbete för att stötta barnen och familjerna.
- Barnens emotionella färdigheter och kompisfärdigheter utvecklas. I detta utnyttjas kompetensen inom elevhälsan.
- Stödet för utvecklingen och lärandet genomförs i enlighet med lagstiftningen som uppdateras.
- Användningen av digitala arbetsmiljöer och kompetensen om dem stärks.
- Verksamhetsenheternas koncept för parallell ledning och arbetsparledning används och de utvärderas vid alla verksamhetsenheter under 2022.
- Utvecklande utvärdering och pedagogisk dokumentation rotas i verksamheten i enlighet med processen enligt planen för småbarnspedagogiken.
- Man förbereder sig på akuta och oväntade personalfrånvaro genom tillräckliga vikariearrangemang för att undvika avvikelser från personaldimensioneringen.

Ekonomiska mål

Det bindande ekonomiska målet gentemot stadsfullmäktige gäller hela verksamhetsområdet. Intäktsutfallet för 2022 var 16,3 miljoner euro (0,5 miljoner euro över ändringsbudgeten) och utfallet för utgifter var 192,7 miljoner euro (5,6 miljoner euro över ändringsbudgeten). Intäkterna från klientavgifter förverkligas inte som prognostiserat på grund av systemändringen. Efterfaktureringen av klientavgifter fortsätter under 2023. Utgifterna påverkades i synnerhet av de ökade personalkostnaderna. Seure¹⁴ anlitas mer än prognostiserat på grund av ökad sjukfrånvaro och ökade assistentbehov hos barnen.

Personalens behörighetskrav, tillgång på personal och personalstabilitet

Behörighetskraven för personalen inom småbarnspedagogiken skärps. Enligt lagen om småbarnspedagogik ska från och med 1.1.2030 minst två tredjedelar av dag-

¹⁴ Ett bemanningsbolag som ägs av Helsingfors, Esbo, Vanda, Grankulla, HUS, Västra Nylands välfärdsområde samt Vanda och Kervo välfärdsområde.

hemspersonalen i fostrings-, undervisnings- och vårduppgifter ha behörighet som lärare eller socionom inom småbarnspedagogik. Av dem ska minst hälften ha behörighet som lärare inom småbarnspedagogik. De övriga i personalen ska minst ha behörighet som barnskötare inom småbarnspedagogik.

I Vanda stöds utbildningen av lärare inom småbarnspedagogik till speciallärare samt utbildningen av barnskötare till lärare och socionomer inom småbarnspedagogik. På grund av utbildningskraven enligt lagen är läroavtalsutbildning ett alternativ endast för utbildning av barnskötare och assistenter. Läroavtalsutbildning för assistentuppgifter riktas i synnerhet till personer med invandrabakgrund. Andelen barn med andra modersmål inom småbarnspedagogik är betydande, men av personalen har i genomsnitt endast åtta procent invandrabakgrund.

Tabellen nedan visar besättningsgraden av vakanserna inom småbarnspedagogik med behörig personal åren 2020–2022. I personaltillgången finns stora utmaningar. I lediga vakanser arbetar antingen ingen eller personal som saknar formell behörighet till uppgifter i fråga. Barnskötare vikarierar för lärare inom småbarnspedagogik och lärare i sin tur för speciallärare inom småbarnspedagogik. Utbildade arbetstagare vikarierar vid behov för barnskötare. Avgångsomsättningen bland lärare inom småbarnspedagogik har ökat sedan 2019 (7,8 %) till 2021 (9,6 %). Den sedvanliga avgångsomsättningen per år ligger på ungefär fem procent. Problemet är att det inte finns sökanden till de lediga platserna.

Tabell: Besättningsgrad, behörig personal 2020–2022.

Beteckning	våren 2020	hösten 2020	våren 2021	hösten 2021	våren 2022	hösten 2022
Lärare inom småbarnspedagogik	63,8 %	63,6 %	65,6 %	59,7 %	57,5 %	57,0 %
Speciallärare inom småbarnspedagogik	68,9 %	77,8 %	76,9 %	84,8 %	67,0 %	51,0 %
Barnskötare	79,3 %	78,4 %	79,1 %	76,0 %	74,7 %	82,0 %

Personalens arbetshälsa följs upp bland annat med Kommun10-undersökningen som genomförs vartannat år. Småbarnspedagogikens Kommun10-resultat har legat över

genomsnittet för Vanda, även om resultaten sjönk lite i den föregående enkäten (2022). Det proportionellt sett sämsta resultatet har fått för de mätare som beskriver hur belönande arbetet är samt stressnivån. Tillgången på behörig personal påverkar i hög grad arbetshälsan och den upplevda belastningen bland personalen. Det som är positivt är att personalen inom småbarnspedagogiken upplever i genomsnitt mer sug i arbetet och att arbetet är meningsfullt.

Sjukfrånvaro har ökat kraftigt under 2022. Ökningen från det föregående året är rentav 82 procent. Som åtgärd för att hantera den oroväckande utvecklingen inleddes 2023 en lösningsorienterad dataanalys av sjukfrånvaro i samarbete med Keva¹⁵. Tillgången på vikarier är dålig. För att öka antalet reservpersonal samarbetar staden med Seure. Avsikten är att under 2023 även anställa egen reservpersonal.

Kundrespons

Småbarnspedagogikens styrka är de dagliga mötena med vårdnadshavarna när barnen lämnas och hämtas samt samtalskontakten som uppstår i samband med detta. Huvudstadsregionens (Vanda, Helsingfors, Esbo och Grankulla) gemensamma kundenkät genomförs vartannat år. Den senaste enkäten gjordes i slutet av 2022. Enkäten är ett viktigt verktyg i utvärderingen och utvecklingen av verksamhetens kvalitet. Vanda har i allmänhet fått bra resultat. År 2022 fick Vanda ett snittbetyg på 8,9. Högst betyg fick man för vårdnadshavarnas upplevda goda bemötande, barnets trivsel inom småbarnspedagogiken och i förskoleundervisningen samt möjligheten till mångsidig verksamhet och lek. I barnens delaktighet och påverkansmöjligheter finns ännu utrymme för utveckling.

Förebyggande av segregation och marginalisering

Småbarnspedagogiken spelar en betydande roll i att bekämpa segregationsutvecklingen. Extra resurser allokeras till de enheter där andelen barn med stödbehov och/eller andra modersmål är stor och/eller där personalsituationen är utmanande. En inkluderande verksamhetskultur utvecklas. Med en inkluderande verksamhetskultur menas att varje barn kan vara verksamt, utvecklas och lära sig i ett daghem som är gemensamt för alla och som ger alla barn likvärdiga möjligheter och delaktighet.

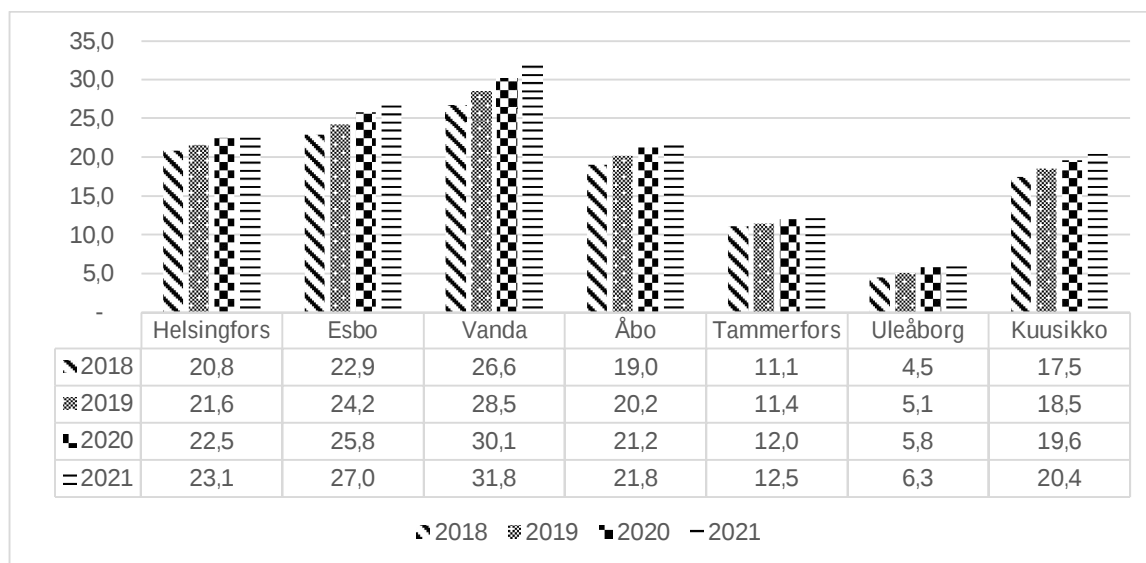
¹⁵ Före detta Kommunernas pensionsförsäkring. Sköter pensionsärendena för kommunsektorn, staten, kyrkan, FPA:s personal, Finlands Bank och välfärdsområdena.

Inom småbarnspedagogiken har man bland annat utökat antalet språk- och kulturkoordinatorer och med statens specialunderstöd anställs utvecklingslärare samt barn- och familjehandledare. Med hjälp av statens coronastöd och stadens egen återhämtningsplan har man anställt extra personal för eftervården av effekterna av coronan. Resurserna har allokerats direkt till de enheter där man har identifierat effekter som är specifikt orsakade av coronan.

Inom småbarnspedagogiken i Vanda har det arbetat tre psykologer och fyra kuratorer. I daghemsmiljön har tjänsterna varit lättillgängliga och man har även nått ut till sådana familjer som annars kanske inte hade sökt hjälp. Arbetsparmodellen med en psykolog och kurator är ett starkt mångprofessionellt stöd även för personalen inom småbarnspedagogiken. Försättningen för psykolog- och kuratorstjänsterna inom småbarnspedagogiken är osäker efter välfärdsområdesreformen.

I figuren nedan jämförs andelen barn i småbarnspedagogiksåldern som har något annat modersmål i landets sex största kommuner åren 2018–2021. Rapporten för 2022 publiceras sommaren 2023. Andelen barn i småbarnspedagogiksåldern som har något annat modersmål har ökat kraftigt, speciellt i huvudstadsregionen. I Vanda är andelen allra störst. I en flerspråkig miljö är det krävande att undervisa finska och för att barnen ska ha tillräckliga språkliga färdigheter för övergången till den grundläggande utbildningen krävs resurser. Om över 70 procent av barnen vid ett daghem har något annat modersmål är lönen för lärare inom småbarnspedagogik 200 euro högre, och om andelen barn med andra modersmål är över 50 procent är lönepåslaget 150 euro. Då har läraren ett större tilläggsansvar för språkundervisningen än i vanliga fall.

Figur: Andelen barn med andra modersmål av barnen i småbarnspedagogiksåldern (10 månader–6 år) i slutet av åren 2018–2021.

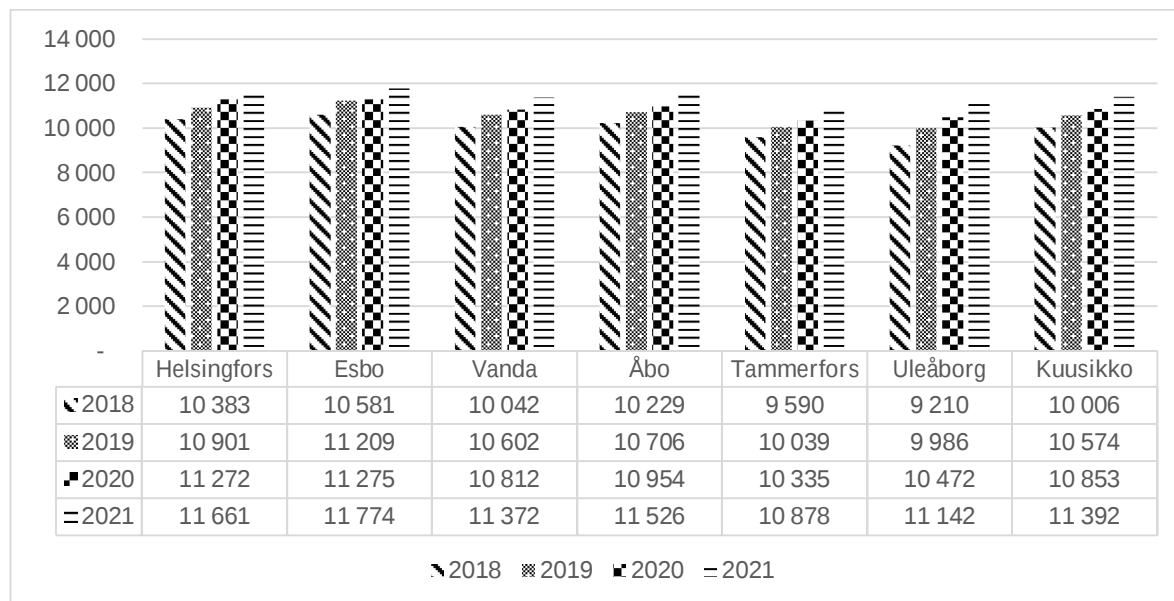

I figuren nedan jämförs kostnaderna per år för småbarnspedagogiken i landets sex största kommuner åren 2018–2021. Den årliga kostnaden per barn skiljer sig inte märkbart mellan landets sex största kommuner.

Bild: Sakari Manninen

Figur: Deflaterade kostnader per år och barn för barn i småbarnspedagogiksåldern (10 månader–6 år) åren 2018–2021.

Försöket med tvåårig förskoleundervisning 2021–2024

Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) startade ett riksomfattande försök där en del av barnen inleder förskoleundervisningen redan i femårsåldern. Målet är bland annat att stärka den utbildningsmässiga jämlikheten, utveckla förskoleundervisningens kvalitet och effekt, få information om hur försöket påverkar barnens förutsättningar för utveckling och lärande samt sociala färdigheter. Kommunerna som deltar har valts ut genom ett slumpmässigt urval. Barnen är indelade i test- och referensgrupper i försöket. Barnen i testgruppen deltar i tvåårig förskoleundervisning, medan barnen i referensgruppen gör inte det. I Vanda ingår i testgruppen ungefär 500 barn och i referensgruppen ungefär 2 200 barn. UKM har fastställt grupperna och Vanda stad har inte kunnat påverka besluten. Utifrån vårdnadshavarnas respons har barnen lärt sig kompisfärdigheter och blivit modigare i att uttrycka sina egna åsikter.

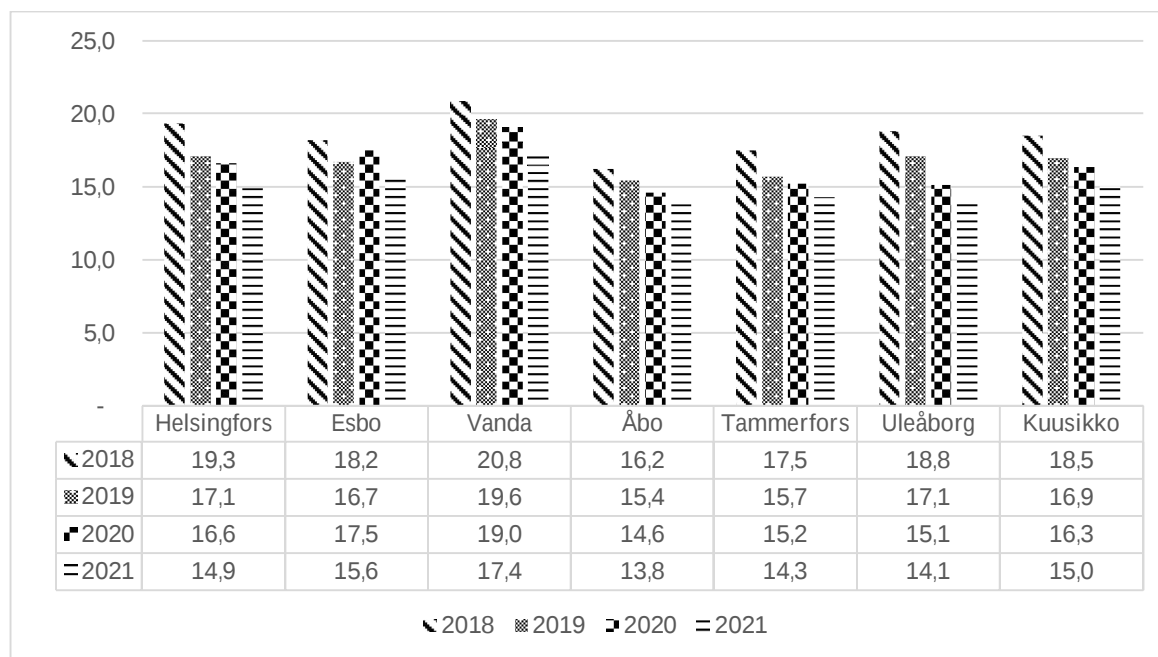
Effekten av slopandet av Vandatillägget till hemvårdsstödet

Lagstadgade ekonomiska understöd används för att stödja barnets föräldrar och andra vårdnadshavare med att ordna vården av barnet och sammanjämka arbete och familjeliv. Utöver de lagstadgade stöden kan kommunen efter eget övervägande betala ut ett kommuntillägg, som Vandatillägget. I augusti 2021 var det 1 060 barn i Vanda kommuntillägg och kostnaden på årsnivå var 2,0 miljoner euro. År 2022 upp-

gick kostnaden till 1,1 miljoner euro. I enlighet med stadens produktivitets- och tillväxtprogram slopades hemvårdsstödet kommuntillägg från och med 1.8.2022 som en åtgärd som ska balansera utvecklingen av utgifter under 2022.

Figuren nedan visar en jämförelse av barn i småbarnspedagogiksåldern för vilka det betalades hemvårdsstöd i de sex största städerna i landet åren 2018–2021. Andelen har visat en fallande trend i samtliga av landets sex största städer. I Vanda används hemvårdsstöd mest av referensstäderna. Andelen stödmottagare med andra modersmål är 43,7 procent, medan deras andel av befolkningen i Vanda är 21,6 procent. Daghemsmiljön stödjer utvecklingen av barnens finskakunskaper. Effekterna från slopandet av tillägget kan än så länge inte ses. Andelen barn för vilka det betalades hemvårdsstöd i augusti 2022 var lika stor som året innan.

Figur: Andelen barn i småbarnspedagogiksåldern (10 månader–6 år) för vilka det betalades hemvårdsstöd åren 2018–2021.

Situationen inom faktureringen av avgifter för småbarnspedagogiken

Avgifterna för småbarnspedagogiken grundar sig på lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken. Avgifterna beräknas som en procentuell andel av familjens inkomster. Klientavgifterna justeras årligen och när avgiftsgrunderna ändras. Vanda stad har sedan augusti 2022 haft svårigheter med faktureringen av avgifter för småbarnspedagogiken. Orsaken har varit kunddatasystemet. Målet är att komma i kapp

med fakturorna före sommaren 2023. Fakturor skickas ut med tre veckors mellanrum, varvid mottagaren även kan få två fakturor per månad. Vid behov kan förfallodagen flyttas. Kunderna har informerats om detta.

Välfärdsområdesreformen

Från början av 2023 ansvarar välfärdsområdet för psykolog- och kuratorstjänsterna inom småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogikens tre psykologer fortsätter sitt arbete under välfärdsområdets regi. För de fyra visstidsanställda kuratorerna inom småbarnspedagogiken har man fått tre års förlängning från välfärdsområdets projektfinansiering. Projektets fortsättning kontrolleras enligt villkoren för projektarbetet årligen.

Slutsatser:

De centrala verksamhetsmålen har främjats. Vad gäller ekonomin var utfallet för intäkterna från klientavgifter inte som prognostiserat. Detta berodde på systemändringen. Utgiftsutfallet påverkades av att man anlidade Seure mer än prognostiserat, vilket i sin tur orsakades av sjukfrånvaro och ökade assistentbehov.

I personaltillgången finns stora utmaningar. De skärpta behörighetskraven försvårar situationen ytterligare. Vanda stödjer personalens utbildning för att skaffa sig behörighet, till exempel utbildning till lärare inom småbarnspedagogik. Andelen barn med andra modersmål inom småbarnspedagogiken är betydande. I en flerspråkig miljö är det krävande att undervisa finska och för att barnen ska ha tillräckliga språkliga färdigheter för övergången till den grundläggande utbildningen krävs resurser.

Vanda deltar i ett riksomfattande försök med tvåårig förskoleundervisning där en del av barnen inleder förskoleundervisningen i femårsåldern. Försöket syftar bland annat till att stärka den utbildningsmässiga jämlikheten och att samla in information om hur försöket påverkar barnens förutsättningar för utveckling och lärande. Vårnadshavarna har gett bra respons på försöket.

Vanda slopade hemvårdsstödet kommuntillägg från och med 1.8.2022 i enlighet med stadens produktivitets- och tillväxtprogram. Slopandet av Vandatillägget har än

så länge inte minskat hemvården av barn eller ökat efterfrågan på småbarnspedagogik.

Rekommendationer:

Småbarnspedagogiken lider under allvarlig brist på arbetstagare. Framför allt råder det brist på personal som uppfyller de skärpta behörighetskraven. Staden har bland annat stöttat personalens utbildning och kvalificering för uppgifterna. Personalbristen är dock ett riksomfattande problem och en enskild stad har begränsade möjligheter att påverka detta. Den betydande ökningen av sjukfrånvaro och den dåliga tillgången på vikarier gör situationen än mer utmanande.

Revisionsnämnden uppmuntrar småbarnspedagogiken att fortsätta att bekämpa personalbristen med alla till buds stående medel. Revisionsnämnden betonar språkundervisningens betydelse. Det är viktigt att säkerställa att barnen har tillräckliga kunskaper i det kommande undervisningsspråket vid övergången till grundläggande utbildning.

4.2 Daghemmet Koivukylän päiväkoti som investeringsobjekt

Daghemmet Koivukylän päiväkoti inledde verksamheten i september 2022. Till daghemmet överfördes barngrupperna från daghemmen Tarhapuiston och Minkkipuiston päiväkoti samt barngrupperna från Björkby daghemspaviljong. Daghemmet Koivukylän päiväkoti är ungefär 2 300 m² stort. Daghemmet har platser för 224 barn beräknat på yta samt en personalstyrka om 32 personer inom vård och fostran. Lokalerna är planerade så att de kan flexibelt anpassas efter behoven för barn i småbarnspedagogiks- och förskoleåldern. Vid sidan av lokalerna inomhus är gården en viktig del av daghemmets lärmiljö. Gården har planerats så att den erbjuder stimulans och stödjer de pedagogiska målen. Den uppmuntrar också till rörelse.

Projektplanering och konkurrensutsättning

Entreprenaden för Koivukylän päiväkoti var en totalansvarsentreprenad. I den valda entreprenadformen ansvarar entreprenören för både planeringen och genomförandet enligt de mål som beställaren ställer i projektplanen. Vanligtvis grundar sig daghemsinvesteringar på planer som utarbetats av staden, men i viss omfattning används

också totalansvarsentreprenader. Specialiteten hos Koivukylän päiväkoti är att byggnaden har timmerstomme. Lokalerna är i linje med stadens anvisning för daghemsplanering.

Som upphandlingsmetod användes förhandlat förfarande med Koivukylän päiväkoti som primärt objekt och det lite mindre daghemmet Ruusupuun päiväkoti som option. I anbudsinfordran förutsattes trästomme, att uteförråd och skyddstak utomhus har gröna tak, att man använder solpaneler och att energiförbrukningen är högst 85 kWh_E/m²a. Kriterierna för jämförelse av anbudet i viktordning var: totalpriset 50 procent, funktionella kriterier (planlösning, markanvändning, stadsbild) 35 procent, lösningens kolavtryck 10 procent och den erbjudna garantitiden 5 procent. Koivukylän päiväkoti var den första entreprenadupphandlingen där kolavtrycket användes som jämförelsegrund.

Byggprojektets genomförande enligt tidsplan och inom kostnadsramen

Daghemmet stod färdigt för användning i mitten av september 2022, medan målet var slutet av juli. Färdigställandet påverkades av de anmärkningar som inkommit under handläggningen av bygglovets samt störningar på marknaden och materialtillgången orsakade av coronan och kriget i Ukraina.

Det godkända riktpriiset för daghemmet var 10,1 miljoner euro (moms 0 %). Den slutliga kostnadsprognosen vid tidpunkten för utvärderingen, inklusive alla projektkostnader, är 7,8 miljoner euro (moms 0 %). Baserat på prognosen kommer riktpriiset att underskridas med drygt 2 miljoner euro. Den normala prisnivån för daghemsbyggen är cirka 4 700 euro/brm². I detta objekt är prisnivån enligt den slutliga kostnadsprognosen vid tidpunkten för utvärderingen cirka 3 600 euro/brm².

Utrymmes- och energieffektivitet

Objektets utrymmeseffektivitet motsvarar stadens planeringsanvisning och lokalprogrammet som utarbetats. Objektets jämförelsetal för energiprestanda, E-talet, är 57 kWh_E/m²a, medan kravet för energiklass A enligt byggbestämmelserna är 100 kWh_E/m²a, och stadens motsvarande krav i anbudsinfordran var 85 kWh_E/m²a. Objektets huvudsakliga energikälla (cirka 93 %) är bergvärme. El används som reservkraftkälla, till exempel vid hård kyla.

Lokalernas anpassningsmöjligheter och tillgänglighet

Daghemmets utrymmeslösningar stämmer överens med den nya uppfattningen om lärmiljöer och stadens planeringsanvisningar. Exempelvis har man i grupprum använt flyttbara väggar med vilka rummen vid behov kan delas av. Höjdskillnaderna på tomtens orsakade utmaningar under planeringsfasen. Den färdiga byggnaden uppfyller tillgänglighetskraven.

Slutsatser:

I projektet Koivukylän päiväkoti valde man att utnyttja en totalansvarsentreprenad där entreprenören ansvarar för både planeringen och genomförandet av projektet. Projektet var det första av sitt slag där kolavtrycket beaktades i jämförelsegrunderna för anbudet. Daghemmet färdigställdes så gott som inom tidsplanen trots det svåra världsläget. Också projektets kostnader håller på att underskrida kostnadskalkylen. Som lärdomar från projektet torde användningen av kolavtrycket och kolhandavtrycket som jämförelsegrunder i motsvarande anbudsinfordringar att öka i framtiden.

Revisionsnämnden konstaterar att daghemmet Koivukylän päiväkoti representerar fin träarkitektur. Att daghemmet färdigställdes så gott som inom tidsplanen och att kostnadskalkylen underskreds är fina prestationer med tanke på det svåra världsläget.

4.3 Främjande av de studerandes välbefinnande vid gymnasieskolorna i Vanda

Utvärderingen utgör en del av den gemensamma utvärderingen som gjorts av städerna i huvudstadsregionen samt Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt (HUS). Det gemensamma temat för utvärderingen var främjandet av målen för barns och ungas välbefinnande. I städernas utvärderingar utreddes hur målen för barns och ungas välbefinnande har förverkligats i grundskolorna och på andra stadiet. HUS utvärdering riktade sig mot uppnåendet av målen för mentalvårdstjänsterna för barn och unga samt rusmedelsvården för unga. Varje stad och HUS har publicerat sina egna promemorior om utvärderingarna. Av de separata utvärderingarna har man dessutom sammanställt en gemensam sammanfattningspromemoria. Den gemensamma sammanfattningspromemorian som sammanställts av utvärderingarna kan läsas på [den externa revisionens webbplats](#).

Utvärderingens mål och omfattning

Målet var att utvärdera huruvida de studerandes välbefinnande har främjats vid gymnasieskolorna i Vanda enligt de satta målen. Målen för detta har fastställts i stadsstrategin samt i olika program och planer och de gäller bland annat barns och ungas delaktighet, välbefinnande, åtgärdande av inlärningsunderskottet samt förebyggande av segregation och marginalisering. Ett bindande budgetmål för 2022 är stödet för ungas psykiska hälsa genom att förkorta väntetiden till tjänster och utveckla tjänsterna. I Vandas utvärdering utreddes verksamheten i stödnätverket för välbefinnande, tillgången till tjänster, gymnasieelevernas möjligheter att delta och påverka, förebyggande av mobbning, gymnasieelevernas skoltrötthet, omfattande frånvaro och tillhandahållandet av stöd samt effekterna av välfärdsunderskottet till följd av coronapandemin och distansundervisningen. I utvärderingen granskades gymnasieskolorna i Vanda samt elevhälsan vid gymnasieskolorna. Elevhälsan omfattar kurators-, psykolog-, hälsovårdar- och läkartjänster. Psykiatriska sjukskötare och Ungdomscentralen Nuppi kompletterar och stödjer tjänsterna inom elevhälsan.

Stödnätverk för välbefinnandet

I gymnasieskolorna finns ett omfattande stödnätverk för välbefinnandet. En viktig del av stödnätverket är tjänsterna inom elevhälsan (hälsovårdare, läkare, psykolog och kurator). Vid läroanstalterna erbjuds även psykiatriska sjuksköttarmottagningar som kompletterar den lagstadgade elevhälsan. Också den övriga personalen vid gymnasieskolorna arbetar som en del av stödnätverket. Samarbetsstrukturerna stärks årligen vid gemensamma träffar där man också lär känna de andra aktörerna i stödnätverket. Genom det mångprofessionella samarbetet säkerställer man att man agerar enligt den ungas bästa intresse i olika situationer. Vid behov och med den ungas samtycke bildar man en sektorsövergripande expertgrupp. I stället för att hänvisa den unga till nästa yrkesutbildade person, tar sammansättningen hänsyn till den ungas individuella behov. Elevhälsan, Ungdomscentralen Nuppi och den specialiserade sjukvården samarbetar för att stödja den ungas psykiska hälsa.

I den finskspråkiga gymnasieutbildningen har man testat en stödapplikation för de studerande. Applikationen kartlägger den studerandes stödbehov och hänvisar den unga vid behov till rätt sakkunnig eller till skriftligt stödmaterial. De studerande har gett bra respons på applikationen. Applikationen upplevs vara särskilt nyttig för de

studerande för vilka tröskeln till att be om hjälp är hög. När utvärderingen gjordes fanns applikationen bara på finska.

Tillgång till tjänster

Kuratorernas och psykologernas lagstadgade kunddimensioneringar uppfylls vid tidpunkten för utvärderingen vad gäller vakanser. Besättningsgraden av psykologvakanserna är anmärkningsvärt låg, vilket påverkar tillgången till mottagningstider. Datasystemen som används stödjer inte uppföljningen av kunder. I uppföljningen har man delvis varit tvungen att ta stöd av manuell statistikföring och experternas egen situationsbedömning. Nästan en femtedel av de studerande har inte fått en mottagningstid hos psykologen inom tidsfristen på sju arbetsdagar. Ofta kan andra stödåtgärder erbjudas under väntetiden. I den utmanande rekryteringssituationen hänvisas studeranden som normalt skulle vara kunder hos psykologen till kuratorerna. Servicesystemet är splittrat och resursbrist finns på många nivåer. Elevhälsan bär upp även sådana studeranden som skulle behöva tjänster inom sjukvården. Hälsovården är anträffbar på vardagar och läkaren i genomsnitt under två vardagar per månad. Utvidgningen av Ungdomscentralen Nuppis verksamhet har förkortat väntetiden till tjänster.

Enligt resultaten från enkäten Hälsa i skolan (2021) upplevde majoriteten av gymnasieeleverna i Vanda att tillgången till kurators mottagning varit bra. I Helsingfors och Esbo var andelarna lite lägre. Det var svårare att få en tid på psykologmottagningen. Situationen var ändå bättre än i referensstäderna.

Möjligheterna att delta och påverka

De studerandes möjligheter att delta och påverka har blivit bättre. De studerande uppmuntras att delta och påverka inom gymnasieskolorna, i sitt närområde och på riksnivå. De studerandes åsikter kartläggs till exempel när verksamheten utvecklas. Vid varje gymnasieskola finns en studerandekårsstyrelse som har möjlighet att delta i den gemenskapliga välfärdsgruppens sammanträden. Det svenskspråkiga gymnasiets lilla storlek erbjuder flexibla möjligheter att delta och påverka. Hösten 2022 skapades en metodbank för delaktighet. Metoder som lämpar sig för stärkande av barns och ungas delaktighet är exempelvis aktivt lyssnande, observation och arbete bland

barn och unga. Enligt resultaten från TEAviisari (2020) är påverkansmöjligheterna bättre i Vanda än i referensstäderna Esbo och Helsingfors.

Arbete för att skydda mot våld, mobbning och trakasserier

Vanda stadsstyrelse godkände i början av 2022 ett åtgärdsprogram för förebyggande av och ingripande i mobbning. Enligt programmet kan mobbning förebyggas genom att stärka välbefinnandet i gemenskapen samt genom att utveckla delaktighet och samverkan. Programmet innehåller åtgärder för ingripande i mobbning, till exempel anmälan om mobbning och medlingsverksamhet. I programmet nämns separat också ingripande i långvarig och svår mobbning. Omsättningen av programmet i praktiken avtalas i Vanda gymnasieskolors välfärdspärmar. Man har ett samarbete med vårdnadshavarna för att förebygga och ingripa i mobbning. I budgeten för 2023 har man förberett sig på att öka resurserna till hanteringen av de svåraste mobbningsfallen.

Enligt resultaten från enkätundersökningen till gymnasieelever, Lukiolaisbarometri (2022), upplever framför allt unga med andra modersmål och icke-binära ungdomar mobbning och våld. Icke-binära ungdomar och flickor utsätts oftare för sexuella trakasserier än pojkar. Enligt resultaten från enkäten Hälsa i skolan (2021) är mobbning inte särskilt vanligt i gymnasieskolorna. Mobbningen har också minskat under uppföljningsperioden 2017–2021. År 2021 förekom i Vanda mindre mobbning än i Helsingfors, men mer än i Esbo och Grankulla. Erfarenheter av sexuella trakasserier är vanligare bland flickor, medan erfarenheter av våld är vanligare bland pojkar.

Gymnasieelevernas skoltrötthet

Gymnasieelevernas skoltrötthet har ökat tydligt, framför allt hos flickor. De studerandes orkande har påverkats av den stora arbetsmängden som studierna kräver, de tidiga morgnarna och långa skoldagarna, den stora mängden självständigt arbete, det stora antalet uppgifter och uppgifternas otydlighet samt svårigheterna i olika skollämnerna. Utmattningen kan visa sig som orkeslöshet, olika slags fysiska besvär, bristande motivation, rastlöshet, ångest och depressionssymtom. Ofta är det fråga om summan av flera faktorer. Under läsåret 2021–2022 delades till gymnasielärarna en videoutbildning om färdigheter inom psykisk hälsa. Utbildningen innehåller anvisningar och sätt att stödja de studerandes orkande på både skolgemenskapens och

individens nivå. När skoltrötthet upptäcks ordnas stödtjänster genom ett samarbete mellan flera aktörer. I läroanstalterna har man diskuterat tydligheten i målsättningar och klassrumsarrangemang som bidrar till arbetsro.

Enligt enkäten Hälsa i skolan (2021) har pojkarnas skoltrötthet hållit sig på en relativt jämn nivå under hela uppföljningsperioden, 2017–2021. Hos pojkar förekom skoltrötthet över lag mycket mindre än hos flickor. Studerande i Vanda upplevde mer skoltrötthet än studerande i Esbo, men mindre än studerande i Helsingfors. I Grankulla var förekomsten av skoltrötthet klart minst av referensstäderna.

Bild: Pekka Turtiainen

Ingripande i hög frånvaro och erbjudande av stöd

Enkäten Hälsa i skolan kartlade under 2017–2019 antalet olovliga frånvaro per vecka och månad. I dessa jämförelser hade studeranden i Vanda högre frånvaro än studerande i Esbo och Grankulla, men lägre frånvaro än studerande i Helsingfors. Frånvaro vid gymnasieskolorna i Vanda har ökat och uppföljningen av dem har utvecklats. Enligt TEAviisari-indikatorn (2020) var uppföljningen av frånvaro i Vanda på samma nivå som i Esbo och hela landets genomsnitt. I Helsingfors är uppföljningen av frånvaro något sämre än i referensstäderna.

I uppföljningen av och ingripandet i frånvaro följs i Vanda en gemensamt avtalad verksamhetsmodell. Vid hög frånvaro sammanställer man vid behov en mångprofessionell expertgrupp som stöd för den studerande och för att utreda situationen.

Åtgärdande av välfärdsunderskottet till följd av coronapandemin och distansundervisningen

Coronapandemin och distansundervisningen har påverkat gymnasieelevernas psykiska hälsa. Fler studerande än vanligt har hoppat av studierna, behövt längre studietider och koncentrerat sig endast på de obligatoriska ämnena. Tiden med distansundervisning har varit särskilt svår för de unga som hade svårigheter redan före coronan och de unga som har något annat modersmål än finska eller svenska. För de studerande har det erbjudits möjlighet att läsa om kurser, stödundervisning och undervisning i smågrupper. Aktörerna inom elevhälsan har vistats bland eleverna under raster, gjort besök på lektioner, hållit kontakt med de studerande under tiden med distansundervisning och vid behov kallat unga till mottagningarna. Någon täckande utredning av inlärningsunderskottet har inte gjorts.

Enligt resultaten från enkäten Hälsa i skolan (2021) upplever flickor i Vanda mer ensamhet och ångest än flickor i Esbo, men mindre än flickor i Helsingfors. Bland pojkar i Vanda placerar sig den upplevda ensamheten likaså mellan Esbo och Helsingfors. Pojkarna i Vanda upplever mindre ångest än pojkarna i Esbo och Helsingfors. Positivt är att de flesta ungdomarna i Vanda var nöjda med sitt liv. Merparten av gymnasieeleverna i Vanda upplevde att de fått stöd med frågor som rör stämningsläget av vuxna vid sin läroanstalt. Enligt resultaten från enkäten Hälsa i skolan (2021) var tillgången till stöd bättre i Vanda än i Esbo eller Helsingfors. Nöjdheten har dock minskat jämfört med tidigare år. I synnerhet har flickornas nöjdhet minskat avsevärt. Fenomenet kan ses även på hela landets nivå.

Genomförandet av målen för mentalvårdstjänsterna för barn och unga samt för rusmedelsvården för unga

Sammanfattningsvis kan det om resultaten från den gemensamma utvärderingen konstateras att samtliga städer i huvudstadsregionen har vidtagit åtgärder för att stärka mentalvårdstjänsterna för barn och unga. Personalen inom skol- och studerandehälsovården har ökats och personal har utbildats på bred front i användningen

av olika metoder för kort terapi. Trots utvecklingsarbetet är samarbetet mellan samt rollerna och uppgifterna för de organisationer som producerar tjänsterna inte tydliga och vård- och servicekedjorna är osmidiga. Detsamma gäller rusmedelsvården för unga. Personalbristen är en gemensam utmaning för städerna, HUS och välfärdsområdena. Speciellt svårigheterna i rekryteringen av läkare och psykologer är en central faktor som fördröjer tillgången till vård.

Slutsatser:

De studerandes välbefinnande har främjats enligt de satta målen. Den utmanande personalsituationen, framför allt tillgången på psykologer och läkare, samt det ökade servicebehovet försvårar tillgången till tjänster.

Vid gymnasieskolorna har de studerande ett stödnätverk som består av elevhälsans personal samt övrig personal. Vid behov bildar man en sektorsövergripande expertgrupp som tar hänsyn till den ungas individuella behov.

Kuratorernas och psykologernas lagstadgade kunddimensioneringar efterlevs vad gäller vakanser. Besättningsgraden av psykologvakanserna är anmärkningsvärt låg, vilket påverkar tillgången till mottagningstider. Nästan en femtedel av de studerande har inte fått en mottagningstid hos psykologen inom den lagstadgade tidsfristen. Ofta kan andra stödåtgärder erbjudas under väntetiden. Servicesystemet är splittrat och resursbrist finns på många nivåer. Elevhälsan bär även upp studeranden som skulle behöva tjänster inom sjukvården.

De studerandes möjligheter att delta och påverka har enligt enkätundersökningar blivit bättre. I synnerhet det svenskspråkiga gymnasiets lilla storlek erbjuder flexibla möjligheter att delta och påverka.

Åtgärdsprogrammet för förebyggande av och ingripande i mobbning, som godkänts av stadsstyrelsen, konkretiseras i de åtgärder som avtalats i gymnasieskolornas välfärdspärmar. Centralt i arbetet mot mobbning är att stärka välbefinnandet i gemenskapen och att utveckla delaktigheten och samverkan.

Frånvaro har ökat och uppföljningen av dem har utvecklats. I uppföljningen av och ingripandet i frånvaro följs en gemensamt avtalad verksamhetsmodell.

Coronapandemin och distansundervisningen har påverkat gymnasieelevernas psykiska hälsa. Skoltröttheten, ångesten och ensamheten har ökat tydligt, framför allt hos flickor. Tiden med distansundervisning har varit särskilt svår för de unga som hade svårigheter redan före coronan och de unga som har något annat modersmål än finska eller svenska. För de studerande har det erbjudits stödundervisning och undervisning i smågrupper. Aktörerna inom elevhälsan har vistats bland eleverna under raster.

Rekommendationer:

För att förkorta väntetiden till tjänster och kunna tillhandahålla tjänster som möter behoven i rätt tid påminner revisionsnämnden om målen för utveckling av tjänsterna som avtalades i samband med välfärdsområdesreformen. Det är viktigt elevhälsan tryggas tillräckliga resurser i välfärdsområdet.

Kommunens och välfärdsområdets gränssytor framhävs i främjandet av hälsa och välfärd. Revisionsnämnden anser det vara viktigt att samarbetet mellan de tjänster som stannar hos kommunen och de tjänster som överförts till välfärdsområdet fortsätter och utvecklas.

5 STADSMILJÖN

5.1 Serviceområdet Gator och parker

Gator och parker, organisation och tjänster

I stadens organisation hör serviceområdet Gator och parker till stadsmiljöns verksamhetsområde och verksamhet som lyder under stadsrumsnämnden. Serviceområdet omfattar sex serviceenheter: planering, anläggning, underhåll, tillstånd och övervakning, depån och spårvägen. Gator och parker ansvarar för planeringen, anläggningen och underhållet av det offentliga stadsrummet, tillståndsärenden för dessa samt för parkeringsövervakningen. Till serviceområdet hör stadens centraliserade

fordonshantering (depån) och planeringen av Vanda spårväg. I denna text används för gatu- och grönområden benämningen stadsinfrastruktur.

Operativa mål och åtgärder för att uppnå målen 2022

Serviceområdet Gator och parker deltar intensivt i genomförandet av stadens bindande strategiska mål 32 (planeringen av spårvägsstaden framskrider).

År 2022 framskred planeringen enligt följande:

- Förslaget till dispositionsplan för spårvägen färdigställdes som förväntat för beslutsfattande.
- Stadsmiljönämnden behandlade tio av 21 planförslag för spårvägens gatuområde, vilket är 48 procent (målet var över hälften).
- 39 procent av gatu- och parkplanerna var färdiga att läggas fram till påseende (målet var 90 %).

Planeringen framskred inte riktigt som tänkt, men man tog ändå steg framåt mot målet.

Gator och parker har skapat sitt eget resultatkort baserat på stadsmiljöns resultatkort. Serviceområdet satte upp bland annat följande mål:

- Stadens får 15,9 miljoner euro i avtalsersättningar för markanvändning.
- Man börjar utreda och dämpa stadsinfrastrukturens reparationsskuld.
- Personalens välbefinnande stärks.
- MATTI (markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem) används och dess användning främjas fortsättningsvis.

Målen har kunnat genomföras med varierande framgång. Åtgärder i samband med genomförandet av målen presenteras närmare i följande avsnitt som behandlar ekonomin, personalen och verksamheten.

Ekonomi

Ett bindande ekonomiskt mål gentemot stadsfullmäktige är de sammanlagda intäkterna och utgifterna för alla bruttoenheter som lyder under stadsrumsnämnden. Depån som hör till serviceområdet Gator och parker är en enhet med nettobudget och

dess bindande ekonomiska mål är verksamhetsbidraget. I de vidstående tabellerna sammanfattas de driftsekonomiska nyckeltalen för bruttoenheterna inom serviceområdet Gator och parker samt för depån för åren 2020 och 2021 (bokslut) och 2022 (budget och utfall)

Tabell: Gator och parker bruttoenheter, ekonomiska nyckeltal 2020–2022 (i 1 000 euro)

	BOKSLUT 2020:	BOKSLUT 2021:	BUDGET 2022:	Utfall 2022
Driftsinkomster	36 275	25 896	20 134	25 603
Driftskostnader	-38 487	-40 211	-42 819	-46 263
Verksamhetsbidrag	-2 213	-14 315	-22 685	-20 660

Tabell: Depån, ekonomiska nyckeltal 2020–2022 (i 1 000 euro)

	BOKSLUT 2020:	BOKSLUT 2021:	BUDGET 2022:	Utfall 2022
Driftsinkomster	6 878	7 114	6 242	7 313
Driftskostnader	-5 113	-6 003	-5 355	-6 212
Verksamhetsbidrag	1 765	1 111	887	1 101

Bruttoenheternas utgifter överskred budgetuppskattningen. Den största faktorn bakom utgiftsöverskridningen är den snörika vintern, som ökade driftskostnaderna avsevärt (renhållningskostnader och i synnerhet snökörning) och orsakade fördröjningar i servicen. Depån uppnådde verksamhetsbidraget som var en bindande post. På intäktssidan har det försämrade och osäkra ekonomiska läget bland annat påverkat efterfrågan på tomter och avtalsersättningarna inom markanvändningen ligger lite under den nivå som uppskattades i budgeten.

Serviceområdets investeringar 2022

Serviceområdets investeringsbudget för 2022 var 40 miljoner euro, vilket fördelades enligt följande:

- Intäkter 2,0 miljoner euro

Utgifter per objekt:

- Trafikområden 21,7 miljoner euro
- Idrottsområden 2,9 miljoner euro
- Rekreatiomsområden 1,3 miljoner euro
- Miljöbyggande 4,0 miljoner euro

- Samprojekt 2,3 miljoner euro
- Spårvägen 7 miljoner euro

Utgifter netto 37,1 miljoner euro

Investeringsbudgetens nettoutgifter överskreds med ungefär en miljon euro.

Verksamheten ur ett bredare perspektiv

Den vidstående tabellen visar serviceområdets verksamhetsnyckeltal för 2020–2022.

Tabell: Verksamhetsnyckeltal, Gator och parker 2019–2022

Gator och parker	2020	2021	2022
Underhåll av trafikleder euro/m ²	1,89	1,90	1,91
Underhåll av anlagd gatugrönska	0,28	0,30	0,30
Underhåll av anlagd park (klass A) euro/m ²	0,54	0,55	0,57
Lass till deponier för jordmassor	54 700	58 877	56 861
Depån			
Årlig bränsleförbrukning liter/fordon	1 280	1 441	1 388

Kostnaderna för underhållet av trafikleder har ökat en aning 2021–2022, och en orsak till detta har varit de snörika vintrarna. I övrigt visar nyckeltalen ganska små variationer mellan jämförelseåren.

Bild: Sakari Manninen

Verksamhetsvolymerna kan beskrivas exempelvis genom omfattningen av de områden som ska underhållas. Det finns cirka 1 600 kilometer gator och gång- och cykelvägar, 860 hektar parkområden samt 3 000 hektar skog som ska underhållas. Dessutom tar man varje vinter emot i genomsnitt 15 000 snölass. Mängden varierar beroende på vädret. Vintern 2019–2020 tog man till exempel emot 66 snölass, medan antalet snölass vintern 2021–2022 var 54 672 stycken.

Personal

Den fastanställda personalen har varit relativt oförändrad de senaste åren, strax under 270 personer. Antalet visstidsanställda varierar mycket under året. Exempelvis ökar antalet visstidsanställda mycket under sommaren på grund av sommarjobbarna.

Personalomsättningen har ökat under 2021 och 2022. En orsak till detta är lönesättningen, som ligger på en bättre nivå i grannstäderna. Tillgången på arbetskraft, i synnerhet vad gäller speciale experter (till exempel Byggherreövervakning) har orsakat utmaningar redan under en tid. Den ytterligare försämrade tillgången på arbetskraft påverkar hela infrastrukturområdet mer omfattande. Exempelvis råder brist på rörinstallatörer och underhållspersonal och situationen verkar förvärras. Till utmaningarna bidrar också den höga åldern bland personalen vid serviceområdet Gator och parker, där man kommer att ha stora personalavgångar på grund av pensioneringar.

I resultaten från Kommun10-undersökningen som mäter personalens arbetshälsa fanns stora skillnader mellan olika enheter vid serviceområdet och även olika typer av utmaningar i fråga om arbetsgemenskapen. I serviceområdet lyfte man då fram motivation och tidshantering som gemensamma utvecklingsområden. Motivation främjas genom samtal, uppföljning, kommunikation och belöningar. I tidshanteringen framhävs en god efterlevnad av reglerna för distansarbetet. Vid de olika enheterna valdes dessutom egna utvecklingsområden baserat på enkäten, med vilka man försöker svara mot de utmaningar som kom fram i enkäten. I 2022 års undersökning hade serviceområdets totalresultat förbättrats.

Serviceområdets sjukfrånvaroprocent har legat på strax under fyra procent under 2020–2021, vilket innebär att den är lägre än hela stadens genomsnittliga sjukfrånvaroprocent (strax över 4 procent). År 2022 steg sjukfrånvaroprocenten till över fyra procent.

Kundrespons, förebyggande av segregation

Serviceområdet Gator och parkers verksamhet syns i kommuninvånarnas vardag och påverkar den på många sätt. Således får vi också en stor mängd respons på verksamheten. Responsen är ofta negativ – den handlar om något som måste repareras. Vi försöker svara på responsen inom rimlig tid och åtgärda ärenden så fort det går. Under kraftigt snöfall hinner vi dock inte svara på responsen om plogning. Ofta har situationen redan åtgärdats (plogbilen har varit på plats eller är på väg) innan vi hinner behandla responsen.

Serviceområdet har medverkat i förebyggandet av segregation genom att effektivisera sommarunderhållet av gator och parker i de områden på vilka man tillämpar positiv särbehandling. I dessa områden har man dessutom genomfört deltagande budgetering¹⁶.

Datasystemet MATTI

MATTI (markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem) togs i bruk inom serviceområdet 2020. Användningen av systemet har gett många slags fördelar. Olika planer finns nu samlade på ett och samma ställe, MATTI-integrationerna gör informationshanteringen smidigare och dokument styrs till rätt ställen enligt planen för informationsstyrning. Ur systemet fås dessutom användbara kartbaserade bilder av planerings- och investeringsobjekt och tillstånden för det offentliga stadsrummet har kunnat göras tillgängliga för kommuninvånarna i karttjänsten.

Utvecklingen av systemet fortsätter och i samband med användningen av systemet uppstår ständigt utvecklingsidéer som förs framåt när resurserna tillåter detta. Vid sidan av utvecklingen av MATTI-systemet försöker man inom serviceområdet nu även få alla användare till samma linje, med andra ord etablera användningen av systemet

¹⁶ Deltagande budgetering är en metod för invånarväxelverkan där invånarna erbjuds en kanal, via vilken de kan påverka användningen av stadens medel för en viss penningssumma (50 000 euro).

så att den är en bekant och naturlig del av arbetet. På så sätt betjänar systemet det grundläggande arbetet ännu bättre.

Reparationsskulden och investeringar

Reparationsskulden har inte direkt tillhört någon viss enhet inom serviceområdet Gator och parker, men nu arbetar man för att inrätta en enhet för egendomsförvaltning under anläggningsenheten. Enheten ska ansvara för tillgångarnas livscykelhantering och därmed även för ärenden i anslutning till reparationsskulden.

Gatuegendomens reparationsskuld uppskattas till ungefär 150 miljoner euro. Dessutom finns det 200 kilometer obebyggda gator i gamla småhusområden som i och med planläggningen har överförts från väglag till staden och som aldrig har anlagts (till exempel enskilda vägar och stugvägar). "Anläggningsskulden" för dessa gator i småhusområden är ungefär 300 miljoner euro (summan överlappar delvis reparationsskulden för gator). Om inga reparationsåtgärder vidtas uppskattas gatuegendomens reparationsskuld öka till ungefär 360 miljoner euro till 2029. Parkernas reparationsskuld uppskattas till ungefär 50 miljoner euro.

Grundlig totalrenovering av gator kan i viss mån fördröjas genom att göra nya beläggningar, men för att stoppa och minska skulden krävs extra satsningar. Den nuvarande investeringsramen för de offentliga anläggningstillgångarna (cirka 40 miljoner euro, varav 7 miljoner euro just nu allokerats till Vanda spårväg) räcker inte för att minska reparationsskulden, utan går i huvudsak åt för nybyggnation enligt bostadsproduktionsmålet och avtalsobjekt. Att hålla reparationsskulden på den nuvarande nivå förmodas kräva en tilläggsinvesteringsbudget om ungefär 13 miljoner euro under de för de kommande tio åren. Enligt uppskattning skulle halvering av reparationsskulden kräva en tilläggsbudget om 21 miljoner euro under tio års tid.

Slutsatser:

Verksamheten inom serviceområdet Gator och parker är på många sätt kopplat till olika bygg- och underhållsåtgärder på stadsmiljöinfrastruktur. Serviceområdets verksamhet är relativt väl synlig i kommuninvånarnas vardag och får därmed även mycket uppmärksamhet. Serviceområdet ansvarar också för underhållet av en betydande tillgångspost.

Väderförhållanden har stor inverkan på serviceområdets driftsekonomi. De exceptionella väderförhållandena under 2022, i synnerhet de stora snömängderna, orsakade större underhållsbehov än normalt samt fördröjning i servicen på många områden. Detta ledde till att serviceområdet Gator och parkers driftskostnader överskreds. Dessutom har det osäkra ekonomiska läget orsakat osäkerhet också i serviceområdets driftsinkomster. Efterfrågan på tomter har varit mindre än uppskattat och avtalsersättningar från markanvändningen torde förbli lägre än vad som uppskattats i budgeten.

Personaltillgången har hela tiden blivit svårare. Tillgången på vissa speciale experter har alltid varit utmanande, men nu påverkar arbetskraftsbristen redan alla yrkesgrupper. Personalens tillfredsställelse i serviceområdet har varierat mycket vid olika enheter. Serviceområdets totalresultat i 2022 års Kommun10-enkät hade förbättrats jämfört med den föregående enkäten.

Serviceområdet har ett nytt verktyg för kunskapsledning: MATTI (markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem) som togs i bruk inom serviceområdet 2020. I systemet kan man automatisera arbetsprocesserna vid olika enheter inom serviceområdet, samla olika typer av dokument på ett och samma ställe samt producera olika typer av datamaterial om stadsmiljön som även kommuninvånarna kan utnyttja. För närvarande är det vid sidan av den kontinuerliga utvecklingen av systemet viktigt att rota användningen av systemet så att den är en naturlig del av verksamheten.

Serviceområdet Gator och parker kommer i fortsättningen att effektivisera egendomsförvaltningen av stadsinfrastrukturen och uppföljningen av reparationsskulden. Vanda stads gatuegendoms reparationsskuld uppskattas till ungefär 150 miljoner euro och dessutom finns det 200 kilometer obebyggda gator i gamla småhusområden. Enligt uppskattning kommer gatuegendomens reparationsskuld att före 2029 öka till ungefär 360 miljoner euro, om inga åtgärder vidtas för att få bukt på den. De nuvarande investeringsanslagen för de offentliga anläggningstillgångarna går i stor utsträckning till nybyggnation och till att fullgöra skyldigheterna enligt markanvändningsavtal. För att stoppa reparationsskulden krävs tilläggsinvesteringar.

Rekommendationer:

Stadsinfrastrukturen bildar en avsevärd tillgångspost vars värde och värdebevarande måste säkerställas. Revisionsnämnden oroar sig för den ständigt växande reparationsskulden för stadens infrastrukturegendom och anser att de åtgärder inom serviceområdet som förbättrar uppföljningen av ovan nämnda aspekter är positiva. Nämnden rekommenderar att serviceområdet sammanställer en mer långfristig plan avseende metoder och satsningar som kan användas för att tygla reparationsskulden för stadsinfrastruktur. Åtgärderna för att tygla reparationsskulden för stadsinfrastruktur kommer att kräva avgöranden som fattas på hela stadens nivå.

5.2 Serviceområdet Fastigheter och lokaler

Serviceområdets tre serviceenheter är mät- och geotjänster, lokalledning samt fastighetsförvaltning och boende. En del av enheten för fastighetsförvaltning och boende omfattas av nettobudgeteringen. Serviceområdet ansvarar för att utveckla och omsätta stadens bostads- och markpolitiska riktlinjer. Den främjar för egen del utvecklingen av arbetsplatsområdena samt marknadsför och överlåter tomter för bostads-, service- och arbetsplatsbyggande. Till kärnuppgifterna hör även projektutveckling i anslutning till planeringen och genomförandet av investeringar, beredning och planering av samt byggherreverksamhet i anslutning till lokalprojekt och övervakning av byggandet. Nettoenheten ansvarar för förvaltningen av fastighetsportföljen och fastighetsförvaltningen för stadens servicelokaler samt för uthyrning av fast egendom och lokaler.

Verksamhetens mål

Serviceområdets huvudmål rörde i första hand omsättningen av de mark- och bostadspolitiska riktlinjerna samt riktlinjerna för fastighetsledningen. Kolneutralitet eftersträvas med hjälp av åtgärderna som fastställs i den uppdaterade färdplanen för resurskloket i serviceområdets alla kärnfunktioner. Bland annat främjas åtgärderna enligt riktlinjerna för träbyggande och gröna tak. Trots det osäkra omvärldsläget är graden av genomförande för serviceområdets mål relativt positiv. De flesta målen uppnåddes helt eller delvis.

Ekonomiska mål

I bruttoenheter gäller det bindande ekonomiska målet gentemot stadsfullmäktige på nämndens nivå. Inkomsterna under 2022 uppgick till 39,8 miljoner euro (3,1 miljoner euro över ändringsbudgeten) och utgifterna till 27,3 miljoner euro (0,1 miljoner euro under ändringsbudgeten). Inkomstutfallet påverkades av att vinsterna från markförsäljningen underskred målet. Utgifterna påverkades av kostnaderna för fastighetskötseln och underhållet av lokaler.

Nettoenhetsens bindande ekonomiska mål är verksamhetsbidraget. Inkomsterna under 2022 uppgick till 197,8 miljoner euro (1,0 miljoner euro under ändringsbudgeten) och utgifterna till 106,9 miljoner euro (3,4 miljoner euro under ändringsbudgeten). Inkomstutfallet påverkades av att fastighets- och bostadsförsäljningarna flyttades till 2023. Verksamhetsbidraget utföll bättre än ändringsbudgeten.

Personal

I serviceområdet finns ungefär 190 vakanser. Personalunderskottet är omkring tio procent. Utmaningen är det låga antalet utbildningsplatser och att det inte finns tillräckligt mycket utbildade sökande till de lediga platserna. Personalbristen är inte ett problem bara i Vanda. Serviceområdets hållkraft upplevs vara god. Markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem (MATTI) som används har visat sig vara en positiv hållkraftsfaktor. Lönenivån i Vanda är delvis jämförbar med grannstäderna, men det förekommer även stora skillnader. I vissa uppgifter på chefsnivån kan löneskillnaden vara upp till 500–600 euro per månad.

För att skaffa arbetskraft har man enskilda fall utnyttjat lärande på jobbet med fastanställning genast efter yrkesexamen som mål. I avtal inkluderas ofta en arbetsskyldighet för en viss tid. Om arbetsvillkoret saknas finns risk för att personen genast efter utexaminering går över till en annan arbetsgivare.

Åren 2020–2021 låg sjukfrånvaro på under två procent på grund av coronapandemin och det omfattande distansarbetet under den. År 2022 har sjukfrånvaro börjat öka när man delvis återgått till arbete på plats. Sjukfrånvaro ligger på en mycket måttlig nivå.

Kundrespons

Kundrespons samlas in på regelbundna möten med uppföljningsgrupperna och på informationsmöten avsedda för byggherrar. För byggherrar inom bostadsproduktion som är verksamma i Vanda ordnas årligen omkring 20 byggherremöten som även fungerar som forum för respons och utbyte av tankar. Responsen har i huvudsak varit god. Respons från kommuninvånarna samlas in en gång per fullmäktigeperiod med invånarbarometern.

Tillgången på företagstomter har ibland kritiserats. Vanda har en mycket liten reserv av företagstomter. I tomtöverlåtelsen måste man samtidigt granska stadens mål för arbetsplatser och skatteinkomster samt exploateringsstalet för byggandet som planeras. Ibland är man tvungen att vänta en lång tid på ett lämpligt företag för att använda företagstomterna på bästa möjliga sätt.

Fastigheternas lokal- och energieffektivitet

I stadens budget har man under flera år satt upp allmänna produktivetsmål för lokal- och energieffektiviteten. I tabellerna nedan beskrivs utvecklingen av mätarna för lokal- och energieffektiviteten under åren 2015–2022. I Vanda stads budget för 2023 fastställdes inte längre motsvarande mätare.

Tabell: Lokaleffektivitetens utveckling 2015–2022.

Mätare	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lokaleffektivitet	3,8	3,9	3,7	3,9	3,7	3,69	3,67	3,72

I mätaren lokaleffektivitet har lokalytan i kvadratmeter relaterats till antalet invånare. Enligt budgeten kan mätarens jämförelsetal användas för att jämföra lokalytan för serviceproduktionen i städerna med efterfrågan på tjänster. Enligt långtidsuppföljningen har antalet kvadratmeter lokalyta i förhållande till antalet invånare i Vanda minskat med 2,1 procent.

Tabell: Energieffektivitetens utveckling 2015–2022.

Mätare	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Energieffektivitet (kWh/m ³)	59	62	63	63	69	60	69	69

Mätaren för energieffektivitet relaterar energiförbrukningen till byggnadsvolymen. Mätaren beskriver den specifika energiförbrukningen per år i stadens byggnader. Enligt långtidsuppföljningen har energiförbrukningen i förhållande till byggnadsvolymen ökat. För 2022 visas uppskattningen enligt budgeten.

Fastighetsskötsel och -underhåll

I fastighetsförvaltningssystemet är återanskaffningsvärdet¹⁷ för byggnaderna som staden äger ungefär 1,53 miljarder euro och det tekniska värdet¹⁸ ungefär 1,28 miljarder euro. Lokalerna som staden äger används i huvudsak av fostran och undervisning (skolor och daghem) samt stadskulturen. Undervisningslokaler för utbildning på andra stadiet samt social- och hälsovårdens lokaler ägs i huvudsak av koncernbolagen.

Serviceområdet utnyttjar i förvaltningen av fastighetsegendomen¹⁹ den indexutredning av reparationsskulden som Trellum¹⁹ tar fram. Utredningen har producerats sedan 2007. Utredningen möjliggör en tillförlitlig jämförelse av utvecklingen av byggnadernas värde och reparationsskuld samt totalrenoverings- och ombyggnadsbehov. Utredningen producerar tre olika nyckeltal för egendomsförvaltningen (reparationsskuld²⁰, totalrenoveringsbehov²¹ och ombyggnadsbehov²²).

¹⁷ Återanskaffningsvärdet anger kostnaden för att bygga en ny, motsvarande byggnad på samma tomt

¹⁸ Det tekniska värdet anger värdet som fås efter avdrag av värdeminskningen på grund av byggnadens ålder, användning, slitage, försämrade användbarhet och omoderna skick från byggnadens återanskaffningsvärde.

¹⁹ Trellums indexutredningar av reparationsskulden har producerats årligen sedan 2007. År 2021 omfattade utredningen tolv städer. För Vandas del finns resultat sedan 2005. Indexet för reparationsskulden granskar skillnaden mellan det nuvarande skicket hos byggnaderna i stadens ägo och det skick som eftersträvas. Indexet för reparationsskulden och dess nyckeltal som följs upp årligen producerar information om effekten av åtgärder som gjorts på egendom.

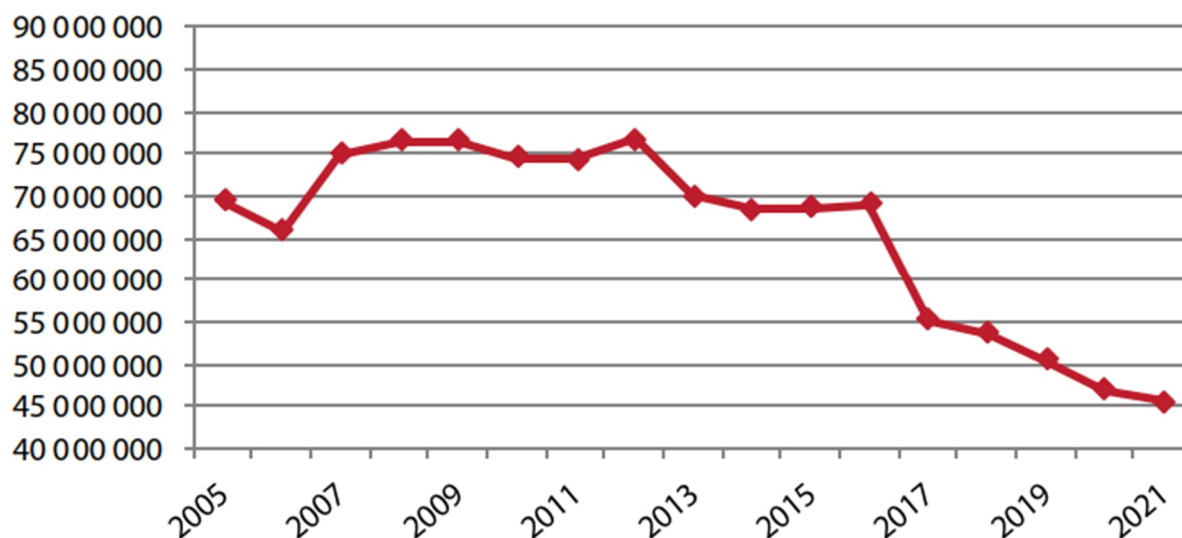
²⁰ Reparationsskulden beskriver det kalkylmässiga belopp som skulle ha gått åt på underhållet av byggnaden i syfte att hålla byggnaden i ett sådant fysiskt skick som motsvarar dess aktuella användning, men som inte har investerats. Reparationsskulden är skillnaden mellan den nuvarande konditionsklassen och den konditionsklass som eftersträvas för byggnaden. Reparationsskulden beräknas för alla byggnader med en konditionsklass på 75 procent och det skick som eftersträvas är en konditionsklass på 75 procent.

²¹ Grundrenoveringsvärdet anger hur mycket pengar som borde investeras i de byggnader i fastighetsportföljen som är i dåligt skick för att få dem till ett utmärkt skick i förhållande till den ursprungliga nivån. Grundrenoveringsvärdet är skillnaden mellan den nuvarande konditionsklassen och den konditionsklass som eftersträvas för byggnaden. Grundrenoveringsvärdet beräknas för alla byggnader med en konditionsklass på 60 procent och det skick som eftersträvas är en konditionsklass på 90 procent. Vid grundrenovering repareras alla slitna byggnadsdelar till den ursprungliga kvalitetsnivån.

²² Grundförbättringsvärdet anger hur mycket pengar som borde investeras i de byggnader i fastighetsportföljen som är i dåligt skick för att få dem till samma skick som nybyggda fastigheter med motsvarande användningsändamål. Grundförbättringsvärdet är skillnaden mellan den nuvarande konditionsklassen och den konditionsklass som eftersträvas för byggnaden. Grundförbättringsvärdet beräknas för alla byggnader med en konditionsklass på

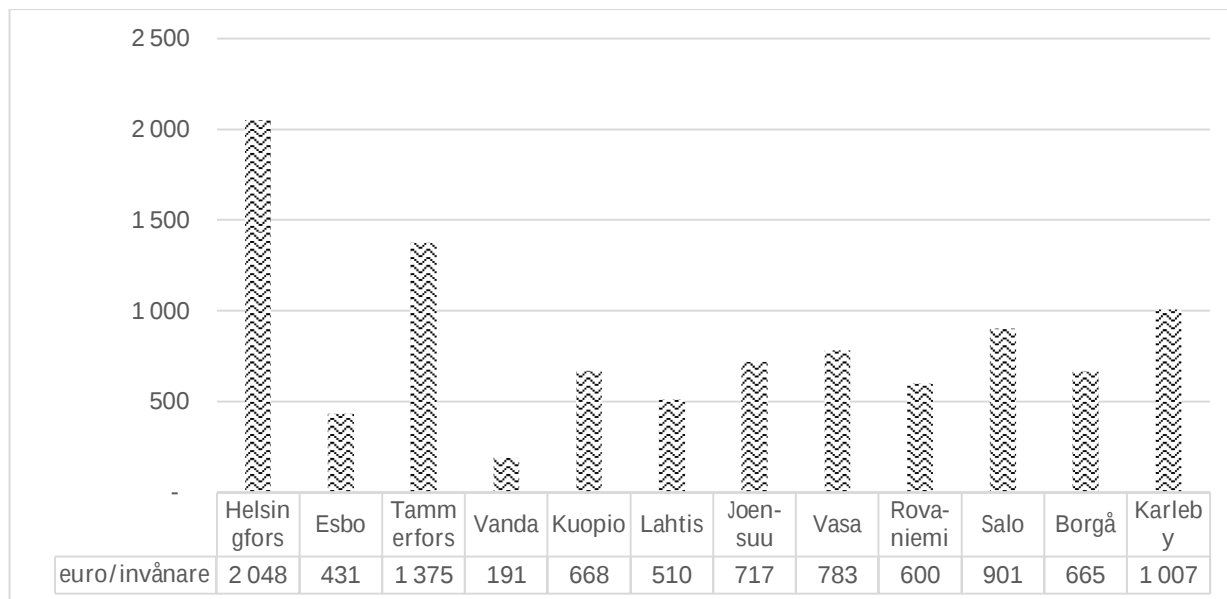
Reparationsskulden och ombyggnadsbehovet påverkas av slitaget på byggnaderna, samtliga investeringar som riktas till byggnaderna samt större underhållsarbeten, försäljning och rivning av byggnader samt förändringen i byggnadskostnaderna. Enligt indexutredningen av reparationsskulden har reparationsskulden och ombyggnadsbehovet för Vandas fastighetsegendom minskat i flera år. År 2021 var reparationsskulden ungefär 46 miljoner euro, vilket är den lägsta siffran under uppföljningsperioden och lägst av alla jämförelsestäder i förhållande till invånarantalet. Reparationsskulden har hållits i schack genom att investera i reparationer motsvarande slitaget samt genom att sälja eller riva byggnader som varit i dåligt skick.

Figur: Ändring i Vandas reparationsskuld 2005–2021 (euro)

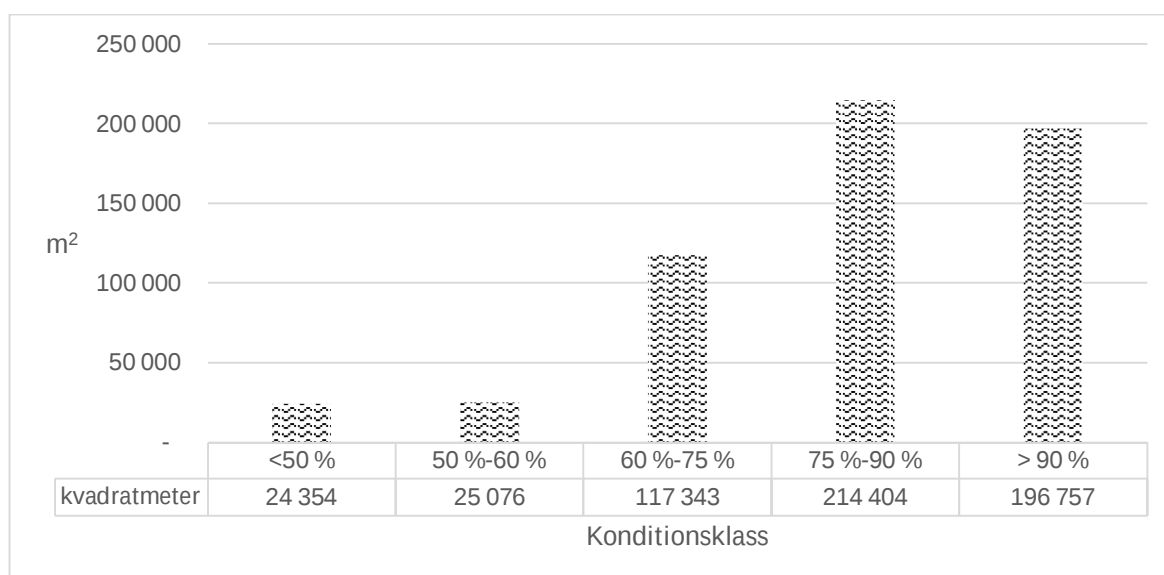

60 procent och det skick som eftersträvas är en konditionsklass på 120 procent. Härvid tänker man att investeringen fördelas så att 2/3 används på grundrenovering (grundrenoveringsbehov = reparation av befintliga byggnadsdelar) och 1/3 på funktionella förändringar (nya byggnadsdelar till byggnaden som repareras).

Figur: Reparationsskuld per stad 2021 (euro/invånare)

Skicket hos fastighetsegendomen beskrivs med ett nyckeltal som kallas konditionsklass. Det finns fem konditionsklasser: under 50 % (svag), 50 %–60 % (hjälpig), 60 %–75 % (nöjaktig), 75 %–90 % (god) och över 90 % (utmärkt). Konditionsprofilen anger hur egendomen fördelas på olika konditionsklasser. Figuren nedan visar konditionsprofilen för Vanda stads fastighetsegenom 2021.

Figur: Konditionsprofil för Vanda fastighetsegenom 2021 (m²)

Hur väl reparationerna lyckas följs upp med hjälp av symtomenkäter som görs före och efter åtgärderna. År 2021 genomfördes symtomenkäter vid åtta läroanstalter i Vanda där man hade gjort reparationer under sommaren 2021. Enligt enkätsvaren hade reparationsåtgärderna haft en positiv inverkan på symtomen. Staden har också omfattande, proaktiv verksamhet vad gäller inomhusluften, som omfattar bland annat konditionsbedömningar av byggnader, insamling av respons från användarna, justering av ventilationen efter behoven samt granskning av städningens kvalitet. I synnerhet efter reparationer som gjorts för att förbättra kvaliteten på inomhusluften kan man också installera ett kontinuerligt uppföljningssystem för insamling av mätdata om förhållandena och respons från dem som använder lokalerna.

När utvärderingen gjordes pågick undersökningar på grund av respons på problem med inomhusluften eller upplevda symtom i tre skolor, två daghem och två andra byggnader. Totalt byggnader hade undersökts eller väntade på reparation. Reparationer görs systematiskt inom ramen för reparationsprogram, anslag och evakueringsutrymmen.

Slutsatser:

Serviceområdet har ett personalunderskott på ungefär tio procent. Utmaningarna är det låga antalet utbildningsplatser och kvalificerad arbetskraft som söker lediga tjänster. I vissa uppgifter ligger lönerna efter jämfört med grannkommunerna. MATTI-systemet som används har visat sig vara en positiv hållkraftsfaktor.

Kundrespons samlas in från företag exempelvis under byggherremöten. Responsen har i huvudsak varit god. Tillgången på företagstomter har ibland kritiserats. Vanda har en mycket liten reserv av företagstomter. Ibland är man tvungen att vänta en lång tid på ett lämpligt företag för att använda företagstomterna på bästa möjliga sätt.

I stadens budget har man under flera år satt upp mål för fastigheternas lokal- och energieffektivitet. Enligt långtidsuppföljningen har lokaleffektiviteten förbättrats med 2,1 procent. Energiförbrukningen i förhållande till byggnadsvolymen har ökat.

Enligt indexutredningen av reparationsskulden har reparationsskulden och ombyggnadsbehovet för Vandas fastighetsegendom minskat i flera år. År 2021 uppgick reparationsskulden till ungefär 46 miljoner euro. Reparationsskulden har hållits i schack genom reparationer motsvarande slitaget samt genom att sälja eller riva byggnader som varit i dåligt skick.

Rekommendationer:

Revisionsnämnden konstaterar att stadens fastighetsegendom är i relativt gott skick. Reparationsskulden har hållits i schack genom reparationsinvesteringar motsvarande slitaget och genom att sälja och riva byggnader i dåligt skick. Nämnden oroar sig för tillgången på yrkeskunnig arbetskraft och anser att det är bra att serviceområdet utnyttjar lärande i arbetet.

5.3 Miljöcentralen

Miljöcentralens organisation och uppgifter

Miljöcentralens serviceenhet ingår i stadsmiljöns verksamhetsområde. I enhetens uppgifter ingår ansvar för kommunens lagstadgade uppgifter inom miljöhälsovården och miljöskyddet, samordning av miljö- och klimatfrågorna och utveckling av miljöledningen i Vanda. Miljöcentralen är indelad i miljöskyddets och miljöhälsovårdens uppgiftsområden. Miljöskyddets uppgiftsområde omfattar miljötillsyn och miljöplanering. Miljötillsynen ansvarar bland annat för bulleranmälningar och beviljandet av miljötillstånd, och miljöplaneringen ansvarar för uppföljningen av miljöns tillstånd i Vanda samt för samordningen av färdplanen för resursklokhet. Miljöhälsovårdens uppgiftsområde ansvarar för livsmedelstillsyn, övervakning av detaljhandeln av tobak, övervakning av hälsoskyddet och veterinärvården.

Verksamhetsmål 2022

Av verksamhetsområdets och serviceområdets mål för 2022 hade miljöcentralen en stor del av ansvaret för eller medverkade att införa verktyget miljövakten, starta uppföljningen och planeringen av tryggheten av den biologiska mångfalden, temaåret för naturen med fågeltema och främja cirkulär ekonomi.

I miljöcentralens eget resultatkort fanns dessutom mer detaljerade mål för bland annat övervakningen av avloppsvatten i glesbygdsområden, slutförandet av bullerutredningen och uppstarten av handlingsplanen för bullerbekämpning samt uppdatering av miljöhälsovårdens beredskapsplan och av miljöhälsans anvisning.

Ekonomi

Ett bindande ekonomiskt mål gentemot stadsfullmäktige är inkomsterna och utgifterna för all verksamhet som lyder under stadsmiljönämnden. Miljöcentralens inkomstutfall var 1,08 miljoner euro (budget: 950 000 euro) och utgiftsutfall 3,87 miljoner euro (budget: 4,02 miljoner euro). Enhetens utgifter enligt budgeten underskreds något under 2022 och enhetens inkomster var något större än beräknat.

Verksamhetsvolym

Den vidstående tabellen visar nyckeltal för miljöcentralens verksamhetsvolym 2020–2022. Volymen varierar något under olika år.

Tabell: Miljöcentralen, verksamhetsnyckeltal 2020–2022

Miljöhälsovården	2020	2021	2022
Tillstånd och anmälningar	273	334	421
Antalet kontroller	1 503	1 336	1 490
Veterinärens patienter	5 728	6 015	5 949
Miljöskydd			
Miljötillstånd, anmälningar och registreringar	93	174	121

Färdplanen för resurskloket

Vanda stads färdplan för resurskloket är ett program för verkställande av stadens strategi. I färdplanen sammanställs stadens åtgärder för bekämpning av klimatförändringen, utveckling av stadens resurskloket och upprätthållande av den biologiska mångfalden. Målet för färdplanen för resurskloket är ett kolneutralt Vanda 2030. Detta förutsätter att utsläppen av växthusgaser i Vandaregionen minskas med 80 procent från 1990 års utsläppsnivå, vilket betyder en minskning om i genomsnitt sju procent per år under perioden 2018–2030. Färdplanen utarbetades i ett omfat-

tande samarbete mellan sakkunniga från stadens olika verksamhetsområden och intressegrupper. Miljöcentralen samordnar genomförandet av färdplanen och verksamhetsområdena har egna miljöansvariga som har regelbundna gemensamma evenemang och som förmedlar information om miljöfrågor till verksamhetsområdet och information om verksamhetsområdets miljöåtgärder till miljöcentralen. Vanda stadsstyrelse godkände färdplanen för resurskloshet 18.6.2018. Färdplanen är indelad i vägar för olika miljöteman för vilka man har definierat mål. För målen för de olika vägarna har man definierat indikatorer med vilka man följer upp uppnåendet av målen. Vanda stadsstyrelse uppdaterade färdplanen 28.2.2022 och i samband med detta fogades till färdplanen två nya vägar. Målen för och åtgärderna inom de nya vägarna rör upprätthållandet av den biologiska mångfalden och stärkandet av kolsänkor.

Åtgärder enligt färdplanen åren 2021 och 2022

- Vanda Energis investeringar som syftar till kolneutral fjärrvärmeproduktion år 2030 är i färd att komma igång eller har kommit igång.
- Uppdateringen av dagvattenprogrammet inleddes år 2022 (och lämnas till fullmäktige för godkännande år 2023).
- Man har börjat göra utredningar av koldioxidsnålt byggande i samband med planläggning.
- När deponeringen av biologiskt nedbrytbart avfall på avstjälningsplatser upphör kommer metanutsläppen att minska.
- Vanda har tre frivilliga green deal-avtal (utsläppsfria byggarbetsplatser, minskning av exponeringen för kemikalier i daghem och hållbar rivning). Green deal-avtalen är frivilliga avtal mellan staten och näringslivet eller exempelvis kommunsektorn. Med hjälp av green deal-avtalen söker man relativt snabba, genomförbara lösningar för att svara mot klimatutmaningar och främja cirkulär ekonomi i Finland. Miljöministeriet beslutade att belöna Vandas samtliga tre green deal-avtal med ett diplom för bästa åtagande för hållbar utveckling.
- Fler personer utbildade sig till ekostödpersoner och nu har Vanda sammanlagt 621 ekostödpersoner. Ekostödet är en verksamhetsmodell för beaktande av miljöfrågor på arbetsplatsen. För arbetsplatserna utses och utbildas ekostödpersoner som vid sidan av sitt eget arbete främjar miljömässigt hållbara verksamhetssätt och ökar miljömedvetenheten.

- Upphandlingarnas miljöansvar har utvecklats med hjälp av utvärderingsgruppen.

De viktigaste utmaningarna i genomförandet av färdplanen

- Utsläppen från fjärrvärmeproduktionen

Energikrisen till följd av kriget i Ukraina försvårar tillgången till energi och Vanda Energi Ab har varit tvungen att fortsätta använda även stenkol i fjärrvärmeproduktionen. Vanda Energi Ab:s nya investeringsprogram omfattar dock flera lösningar som i framtiden kommer att minska utsläppen från fjärrvärmeproduktionen.

- Trafiken

Prishöjningarna i kollektivtrafiken ökar privatbilismen och utsläppen. Å andra sidan har distansarbetet minskat pendlingen och på samma gång utsläppen.

- Naturförlusterna ökar och kollagren fortsätter att minska

Den växande staden är tvungen att bygga på grönområden och det är svårt att hitta föremål för kolkompensation i Vandas område.

- Den cirkulära ekonomins framåtskrider långsamt

Även om den cirkulära ekonomi har utvecklats, finns det ännu många utvecklingsområden i processerna för utnyttjande av material och byggnadsdelar.

- Delaktiggörande av invånare och företag

Delaktighetsarbete har gjorts, men mångformigt och mer omfattande delaktiggörande skulle kräva mer resurser.

- Den allmänna bristen på resurser i genomförandet av färdplanen.

Vandas växthusgasutsläpp minskade enligt målen 2019 och 2020, men år 2021 höll sig utsläppen på samma nivå som 2020.²³

Den biologiska mångfalden

Tryggandet och främjandet av den biologiska mångfalden togs med i färdplanen 2022. I det följande listas miljöcentralens åtgärder för att trygga och främja den biologiska mångfalden och beskrivs miljöcentralens roll i främjandet av den biologiska mångfalden i planberedningen.

Genomförda åtgärder

²³ [KHK-paastot_PKS_kaupungeittain_1990_2000-2021.xlsx \(live.com\)](#), läst 13.3.2022

- Ett temaår med fågeltema genomfördes.
- Planeringen av uppföljningen av trygghandlet och främjandet av den biologiska mångfalden har inletts (en ny väg i färdplanen för resurskloket).
- Naturtypsutredningar fördes framåt och arbetet med dessa tillsammans med planläggningen fortsätter under 2023.
- Två skötsel- och användningsplaner för naturskyddsområdena färdigställdes.

Åtgärder som inte genomfördes på grund av resursbrist (flyttades till 2023)

- Start av planen för bekämpning av främmande arter.
- Start av naturvårdsplanen: innehåller en plan för utarbetandet av skötsel- och användningsplaner för naturskyddsområdena och ett systematiskt utarbetande av planerna.

Bild: Pertti Raami

Främjandet av den biologiska mångfalden i planberedningen

Miljöcentralen strävar efter att på många sätt främja beaktandet av den biologiska mångfalden i planläggningsskedet. Miljöcentralen är med i planeringsgrupperna som utarbetar planer och försöker se till att naturutredningarna är tillgängliga när planen bereds eller att de utarbetas innan planen bereds. Baserat på naturutredningarna och miljöcentralens rekommendationer söker man olika slags lösningar och kompromisser så att resultaten från naturutredningarna, olika naturskyddsperspektiv och naturvärden beaktas i planberedningen. Naturvärden med starkt skyddsstatus (till exempel arter enligt artdirektivet, såsom flygekorren) beaktas alltid i planberedningen

enligt bestämmelserna i lagen. Natur som saknar skyddsstatus beaktas inte alltid lika bra. Beaktande beror på planobjektet och andra krav (till exempel våningsyta).

Personal

Antalet fastanställda vid miljöcentralen har på 2020-talet varierat mellan 41 och 43 personer (43 fastanställda år 2022). Antalet visstidsanställda har legat på 2–5 personer per år. Ny personal har vid behov kunnat rekryteras, men i tillgången på framför allt inomhusluftexperter utmaningarna ibland varit stora. Dessutom kräver till exempel målen för trygghet av den biologiska mångfalden personalresurser och man har stora utmaningar med att genomföra dessa mål i tid.

Vid miljöcentralen har sjukfrånvaroprocenten varierat mellan 2,7 och 4,2 procent under 2020–2022. Den har varit lägre än hela stadens genomsnittliga sjukfrånvaroprocent.

Elektroniska datasystem och e-tjänster

Miljöhälsovården använder statens datasystem för tillsynsuppgifter (VATI). VATI är en informationsresurs och ett användargränssnitt som omfattar miljöhälsovårdens uppgifter enligt hälsoskyddslagen och livsmedelslagen. I systemet ingår numera en elektronisk anmälningstjänst, ILPPA. I ILPPA kan man göra anmälningar, meddelanden och ansökningar om inledande och avslutande av verksamhet bland annat i enlighet med livsmedelslagen och hälsoskyddslagen. Just nu pilottestas möjligheten att lägga till en elektronisk epidemianmälan i tjänsten.

För evenemangsarrangörer finns också e-tjänsten Tapahtuma-Apuri på Vanda stads webbplats. Tjänsten ger råd om vilka myndighetstillstånd (både miljöhälsovårdens och miljöskyddets tillstånd) evenemangsarrangören måste ansöka om och från sidan får användaren direkt tillgång till elektronisk ansökan om de nödvändiga tillstånden. E-tjänsten för boendehälsa är en chattbot för boendehälsa som ger invånarna råd om vad man kan göra om man misstänker att det finns sanitära olägenheter i bostaden.

Miljötillsynen använder för sin elektroniska ärendehantering tjänsten lupa.fi där man kan göra olika slags tillståndsansökningar och anmälningar som miljöcentralen handlägger. Dessutom utnyttjar miljötillsynen markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem (MATTI) där man lagrar uppgifter om tillsynen och naturen.

Delaktiggörande och aktuella ärenden

Invånarna delaktiggörs med hjälp av olika projekt, evenemang och enkäter. För invånarna organiseras även olika slags guidade naturutflykter, och i samband med utarbetandet och uppdateringen av färdplanen för resursklokhet ordnades invånarråd där invånarna fick delta i arbetet med färdplanen.

Ett ämne som är aktuellt just nu är samarbetet med och gränsytorna mot de nya välfärdsområdena som inlett sin verksamhet i början av år 2023. Välfärdsområdet har för matförgiftningsfrågor och frågor kring vattenburna epidemier en enhet för smittsamma sjukdomar som miljöhälsovården har regelbundna möten med. Också vissa av miljöcentralens tillsynsobjekt övergick från kommunen till välfärdsområdet (till exempel socialvårdens verksamhetsställen och livsmedelslokalerna i dessa), men detta medför inga ändringar till tillsynen. Också samarbetet med räddningsverket exempelvis i fråga om beredskap för storolyckor kommer att fortsätta även framöver.

Slutsatser:

Vanda stads miljöcentral ansvarar både för kommunens lagstadgade uppgifter inom miljöhälsovården och miljöskyddet och för samordningen av miljö- och klimatfrågorna i Vanda. Uppgifterna omfattar bland annat övervakningen av livsmedelssäkerheten, främjandet och övervakningen av säkerheten i livsmiljöer och ordnandet av de kommunala veterinärtjänsterna. Dessutom handlägger miljöcentralen tillstånd och anmälningar i anslutning till miljöförorenande verksamhet, följer upp miljöns tillstånd i Vanda och rapporterar om det, främjar skyddet av den biologiska mångfalden och samordnar genomförandet av åtgärderna enligt Vanda stads färdplan för resursklokhet.

Miljöcentralens ekonomi höll sig inom budgetramarna. I miljöcentralens serviceprestationer i anslutning till tillsynen och kontrollerna har det funnits viss årlig variation, men under jämförelseåren har det inte förekommit några stora skillnader i antalet

prestationer. Miljöcentralens personalantal har hållit sig mycket stabil under flera års tid.

Revisionsnämnden konstaterar att miljöcentralen spelar en viktig roll i arbetet för att trygga en trygg livsmiljö. Dessutom säkerställer miljöcentralens olika utredningar av miljön och miljöns tillstånd och att dessa tas med i planberedningen att naturvärden beaktas i planläggningen. Revisionsnämnden anser också att de samarbetsnätverk för skötseln av miljöfrågor som skapats för verksamhetsområdena (miljöansvariga och ekostödpersoner) är viktiga. Nätverken säkerställer informationsutbytet i miljöfrågor inom olika verksamhetsområden och personerna som ingår i dem får viktigt stöd i miljöfrågor från nätverken.

Vandas mål är att vara kolneutralt 2030. Detta mål genomförs med åtgärdsprogrammet färdplanen för resursklokhet. Vissa åtgärder enligt färdplanen har försenats på grund av resursbrist. Nämnden oroar sig för de eventuella följderna som dessa förseningar kan orsaka. Beaktas till exempel tryggheten av den biologiska mångfalden i tillräcklig omfattning i planläggningsskedet, om utredningarna av den biologiska mångfalden blir försenade, eller orsakar detta ett dröjsmål i hela planläggningsprocessen och hur påverkar dröjsmål uppnåendet av Vandas kolneutralitetsmål?

Rekommendation:

Revisionsnämnden anser att det är viktigt att man i samband med behandlingen av framsteg i genomförandet av färdplanen för resursklokhet även fäster uppmärksamhet vid förseningar av åtgärderna och eventuella följder av dessa, och att man även uppmärksammar de resurser som genomförandet av färdplanen kräver och deras tillräcklighet.

6 VANDA ENERGI AB

Vanda Energi Ab är ett stadsenergibolag som tillsammans med sina dotter- och intressebolag bildar koncernen Vanda Energi. Vanda stad äger 60 procent av bolaget, Helsingfors stad 40 procent. Bolaget säljer el till hela Finland samt producerar och säljer fjärrvärme i Vanda.

Bild: Vanda Energi Ab

Operativa mål och åtgärder för att uppnå målen 2022

Vanda stad har satt upp mål för 2022 för Vanda Energi Ab/Vanda Energi-koncernen. Målen samt utfallet av målen visas i den vidstående tabellen.

Tabell: Mål som satts för Vanda Energi Ab och Vanda Energi-koncernen

1. Ekonomi	Målnivå	Utfall
Koncernens rörelsevinst	44,9 miljoner euro	56,8 miljoner euro
Koncernens ROIC ²⁴ (avkastning på investerat kapital)	5,40 %	5,6 %
Utdelningsmål, procent av räkenskapsperiodens resultat	50 %	18 miljoner euro Motsvarar 65 procent av bolagets resultat efter avdrag av nedskrivningen av aktierna i Voimaosakeyhtiö SF (41,7 miljoner euro)
2. Mål för verksamhetens kvalitet	Målnivå	Utfall
Olycksfall per en miljon arbetstimmar	7,8	3,3
3. Personalmål	Målnivå	Utfall
Personalnöjdhet (skala 1–5, där 1 = sämst och 5 = bäst)	3,8	3,9
4. Miljöansvarsmål	Målnivå	Utfall
Specifika utsläpp av koldioxid från produktion och anskaffning, g/kWh	107	132
Avskaffande av fossila bränslen till 2026	Avstående från användning av stenkol. På grund av försörjningsberedskapen har man återinfört både stenkol och torv i drivmedelsförsörjningen.	Det långsiktiga målet uppnås.

²⁴ ROIC = Return on Invested Capital eller avkastning på investerat kapital. Nyckeltalet mäter avkastningen för dem som investerat kapital, det vill säga innehavarna av masskuldebrev och aktieägarna (Källa: [ROIC \(avkastning på investerat kapital\) Definition och formel – 2022 – ekonomisk ordbok \(gofreedommoney.com\)](#), läst 28.11.2022).

Av de ekonomiska målen överskred rörelsevinsten och avkastningen på investerat kapital målet med liten marginal. Målet uppnås också vad gäller utdelningen av räkenskapsperiodens resultat efter avdrag av nedskrivningen av Voimaosakeyhtiö SF. Antalet olyckor var lägre än målet och personalnöjdheten en aning över målet. På grund av orsaker relaterade till beredskapsförsörjningen uppnåddes inte målet för koldioxidutsläpp för 2022. Kriget i Ukraina orsakade också problem med tillgången på de drivmedel som används och därför var man tvungen och torde även i fortsättningen vara tvungen att använda stenkol och torv i synnerhet under förbrukningstoppar under uppvärmningssäsongerna 2022/2023 och 2023/2024. Avskaffandet av fossila bränslen torde dock kunna genomföras inom ramen för det långsiktiga målet (till 2026).

Investeringar

I Vanda Energi Ab:s investeringar framhävs vid sidan av de affärsekonomiska målen stärkandet av den cirkulära ekonomin och energieffektiviteten, och investeringarna stödjer samtidigt bolagets mål att avskaffa fossila bränslen till 2026 och vara kolnegativt 2030. Intill visas en sammanställning av bolagets viktigaste investeringsprojekt för stärkning av den cirkulära ekonomin och främjande av utsläppsminskningsmålet för åren 2022–2027.

Tabell: Vanda Energi Ab:s investeringsprojekt

Investeringsprojekt	Färdigställ- des/uppskattas färdigställas	Utnyttjar och producerar
<i>Utbyggnad av avfalls- kraftverket</i>	2022	Utnyttjar av handelns och industrins avfall i värme- produktionen (avfall med den sämsta kvaliteten).
<i>Geotermiskt värmeverk</i>	2022	Producerar bergvärme för Vanda Energis kunder.
<i>Kraftvärmeverk</i>	2025	Anläggningen kan hantera de vanligaste hushålls- och industriavfallsfraktionerna som inte kan återvin- nas (till exempel lösningsmedel, målarfärg, läkeme- del och lim). För närvarande fraktas ungefär 100 000 ton av dessa avfallsfraktioner till utlandet per år. Pro- jektet har fått miljötillstånd och bygglov.

<i>E-bränsleanläggning</i>	2025	E-bränsleanläggningen producerar kolneutral syntetisk metangas genom att utnyttja råvaror som återvunnits vid Vanda avfallskraftverk: vatten och koldioxid. Med gasen som produceras ersätts i fortsättningen naturgasen i energiproduktionen och dessutom styrs gas till trafikens behov. Arbets- och näringsministeriet har beviljat projektet 30 miljoner euro i understöd. ²⁵
<i>Säsongslager för värme</i>	2026–2027	Säsongslagret möjliggör omfattande energiåtervinning från spillvärme och förnybara energikällor såsom solenergi och geotermisk energi utanför uppvärmningssäsongen och utnyttjande av värmen under vintern när temperaturerna är låga. I säsongslagret för värme lagras förnybar energi i över 100-gradigt vatten. Energikällorna är bland annat från sol- och vindenergi samt spillvärme. Den lagrade energin ersätter naturgas under vintern och uppskattas minska värmeproduktionens koldioxidutsläpp med 65 000 ton per år. Arbets- och näringsministeriet har beviljat projektet ett investeringsstöd om ungefär 19 miljoner euro. ²⁶
<i>Anläggning för aktivt kol</i>	2026–2027	Anläggningen använder återvunnet träavfall från byggnader, som hanteras i en syrefri pyrolyprocess ²⁷ . Slutprodukten är biobaserat aktivt kol och processvärme. Biobaserat aktivt kol används i vatten- och gasreningen för samhällen och industrin. Processvärmen tillvaratas i värmenätet i Vanda. Anläggningen uppskattas minska koldioxidutsläppen från värmeproduktionen i huvudstadsregionen med upp till 60 000 ton per år.

²⁵ Källa: [Työ- ja elinkeinoministeriöltä mittava investointituki Vantaan Energian Sähkölaitos- ja lämpökeskus -hankkeelle - Kuljetus & Logistiikka \(kuljetuslehti.fi\)](#), läst 28.11.2022.

²⁶ Källa: [Lämmön kausivarastolle merkittävä investointituki | Vantaan Energia](#), läst 28.11.2022.

²⁷ Pyrolysis, eller torrdestillering, är en termokemisk reaktion, där material värms upp i en helt syrefri miljö eller en miljö där syre har ersatts med något annan inert gas. Källa: [Pyrolysoinnilla jalostetaan bio- ja jättemateriaaleista arvokkaampia lopputuotteita - LAB Focus](#), läst 28.11.2022.

Dessa projekt kommer under de närmaste åren att kräva bruttoinvesteringar om omkring 100–200 miljoner euro per år. Investeringarna ökar bolagets kapacitet att utnyttja olika typer av avfall och råvaror som uppstår i avfallskraftverkets process (e-bränsleanläggning) och gör det möjligt att avskaffa fossila bränslen. Projekten utvidgar också bolagets affärsverksamhet (naturgas, aktivt kol). Samtidigt blir det möjligt att effektivt återvinna den värme som uppstår i de nya produktionsprocesserna för att användas i Vanda värmenät och komma ett steg närmare en kolnegativ energiproduktion.

Produktionsvolym, energikällor och leveranssäkerhet

Bolagets elproduktion har de senaste åren varierat från strax under 1 000 gigawattimmar till strax över 1 300 gigawattimmar. Värmeproduktionen har varierat från 1 700 gigawattimmar till strax över 2 000 gigawattimmar. År 2022 var de största energikällorna vattenkraft (33 %), kärnkraft (17 %), vindkraft (16 %) och avfall (13 %). I värmeproduktionen var de största energikällorna avfall (52 %) och bioenergi (24 %) år 2022.

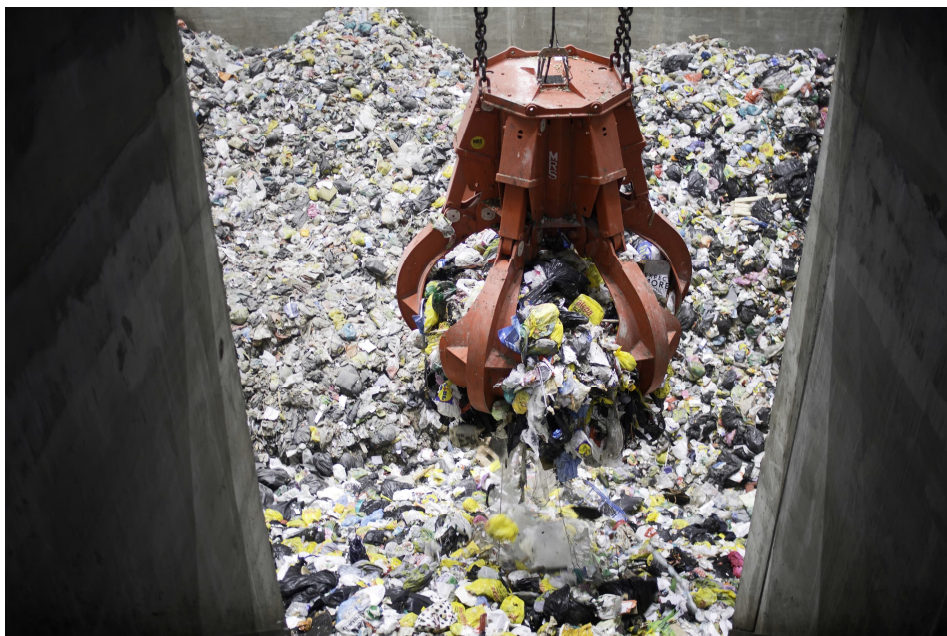
Vanda Energis leveranssäkerhet för el och värme är god. Störningarna i elleveransen 2022 uppgick till 0,01 h/kund (målet var under 0,2 h/kund). Störningarna i värmeleveransen i sin tur var 0,591 h/kund under 2022 (målet var under 0,8 h/kund).

Vad gäller energikällorna var man redan i färd att avskaffa stenkol, men som det redan nämdes i samband med målen, påverkade och påverkar fortfarande kriget i Ukraina bränslemarknaden. Stenkol och torv är därför med som energikällor för att förbättra försörjningsberedskapen framför allt under förbrukningstoppar. Leveranssäkerheten för el och värme har varit på en god nivå under granskningsperioden. Leveranssäkerheten har upprätthållits med hjälp av systematiska drift- och underhållsprogram och man har kunnat säkerställa tillgången till bränslen efter behoven efter att kriget i Ukraina började.

Vanda Energi Ab har också kunnat producera fjärrvärme förmånligt. I Finsk Energiindustri rf:s jämförelse av produkter med säsongsprissättning i Vanda var Vanda

Energi Ab:s fjärrvärmepris det lägsta varje månad under granskningsperioden 1.1–1.7.2022.²⁸

Bild: Vanda Energi Ab

Aktuellt

Vanda Energi Ab har genom äganderelationer varit delaktig i Fennovoimas byggprojekt för kärnkraftverket Hanhikivi 1. Vanda Energi Ab är en av Voimaosakeyhtiö SF:s 24 ägare och Voimaosakeyhtiö SF i sin tur äger 66 procent av Fennovoima. Kärnkraftverksprojektet har stannat upp på grund av betydande förseningar i utrustningsleveranserna från Raos Voima Oy, som är dotterbolag till ryska Rosatom, den andra partnern i kraftverksprojektet. Kärnkraftverket har inte längre ett bygglov. Vanda Energi Ab har lämnat projektet och i oktober 2022 nedskrivit värdet för aktierna i Voimaosakeyhtiö SF Oy (41,7 miljoner euro). Nedskrivningen påverkar inte bolagets räntebärande skulder eftersom investeringarna har gjorts under en lång tid. Även om nedskrivningen försämrar Vanda Energi Ab:s resultat, påverkade det inte bolagets utdelningsförmåga 2022. Framöver kan skiljeförfarandena medföra ytterligare extra kostnader för Vanda Energi Ab.

²⁸ Källa: [Prisstatistik för fjärrvärme – Finsk Energiindustri rf](#), Tabell (på finska): Kaukolämmön hinnat, alasivu Kausihinnasto 2022 (XLSX). läst 1.12.2022.

Kriget i Ukraina orsakade en betydande störning på energimarknaden och Vanda Energi Ab har satsat på åtgärder inom försörjningsberedskapen för att säkerställa värme- och elproduktionen. Bolaget fortsatte att använda stenkol och torv i energiproduktionen för att säkerställa den även under förbrukningstoppar. På grund av detta minskade inte bolagets koldioxidutsläpp enligt målet. Koldioxidutsläppen från bolagets energiproduktion har dock minskat tydligt sedan avfallskraftverket färdigställdes (2014). År 2014 var koldioxidutsläppen från bolagets energiproduktion 285 gram/gigawattimme, medan motsvarande utsläpp år 2022 uppgick till 132 gram/gigawattimme.

Bolaget har förberett sig på de hot som det spända omvärldsläget medför genom att uppdatera sina krishanteringsplaner och -anvisningar. Också åtgärder för att förbättra cybersäkerheten och säkerhetstestningar av olika system har gjorts aktivt. Vid planeringen av investeringsprojekt har man dessutom gjort grundliga riskkartläggningar av både ekonomin och miljökonsekvenserna.

Slutsatser:

Vanda stads mål för Vanda Energi Ab uppnåddes, med undantag för det årliga målet för koldioxidutsläppen från produktionen och anskaffningen. Man lyckades inte sänka koldioxidutsläppen till den årliga nivå som eftersträvades. Kriget i Ukraina orsakar osäkerheter på energimarknaden och problem med tillgången på de bränslen som används. För att säkerställa försörjningsberedskapen var bolaget tvunget att också använda stenkol som bränsle framför allt under förbrukningstopparna under vintermånaderna.

Vanda Energi Ab:s koldioxidutsläpp från värme- och elproduktionen har minskat betydligt sedan 2014 när bolagets avfallskraftverk inledde sin verksamhet. Enligt jämförelser är priset på bolagets fjärrvärme lågt.

I bolagets investeringsprogram som sträcker sig till 2026 skapas ytterligare nya innovationer för energiproduktionen. Genom de kommande investeringsprojekten kan man effektivare utnyttja spillvärmerna från de nuvarande produktionsprocesserna och utnyttja olika typer av avfall (avfall från handeln och industrin samt farligt avfall) i energiproduktionen. Avsikten är att i de nya produktionsenheterna som planeras

även ska producera metan och aktivt kol och på så sätt utvidga bolagets affärsverksamhet. Vanda Energi Ab:s mål är att med hjälp av dessa projekt avskaffa fossila bränslen till 2026 och bolagets mål är att vara kolnegativt redan 2030. Investeringsprogrammet är en stor ekonomisk satsning. För vissa projekt har man även fått stöd från arbets- och näringsministeriet, vilket vid sidan av bolagets goda ekonomiska ställning ger en bra grund för genomförandet av programmet.

Revisionsnämnden konstaterar att Vanda Energi Ab:s verksamhet har varit affärsekonomiskt lönsam och att fjärrvärmens som bolaget producerar är förmånlig. Samtidigt främjar bolagets utsläppsminskningar avsevärt Vanda stads mål att vara kolneutralt senast 2030. Om de nya investeringsprojekten realiserar som planerat kommer Vanda Energi Ab:s verksamhet att effektiviseras, bolagets affärsverksamhet att expandera och dess energiproduktion att vara kolnegativ 2023. Bolaget har också förberett sig på ökade risker på grund av det spända omvärldsläget genom att öka försörjningsberedskapen och uppdatera sina krishanteringsplaner.

7 UPPFÖLJNING AV IAKTTAGELSENA I UTVÄRDERINGSBERÄTTELSEN 2021

I detta kapitel avses med iakttagelser i utvärderingsberättelsen såväl revisionsnämndens rekommendationer som kommentarer, nämndens sammanfattning av utvärderingens föremål eller situationen och positiva utvärderingar, alltså beröm. Utgångspunkten är att utvärderingen inte motsvarar en kontroll vad gäller uppföljningen och att den inte bara kan direkt markeras som genomförd eller inte genomförd.

Iakttagelserna i utvärderingsberättelsen kan såväl ha en direkt verkan och ge konkret nytta som också indirekta verkningar. Till följd av verksamhetens och behandlingens karaktär och syfte är kommunens verksamhet ofta långsam och långsiktig. En iakttagelse kan vara startskottet för en förändring, vars resultat blir synliga först på lång sikt.

Utvärderingsprocessen ses ofta som ett verktyg för lärande. Den utvecklar argumentationen och ökar växelverkan mellan organisationen och beslutsfattandet. I sina svar

har verksamhetsområdena och nämnderna gett fullmäktige och andra förtroendevalda information om sin verksamhet. Informationen finns också öppet tillgänglig för invånarna som kan läsa den i stadsfullmäktiges protokollbilaga. Svarsförfarandet främjar därmed transparensen och dialogen. Revisionsnämnden kan konstatera att verksamhetsområdenas och nämndernas svar på utvärderingsberättelsen, som stadsstyrelsen har godkänt, varit sakliga. Verksamhetsområdena har följt revisionsnämndens rekommendationer när de har riktat sitt utvecklingsarbete.

Med hjälp av tidsplanen för behandling av utvärderingsberättelsen säkerställdes att utvärderingsberättelsen för 2021 kunde påverka utarbetandet av nästa budget och ekonomiplan. Stadsfullmäktige antecknade utvärderingsberättelsen för 2021 för kännedom på sitt sammanträde 23.5.2022 och skickade den till stadsstyrelsen för åtgärder. Under samma sammanträde fördes remissförhandlingen för budgeten för 2022.

Stadsstyrelsen skickade fullmäktiges beslut till de berörda verksamhetsområdena för åtgärder på sitt sammanträde 6.6.2022. Stadsstyrelsen godkände redovisningen av åtgärderna till följd av utvärderingsberättelsen för 2021 på sitt sammanträde 10.10.2022 och lade den fram som stadsstyrelsens förslag till stadsfullmäktige för kännedom. Stadsstyrelsens och verksamhetsområdena svar till stadsfullmäktige utgör bilaga till stadsfullmäktiges sammanträde 14.11.2022 § 9.

Nedan följer axplock ur svaren som verksamhetsområdena har lämnat:

Flera ansvariga instanser svarade på utvärderingen av beredningen av välfärdsområdesreformen. Stadskulturen kommenterade bland annat följande: Främjandet av hälsa och välfärd och skapandet av välfungerande kontaktytor spelar fortfarande en betydande roll efter att välfärdsområdena har inlett sin verksamhet. Vad gäller revisionsnämndens oro för huruvida arbetstagare och invånare delaktiggörs i tillräcklig omfattning kommenterar verksamhetsområdet att man i syfte att utveckla tjänsterna stärker metoderna för delaktiggörande av arbetstagare och invånare så att de motsvarar behoven. Personal- och koncerttjänsterna betonade i sitt svar också att man under 2021 ännu i ganska stor utsträckning befann sig på planeringsnivå, varvid

känslan av delaktighet kan ha saknats. Också social- och hälsovårdens verksamhetsområde, kommunal demokrati samt ekonomi och strategi svarade för sin egen del.

Nämnden och verksamhetsområdet för fostran och lärande

Psykolog- och kuratorstjänsterna granskades i anslutning till kedjan för främjande av den psykiska hälsan. Nämnden ansåg det vara bra att psykolog- och kuratorsvakanserna ökades i början av 2022, men den uttryckte också oro för psykologvakansernas besättningsgrad. I detta skede var ungefär 30 procent av vakanserna ständigt lediga. I verksamhetsområdets svar presenterades möjliga sätt att påverka situationen exempelvis genom lönesättning, men man konstaterade även att ansvaret i början av 2023 övergår till välfärdsområdet. Besättningsgraden för psykologvakanserna försämrades under 2022. I slutet av 2022 var besättningsgraden för psykologvakanserna 52,9 procent.

Revisionsnämnden hade även fäst uppmärksamhet vid rapporteringen av vissa av verksamhetsområdets bindande mål. Verksamhetsområdet förtydligade detta på ett berömligt sätt i sitt svar.

Stadsrumsnämnden, stadsmiljönämnden och stadsmiljöns verksamhetsområde

Revisionsnämnden hade i anslutning till sin utvärdering av VAV-koncernen fört fram sin oro för förutsättningarna för bostadsproduktionen till skäliga priser, bland annat för det ringa antalet tomter. I verksamhetsområdets svar redogörs för de viktigaste åtgärderna som vidtagits i ärendet. Dessa är bland annat ökning av stadens tomtreserv genom planläggning och markförvärv, betoning av hyresbostäder till skäliga priser i tomtöverlåtelsen, mångsidig utveckling av centrum och bostadsområden samt utarbetande av ett separat tomtprogram för VAV-koncernen.

Revisionsnämndens övriga observationer rörde främst tolkningen av eller mätarna för utfallet av de bindande målen. Verksamhetsområdets svar var bra och förtydligande.

Stadskulturnämnden och stadskulturens verksamhetsområde konstaterade i sitt svar rörande de bindande målen att man kommer att satsa på målsättningen och mätarna under den nya strategiperioden. Verksamhetsområdet anger att det tagit som ett

långsiktigare effektmål att minska antalet NEET-ungdomar (Not in Employment, Education or Training, unga som står utanför utbildningssystem och arbetsmarknad, som inte gör sin i militär- eller civiltjänst och som inte är pensionerade).

Revisionsnämnden framförde i sin rekommendation till **kommuninvånarservicen** att utvecklingen av de digitala stödtjänsterna fortfarande är viktigt. Verksamhetsområdet konstaterar att de digitala stödtjänsterna är förutsättningen för kundernas jämlikhet och delaktighet. Målet är att i framtiden permanenta verksamheten i kundbetjäningen på stadsnivå.

Revisionsnämnden behandlade även **bibliotekstjänsternas** roll och uppmuntrade till ett ännu mer omfattande samarbete med olika instanser. Verksamhetsområdet konstaterar att det beaktar rekommendationen när tjänster utvecklas. Nytt samarbete har skapats redan under 2022 till exempel med rådgivningsbyrån.

För **ungdomstjänsternas** del fäste revisionsnämnden uppmärksamhet vid säkerställande av den mångkulturella kompetensen. I svaret från stadskulturen konstateras att man med hjälp av lärande i arbetet och läroavtalsutbildning försöker få även representanter för den mångkulturella befolkningen till branschen. Ett orosmoment är att personaltillgången har försvårats efter den föregående utvärderingsberättelsen och svaren som gavs på den.

Social- och hälsovårdsnämnden och social- och hälsovårdens verksamhetsområde
Revisionsnämnden utvärderade i utvärderingsberättelsen för 2021 flera serviceområden inom social- och hälsovårdens verksamhetsområde. I **hälsostationstjänsterna** ansågs det vara viktigt att påskynda tillgången till vård och ökningen av hotfulla och våldsamma situationer som personalen utsätts för ansågs vara oroväckande. Verksamhetsområdet beskrev i sitt svar ett flertal olika åtgärder med vilka man har försökt förbättra tillgången till tjänsterna. Också åtgärder för att förebygga farliga situationer beskrevs.

För **den förebyggande hälsovårdens** del fäste revisionsnämnden uppmärksamhet vid problemen med tillgången på personal som syntes i form av en ökning av köpta tjänster och inhyrd arbetskraft. Dessutom betonades en kontinuerlig förbättring av

den mångkulturella kompetensen. I verksamhetsområdets svar konstaterades att personaltillgången orsakade utmaningar särskilt under coronapandemin, men att man hade lyckats förbättra situationen under början av år 2022. Enligt verksamhetsområdet fäster man ständigt uppmärksamhet vid den mångkulturella kompetensen.

I rekommendationerna för **de psykosociala tjänsterna, det sociala arbetet med barnfamiljer och barnskyddet** ansåg revisionsnämnden det vara viktigt att tillgången till tjänster påskyndas. Nämnde ansåg också att tyngdpunkten i tjänsterna bör i högre grad ligga på förebyggande tjänster och stödtjänster. Det är viktigt att stärka den egna produktionen, speciellt inom barnskyddet. Verksamhetsområdet beskrev i sitt svar de åtgärder som vidtagits för att stärka de tidiga stödtjänsterna (bl.a. hemservice för barnfamiljer, ungdomscentralen Nuppi i Myrbacka, utveckling av verksamhetsmodellen för familjecenter). Enligt verksamhetsområdets svar utreder man ökningen av den egna produktionen inom barnskyddets vård utom hemmet och ärendet torde flyttas över till välfärdsområdets ansvar.

Baserat på huvudstadsregionens och HUS gemensamma utvärdering **”äldre patient på jourmottagningen”** rekommenderade revisionsnämnden att man fortsätter att utveckla anvisningarna, rutinerna och tjänsterna i anslutning till jourituationer, som konstaterats ha god effekt och med vilka man förbättrar äldre personers funktionsförmåga och välbefinnande samt deras trygga boende i hemmet. Revisionsnämnden rekommenderade också att man utvecklar samarbetet framför allt i fråga om hemskrivningsprocessen för äldre. Enligt verksamhetsområdets svar ska det mobila sjukhuset (LiSa) utvidgas till hela välfärdsområdet och man strävar efter att trygga kontinuiteten i utbildningar för personalen. Samarbetet i fråga om hemskrivningsprocessen för äldre och övergångar i hela vårdkedjan granskas och sammanjämkas mellan olika aktörer som en del av förberedelserna inför välfärdsområdet.

8 REVISIONSNÄMNDENS UPPGIFTER OCH VERKSAMHET

Uppgifter och sammansättning

Revisionsnämnden är ett lagstadgat organ som lyder under stadsfullmäktige och som har till uppgift att organisera granskningen av Vanda stads och stadskoncerns förvaltning och ekonomi samt bedöma huruvida staden har uppnått sina mål och ordnat verksamheten på ett resultatrikt och ändamålsenligt sätt på det sätt som fastställs i kommunlagen. Nämnden bereder de ärenden som gäller granskningen av förvaltningen och ekonomin och som fullmäktige ska fatta beslut om samt övervakar att skyldigheten att redogöra för bindningar iakttas.

Stadsfullmäktige tillsatte 23.8.2021 revisionsnämnden för mandatperioden 2021–2025. Nämnden består av tretton medlemmar och en personlig ersättare för varje medlem.

Revisionsnämndens sammansättning:

Medlem

Kaimio Tuire, ordförande
Weckman Markku, vice ordf.
Ahokas Siri
Friman Reija
Iivarinen Oskari
el Issaoui Naima
Jääskeläinen Jouko
Phull Manav
Raja-Aho Maarit (stadsfullmäktige fr.o.m. 25.4.2022)
Lehmuskallio Paula (stadsfullmäktige till 25.4.2022)
Sillanpää Minttu
Suoniemi Juha
Särkelä Jussi
al-Taee Hussein

Ersättare

Viilo Mikko
Karhu Suvi
Åstrand Stefan
Rautavaara Maija
Siniketo-Pietilä Katja
Kiljunen Kimmo
Tuomela Tiina
Orlando Carita
Norres Lasse

Eerola Antero
Järä Juha
Tamminen Ida
Eklund Tarja

Jävigheterna för medlemmarna i revisionsnämnden i utarbetandet av utvärderingsberättelsen anges i bilaga 1.

Från vänster till höger: Jouko Jääskeläinen medlem, Oskari Iivarinen medlem, Antero Eerola ersättare, Tuire Kaimio ordförande, Markku Weckman vice ordförande, Naima el Issaoui medlem, Juha Suoniemi medlem, Jussi Särkelä Medlem. Bild: Jyri Huhtala.

Planering och genomförande av utvärderingen

Revisionsnämnden godkände utvärderingsplanen för utvärderingsåret 2022 i juni 2022. Den årliga utvärderingsberättelsen ingår i fullmäktigeperiodens utvärderingsplan. Revisionsnämnden granskar i sitt utvärderingsarbete verksamheten och serviceproduktionen i stadens olika verksamhetsområden. Detta görs genom att läsa handlingar, höra ansvariga personer, göra studiebesök till verksamhetsområdena samt intervjuar tjänstemän. Syftet är att kartlägga hur de bindande målen genomförs och omsättningen av hela den strategiska styrningen. Samtidigt kartlägger man huruvida verksamheten är ordnad på ett resultatrikt och ändamålsenligt sätt.

Medlemmarna och ersättarna i revisionsnämnden är ledamöter i stadsfullmäktige. Detta ger för sin del information om stadsfullmäktiges och fullmäktigeledamöternas önskemål redan i planeringsfasen.

Utvärderingen är styrning och utveckling av verksamheten. I Vanda utnyttjas utvärderingen i ekonomiplanerings-, verksamhets- och strategiprocessen. Revisionsnämnden är ett verktyg för säkerställande av den strategiska styrningen, demokratin och redovisningsskyldigheten.

Revisionsnämndens utvärderingsplan har genomförts som planerat. Möten ordnades under coronan på distans och som hybridmöten.

Revision

Revisorn har genomfört sitt arbetsprogram för revisionen av kalenderår 2022. Revisionsberättelsen har avgetts 3.5.2023. Revisor var enligt fullmäktiges beslut KPMG Oy Ab. Ansvarig revisor för moderbolaget var OFGR, CGR Juha Huuskonen.

Redogörelse för bindningar

Revisionsnämnden har till uppgift att övervaka att skyldigheten att redogöra för bindningar enligt 84 § i kommunlagen iakttas och tillkännage redogörelserna för fullmäktige. Skyldigheten att redogöra för sina bindningar gäller kommunstyrelsens ledamöter, ledamöter i organ som sköter uppgifter som avses i markanvändnings- och bygglagen, ordföranden och vice ordförande i fullmäktige och nämnder, kommundirektören, borgmästaren och vice borgmästare samt föredragande i kommunstyrelsen och nämnder. Redogörelsen ska lämnas inom två månader från det att personen har blivit vald till sitt uppdrag. Personen ska också utan dröjsmål anmäla förändringar i bindningarna.

Redogörelse för bindningar ska lämnas för uppgifter i ledningen för eller förtroendeuppdrag i företag och andra sammanslutningar som bedriver näringsverksamhet. Redogörelse ska också lämnas för betydande förmögenhet och för andra bindningar som kan vara av betydelse vid skötseln av förtroende- och tjänsteuppdrag.

Revisionsnämnden har tillkännagivit redogörelserna för fullmäktige 28.2.2022 och 30.1.2023.

Övrig verksamhet

Vanda stads revisionsnämnd har fört vidare samarbetet med revisionsnämnderna i huvudstadsregionens städer Helsingfors, Esbo och Grankulla samt HUS-samkom-

munens revisionsnämnd inom ramen för utbildning och gemensam utvärdering. Verksamheten samordnas av en styrgrupp som består av revisionsnämndernas ordförande. Vanda stad var värd för ett gemensamt eftermiddagsseminarium för städernas och samkommunens revisionsnämnder som ordnades i stadshuset 17.11.2022. Föremålet för den gemensamma utvärderingen var främjandet av målen för barns och ungas välbefinnande (utvärderingsberättelsens punkt 4.3).

Revisionsnämnden lämnar en separat verksamhetsberättelse och utarbetar en verksamhetsplan.

Information

På Vanda stads webbplats, på sidan vantaa.fi/sv/staden-och-beslutsfattandet/organisation/extern-revision presenteras stadens revisionsnämnd och externa revision samt nämndens årliga utvärderingsberättelser som behandlar uppnåendet av de operativa och ekonomiska målen.

Revisionsnämndens föredragningslistor och protokoll finns tillgängliga för stadsinvåarna på vantaa.fi/sv/staden-och-beslutsfattandet/beslutsfattande. Länkar till denna sida finns även på den ovan nämnda sidan. Revisionsnämnden rapporterar och informerar om ärenden i anslutning till sitt uppdrag i första hand till stadsfullmäktige. I informationen iakttas till tillämpliga delar de allmänna anvisningarna om stadens principer för informationen som stadsfullmäktige har godkänt.

Vanda, 3.5.2023
Revisionsnämnden

Tuire Kaimio
ordförande

Markku Weckman
vice ordförande

Siri Ahokas

Reija Friman

Oskari Iivarinen

Naima el Issaoui

Jouko Jääskeläinen

Maarit Raja-Aho

Manav Phull

Minttu Sillanpää

Juha Suoniemi

Jussi Särkelä

Hussein al-Tae

BILAGA 1

Jämvigheterna i utarbetandet av utvärderingsberättelsen för året 2022:

Tuire Kaimio, stadskulturnämnden, ledamot,

Markku Weckman, koncernen VAV-yhtymä Oy, styrelseledamot,

Siri Ahokas, stadsmiljönämnden, ledamot,

Reija Friman, social- och hälsovårdsnämnden, ledamot,

Oskari Iivarinen, stadsmiljönämnden, ledamot,

Naima el Issaoui, nämnden för fostran och lärande, ersättare och koncernen VAV-yhtymä Oy, styrelseledamot,

Manav Phull, nämnden för fostran och lärande, ledamot,

Juha Suoniemi, Vantaan Tilapalvelut Vantti Oy, styrelseledamot,

Jussi Särkelä, koncernen VAV-yhtymä Oy, ordförande i styrelsen,

Hussein al Taei, nämnden för fostran och lärande, vice ordförande,

Antero Eerola, social- och hälsovårdsnämnden, ledamot,

Juha Järä, stadskulturnämnden, ledamot,

Tarja Eklund, stadsmiljönämnden, vice ordförande.

FÖRKORTNINGAR:

ACE	Kundservicelösning som använder flera kanaler och som skaffats för staden genom ett avtal mellan Vanda stad och Telia
ACT	Acceptance and commitment therapy, (suomekielisessä HOT, hyväksymis- ja omistautumisterapia)
ARA	Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
CGR	Revisor godkänd av centralhandelskammaren
F2	finska som andraspråk
FPA	folkpensionsanstalten
HIV	Humant immunbristvirusHR-systemet
HUCS	Helsingfors universitetscentralsjukhus
HUS	Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt
ILPPA	Elektronisk anmälningstjänst
IT	informationsteknologi
Keva	Kommunernas pensionsförsäkring
KHK	Växthusgasutsläpp
LiiSa	Mobila sjukhuset
MATTI	Markanvändningens verksamhetsmodell och datasystem
MBT	Avtal om markanvändning, boende och trafik
NEET	Unga som står utanför utbildningssystem och arbetsmarknad, som inte gör sin i militär- eller civiltjänst och som inte är pensionerade
NPS	Net promoter score
OFGR	Revisor inom offentlig förvaltning och ekonomi
PKS	Huvudstadsregionen
ROIC	Avkastning på investerat kapital
TEAvisari	Webbtjänst som beskriver kommunens verksamhet för att främja hälsan och välbefinnandet bland invånarna

VATI Statens datasystem för tillsynsuppgifter

VAV VAV Yhtymä Oy

VTK VTK Kiinteistöt Oy

Vantaa
Vanda